

131. Torstaina 14 päivänä joulukuuta 1995

kello 18.15

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

- 1) Hallituksen esitys laiksi merimieseläkelain muuttamisesta 3591

Hallituksen esitys 201/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö
26/1995 vp

- 2) Hallituksen esitys työeläkelainsäädäntöä koskeviksi muutoksiksi 3592

Hallituksen esitys 202/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö
27/1995 vp

- 3) Hallituksen esitys eläkesäätiölainsäädäntöä koskeviksi muutoksiksi 3593

Hallituksen esitys laiksi vakuutuslainsäädäntöä koskeviksi muutoksiksi 3594

Hallituksen esitys 187, 188/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö
28/1995 vp

Ainoa käsittely

- 4) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1996 3595

Hallituksen esitys 72/1995 vp
Valtiovarainvaltiokunnan mietintö 50/1995 vp
Talousarvioaloitteet 1—364/1995 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Täysistunnon kuluessa ilmoittautuvat edustajat Kortenieniemi ja Rajamäki.

Ilmoituksia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä yksityisasioiden vuoksi ed. Hutu-Juntunen sekä tästä ja huomista päivästä sairauden vuoksi ed. Dromberg.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

- 1) Hallituksen esitys laiksi merimieseläkelain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 201/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 26/1995 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 26. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3 a, 3 b, 11, 12 a, 14 c, 15, 15 e, 16,

16 a—16 g, 17, 18, 20, 22 a, 23, 23 a, 25, 25 a—25 e, 28, 36, 38 ja 63 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys työeläkelainsäädäntöä koskeviksi muutoksiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 202/1995 vp
Sosiaali- ja terveystalokunnan mietintö 27/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystalokunnan mietintö n:o 27. Ensinnallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 2—4 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike, toisen lakiehdotuksen 12 c §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike, kolmannen lakiehdotuksen 11 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä neljännen lakiehdotuksen 11 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys eläkesäätiölainsäädäntöä koskeviksi muutoksiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 187, 188/1995 vp
Sosiaali- ja terveystalokunnan mietintö 28/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystalokunnan mietintö n:o 28. Ensinnallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

hallituksen esitykseen n:o 187 sisältyvien ensimmäisen lakiehdotuksen 1—6 § ja 1 luvun otsikko, 7—16 § ja 2 luvun otsikko, 17—30 § ja 3 luvun otsikko, 31—36 § ja 4 luvun otsikko, 37—42 § ja 5 luvun otsikko, 43—48 § ja 6 luvun otsikko, 49—63 § ja 7 luvun otsikko, 64—69 § ja 8 luvun otsikko, 70—77 § ja 9 luvun otsikko, 78—99 § ja 10 luvun otsikko, 100—108 § ja 11 luvun otsikko, 109—113 § ja 12 luvun otsikko, 114—125 § ja 13 luvun otsikko, 126—137 § ja 14 luvun otsikko sekä 138—151 § ja 15 luvun otsikko, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 3 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kolmannen lakiehdotuksen 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

hallituksen esitykseen n:o 188 sisältyvän lakiehdotuksen 83, 83 a, 170 ja 171 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1996

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys 72/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 50/1995 vp
Talousarvioaloitteet 1—364/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 50.

P ä ä l u o k k a 32

Yleiskeskustelu jatkuu:

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Kun suomalaiset pitävät itseään rehellisenä kansana, konsensusta, itsepetosta ja henkistä hurskastelua ei laskettane mukaan. Muu ei selittäne Suomen ja hallituksen energia- ja pk-politiikkaa. Kun edustajat Kantalainen ja Soininvaara eilen ja Karjula tänään ovat perusteellisestikin katta neet ja pölyyttäneet pk-pöytää kukin omin avuin ja keinoin ja ed. Luhtanen totesi tutkimuksen välttämättömyyden myös pk-teollistumisen edellytysten tekijänä, päästän teidät tästä pahasta ja tyydyn taivastelemaan tulevaisuus-Suomen energiaetiikan hullunkurisia kuvakortteja.

Suomen energiahuollon omavaraisuusaste on

alhainen, jos sitä verrataan lähinaapureihin. Norjalla on öljyä ja kaasua, Ruotsissa puolet sähköstä tuotetaan vesivoimalla, loput ydinvoimalla, Virossa on palavaa kiveä ja Venäjällä valtavat kaasu- ja öljyvarat. Suomella on kotimaista energiaa vain kolmannes, joten kriisitilanteessa olemme pitkälti varmuusvarastojen varassa.

Suomessa ja muussa Euroopassa on meneillään sähkön siirron ja kaupan vapautuminen, jonka seurauksena markkinavoimien merkitys kasvaa. Uhkana on, että pitkän aikavälin kriisivalmiudesta ei kukaan pidä riittävästi huolta, vaikka teknistyyvä yhteiskunta on tulevaisuudessa yhä voimakkaammin riippuvainen häiriöttömästä energian saannista. Tässä tilanteessa varautuminen kriiseihin ja muihin energian saannin häiriöihin olisi entistä tärkeämpää.

Uhkia on aina, meilläkin. Sota, jonka kohteeksi voisimme joutua, on niistä epätodennäköisin, mutta sota etäämmällä, joka heijastuu tuontipolttoaineiden saatavuuteen ja kuljetuksiin sekä hintoihin, onkin huomattavasti todennäköisempi. Jos tuontisähkömme tai kaasu- ja kivihiiliraaka-ainetoimituksemme katkeaisivat pitkäksi aikaa, emme vesivoimalla tai vähentyneellä turpeen tuotannolla pystyisikään syntynyttä puutosta kompensoimaan. Myrskyt ja muun luonnonilmiöt tai niihin rinnastettavat lakot ja työmarkkinaselkkaukset meillä ja muualla, nyt yhteisillä EU-sisämarkkinoilla, ovat myös varteenotettavia uhkia.

Suomi vyötyi itsensä aikanaan ympäristöystävyyden kaapuun ja Rion sopimukseen sekä sitoutui pudottamaan hiilidoksidipäästöjään yhdessä monen muun optimistin kanssa. Olen oppinut, että sopimukset on tehty yleensä pitämistä varten, semminkin kun Rionkin sopimus on aietaan vesitetympi versio. Me puhumme kansainvälisyydestä ja yhteistyöstä, yhteisestä globaalista ympäristöstä, suojellemme sademetsiä riittävän kaukana, kauhistelimme ympäristöasenteita idässä ja sympatisoimme kehitysmaiden naisten vesi- ja polttoaineongelmia.

On helppoa olla maalla viisas, kun hätä on merellä. Jokainen ratkaisu täällä on aina osa globaalista päätöksentekoa. Me olemme vastuussa omalta osaltamme yhteisestä ilmakehästämme. Voimme toki puolustautua sillä, että 5 miljoonan väestöpohja ei tätä laivaa upota, vaan pienessä se on kaiken säästämisen juuri niin ympäristössä kuin budjetissakin.

Hiilidoksidipäästöjen ohella on toinenkin toistaiseksi ratkaisematon ongelma: hiukkaspäästöt, erityisesti alle kymmenestuhannesosa-

millimetrin läpimittaiset mikrohiukkaset. Nämä fossiilisten polttoaineiden hiukkaspäästöt niin liikenteessä kuin energian tuotannossakin ovat terveysvaikutuksiltaan vakavampia kuin tähän mennessä on tiedetty, ja viimeaikaisten tutkimusten mukaan sellaista kuin turvallista hiukkaspitoisuuden alarajaa ei voitane edes esittää. Turvallinen päästötaso on nolla.

Suomessa energianlähdeomavaraisuus on noin kolmannes. Suomalaiset ovat puhdasta kansaa. Saunomme joka viikko ainakin tiistaisin. Toiset tekevät sitä kahdestikin päivässä. Henkisestä puhtaudestamme huolehdimme siten, että suunnittelemme säästävämme energiaa sekä vastustamme vesivoiman rakentamista, ostamme Ruotsista sähköä, joka tuotetaan kivihiilellä Tanskassa, ja haaveilemme kaasuputkesta Norjasta, jota kukaan muu ei sittenkään halua rakentaa. Lisää täydennysenergiaa tuotamme maakaasuna Venäjältä. Ostamme sieltä myös ydinenergiaa voimaloista, joita voidaan pitää kunnoltaan ja tasoltaan liki ympäristöuhkana ainakin Euroopasta tarkasteltuna. Omien käynnissä olevien ydinvoimaloittemme jätteet olemme pääosin dumpanneet itärajan taakse silmät sulkien siltä, miten tai missä niitä säilytetään.

Edellinen eduskunta teki ydinenergiakielteisen päätöksen osin mentaalihygienisistä ja osin ympäristösyistä. Nykyinen hallitus kunnioittaa syvästi muuten halveksimansa edellisen hallituksen energiapolitiittista päätöstä ja on rakentanut sen varaan tulevaisuuden Suomen energiapolitiittisen strategian: lisää hiiltä, hiilidioksidia ja hiukkasia. Mieleeni nousee erään lasten pupulaulun säe: ”Päänsä pistää piiloon, luulee, ettei nää susihukka pientä hännäntypykkää.”

Kun tämä eduskunta tai tämä maa ei näytä pystyvän rakentamaan selkeää energiastrategiaa tai ohi jo solmittujen sopimusten keskustelemaan uusin aattein ja vaattein, uusin tiedoin ja taidoin, ilman entisiä rallatuksia energiasta ja tulevaisuuden ratkaisuista niin taloudellisin kuin energia- ja ympäristöelinkaariperustein, niin voimme kai tehdä sitten mentaalipuhtaan energiaratkaisun kauppapolitiittisin perustein.

Suomalainen teollisuus investoi ulos ja Eurooppaan. Ei ole mentaalihygieninen ongelma ostaa sellutehdasta Ranskasta tai viedä sitä Etelä-Amerikkaan, tai että Yhdysvallat upottaa kymmeniä miljardeja Siperian öljykenttien kehittämiseen. Eli kaikenlaiset yritykset kaikkialla maailmassa milloin hallitustensa tukemina milloin omin nokin ottavat kauppapolitiittisia riskejä kehityksen eteenpäinmenon nimissä. Tehkääm-

me siis mekin energiakauppapolitiikkaa ja ostakaamme energiayritys itärajan takaa. Siellä on useita peruskorjausta ja laajennusta kaipaavia ydinvoimalaitoksia, jotka suomalaisin voimin ja tiedoin sekä omin ja EU-rahoin voitaisiin kunnostaa ja laajentaa eli saada "omaa" ydinenergiaa ja työtä sekä tyydytettyä myös naapurin energiannälkää. Minusta tämä olisi puhdasta kauppapolitiikkaa eikä enää energiaestetiikkaa, ja mentaaliongelmat olisi maan tavan mukaan lakaistu maton alle. Sitä pahaa asiaa eli ydinvoimaa ei sitten tarvitsisikaan rakentaa Inkooseen, ja kaikilla olisi hyvä mieli koko hallituskauden loppuun, kuten kaikissa kauniissa saduissa.

Arvoisa puhemies! Ottamatta kantaa energiaetiikkaan tai puhumatta minkään puolesta ja ketään tai mitään vastaan, koskapa sitä keskustelua ei hallituksen halua käydä ja eduskunta ei saa aikaisekseen, totean, että mikä hyvänsä voimalaitos ja ydinenergialaitoskin on teollisuuslaitos kuten sellu-, vaneri-, tiili- tai jokin muu vastaava ja että on puhdasta ja raakaa kauppapolitiikkaa toteuttaa se EU-rahoin yhteistyössä vaikkapa Sosnovyi Boriin. Rahat ja investoinnit ovat teollisuuden, lobbaus ja suhdetyö valtion.

Lorun lopuksi, arvoisa puhemies, haluaisinkin tiedustella vielä hallitukselta, mitähän mahdtoi tarkoittaa seuraava lainaus valtakunnan päälehdessä: "Vihreät pitävät kuitenkin lohtunaan energiansäästöohjelmaa sekä sitä, että eduskunnan kielteinen ydinvoimapäätös kirjattiin energiapäätökseen." Entä jos kyseistä kirjausta ei siinä ohjelmassa olisikaan? Mitäs sitten?

Ed. Salo: Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsiteltävä kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala koskeva budjettikohta yleiskeskustelun osalta on käpertynyt pitkälti energiakeskusteluksi. Mutta merkittävä kokonaisuus on kuitenkin yrittäjäsektori, joka on nivottu KTM:n alaisuuteen. Yrittäjyyden on todettu nostavan Suomen lamasta ja yrittämisen edellytykset ovat hyvin tärkeät silloin, kun puhutaan kansakunnan talouden kehittämisestä. Suhteellinen kilpailukyky, jolla voidaan operoida niin kotimarkkinoilla kuin sisämarkkinoillakin, on välttämätön. Siinä on hallituksella kova tehtävä pitää meidän yritystemme kilpailukyky niin lainsäädännöllisesti kuin valuuttapoliittisestikin sillä tasolla, että me olemme suhteellisesti kilpailukykyisiä.

Kauppa- ja teollisuusministeriön yritystuet ovat hyvin merkittäviä silloin, kun lähdetään kehittämään merkittävästi uutta yritystoimintaa tai laajentamaan entistä. Mikä tärkeätä onkin,

nykyisestä yritystoiminnasta on pidettävä huolta, jotta siitä ei tule entistä. Pääomahuollon kohdalla valtiontakuut ovat hyvin tärkeitä, samoin suuremmissa investoinneissa myös oman pääoman ehtoiset sijoitukset. Näitä mahdollisuuksia tässä budjettiesityksessä on merkittävästi leikattu, ja siitä erityinen huolenaihe. Yrityselämä ei odota kilpailua vääristäviä tukia, mutta tuotekehitykseen ja markkinointiin on panostettava ja siihen tarvitaan projektiluonteisia tukitoimia.

Omalta kohdaltanikin pikkuisen sivuan kuitenkin energiapolitiikkaa. Se yhdessä hyvän yrityspolitiikan kanssa edesauttaa yhteiskuntamme nousua laman yöstä.

Tuontia korvaava energiapolitiikka on hyvin tärkeää. Meillä on pitkään rakennettu kotimaiseen polttoaineeseen perustuvaa energiaohjelmaa, joka viime hallituksen aikana sai hyvän vauhdin. Se, että nyt hallituksessa on tehty linjaus uudelleen — ja mikä harmillista, tuontien energian ja kivihiilen suuntaan — on askel huonompaan suuntaan ja sillä on kaksi vaikutusta. Se nostaa tuontikustannuksia eli käy vaihtotaseen päälle ja myös merkittävästi työllisyyden hoidon kannalta heikentää työllistämisen edellytyksiä.

Energiaerotusta on voitava kehittää siihen suuntaan, että kotimainen energia tulee siinä huomioduksi ja näin vältetään kotimaiselle energialle muuten suunnatun tuen tarve. Työllisyys on yksi osa energiapolitiikkaa, metsien hyötykäyttö ja niiden kunnossa pitäminen on iso reservi avattavista työpaikoista, koska ainoastaan hyvällä työllisyydellä huima valtiontalouden velka voidaan saada aikanaan käännettyä siihen suuntaan, että pitkällä ja korkealla vaihtotaseen ylijäämäisyydellä päästään takaisin siihen hyvään tilanteeseen, että saadaan valtionvelat hoidettua ja sitä kautta voidaan turvata koko yhteiskunnan hyvinvointi.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Haluan lyhyesti käsitellä viime päivien energiapolitiikka-keskustelun rönsyjä. Haluaisin todeta, että ne, jotka haikailevat ydinvoimapäätöksen perään ja ovat pahoillaan tästä valtioneuvoston periaatepäätöksestä, todella eivät ole olleet realistisia eivätkä ole osanneet katsoa edes sitä tosiasiaa, mikä on nykyhallituksen koostumus ja mistä lähtökohdista se keväällä tältä osin lähti. Siinä, että ed. Tiuri eri oteissa on tuonut esiin kaksi asiaa, kuinka hyvä on, että rakennetaan moottoriteitä, ja kuinka pahoja ovat hiukkaspäästöt, toteaisin olevan ristiriita, johon on usein viitattu.

Se, että hän puhuu kivihiilivoimaloiden ongel-

mista, on aivan oikein, mutta haluaisin lopuksi todeta sen, että nämä eivät todellakaan ole Suomen vaihtoehdot, joko hiiltä tai ydinvoimaa, vaan vaihtoehtoja on paljon, bioenergia, sen kehittäminen, tekniikan tutkiminen, jopa sen myynti, mikä on Suomen kansantalouden kannalta tärkeää, ja nimenomaan energiansäästöt. Tältä osin voin sanoa olevani tyytyväinen valtioneuvoston periaatepäätökseen energiapolitiikasta, siinä on säästöasia varsin monipuolisesti huomioitu.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Energiapolitiikka tulee esille melkein jokaisen asian kohdalla. Haluan tuoda näkökulman, joka on aika vähän ollut esillä. Se, että EU:n tavoitteena on kaksinkertaistaa bioenergian käyttö vuoteen 2005 mennessä, lisää uusiutuvilla polttoaineilla tuotettavan sähkön määrää kolminkertaiseksi. Biopolttonesteiden osuus moottoripolttonesteistä on EU:n tavoitteen mukaan 5 prosenttia. Kun esille on tullut työllisyysnäkökulma, niin meidänkin pitäisi tämä todella huomioida, kun puhutaan energiapolitiikasta. Meillä teknologia on erittäin korkeatasoista bioenergian tuottamisessa. Se on meillä mahdollisuus. Kun EU:n tavoite on sellainen, johon meidän pitäisi pyrkiä, niin kuin pyritään monella muullakin alalla, niin energiapuoli tulisi erikoisesti huomioida, koska siinä tulee kansantalouden näkökulma huomioon otetuksi ja nimenomaan työpaikat maaseudulla.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 33

Yleiskeskustelu:

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni tässä puheenvuorossa on lyhykäisesti esitellä keskustan eduskuntaryhmän vastalauseetta sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle ja samalla kommentoida valiokunnan enemmistön hyväksymää mietintöä. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan menoista oikeastaan suurin osa on lakisääteisiä. Lakiehdotuksethan on eduskunnassa kertaalleen jo lukkoon lyöty, mutta siitä huolimatta olemme vastalauseeseen keränneet kokonaisuutena keskustan näkemykset sosiaali- ja terveysministeriön alan säästöistä, vaik-

ka nämä on tietysti aina kyseisten lakiehdotusten vastalauseissa esitettykin.

Varsinaisessa valiokunnan mietinnössä on myös eräitä kannanottoja, jotka osoittavat hallituksen säästövalintoihin liittyviä ongelmia. Valiokunnan mietinnössä muistutetaan siitä, että samanaikaiset veronkevennykset ja toisaalta tulonsiirtojen leikkaukset ovat omiaan kasvattamaan tuloeroja. Samoin siellä huomioidaan ne ongelmat, joita kunnille aiheutuu toimeentulotukimenojen kasvusta. Samoin huomioidaan se, että on vaikea ennakoida, millaiset vaikutukset kotihoidon tuen leikkauksilla loppujen lopuksi on julkiseen talouteen kokonaisuutena ja perheisiin. Tästähän edellytetään erityistä selvitystäkin ensi kevätkaudella eduskuntaan. Lisäksi valiokunnan varsinaisessa mietinnössä perätään myös selvitystä säästöjen kokonaisvaikutuksesta. Nämä ovat sinänsä keskustan ryhmänkin mielestä aivan hyviä kannanottoja, mutta jäävät kuitenkin riittämättömiksi siinä, että ne jäävät toivomuksiksi eivätkä korjaa varsinaisia ongelmia, mitä hallituksen säästöehdotuksiin ja niiden kohdentumiseen liittyy.

Valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja työjaoston puheenjohtaja Kerttu Törnqvist piti täällä aikaisemmin sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron. Hän esitti siinä erään minusta varsin erikoisen kannanoton sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan säästöistä. Hän totesi, että näitä leikkauksia ei ole tehty laisinkaan sosiaalipolitiikan vaan yksinomaan valtiontalouden perusteiden. Kun tuota kannanottoa mietin, totesin, että sen kyllä huomaa, että näin todella on tehty, koska säästöt kohdentuvat aika tavalla pienimpiin etuuksiin. Samalla sosiaaliturvajärjestelmää sekavoitetaan eli sekin ilmaisee sitä, että asiaa todella ei ole ajateltu sosiaalipolitiikan kannalta. Lisäksi näillä valtiontaloudellisilla perusteilla tehdään hyvin periaatteellisia muutoksia suomalaiseen sosiaaliturvaan ensi vuoden alusta lähtien. Tietysti keskeisin muutos on se, että sairastajan turvassa ja kansaneläkejärjestelmässä lähdetään luopumaan universaalisuuden periaatteesta vähimmäisturvassa. Myöskin työttömyyden kohdantesa eri ikäryhmiä aletaan kohdella eri tavoin.

Monien valiokunnassakin kuultujen asiantuntijoiden mukaan tämä linjanmuutos merkitsee kasvavaa syrjäytymisen riskiä, koska juuri suomalaisessa ja keskieuropalaisessa sosiaaliturvassa on se ero, että meillä on ollut yleinen vähimmäisturva, joka on riippumaton aikaisemmasta ansiotyöstä tai työhistoriasta. Tämä on

vaikuttanut siihen, että monia erityisryhmiä, jotka ovat juuri syrjäytymisriskiltään pahimpia, on Suomessa ja yleensä Pohjoismaissa kohdeltu tasapuolisemmin.

Samoin nämä muutokset ovat itse asiassa vastoin hallitusohjelmankin tavoitteita vähimmäisturvan yhtenäistämisestä ja selkiyttämisestä. Valiokunnan mietinnössä todellakin otetaan kantaa myös tähän liittyen kuntien toimeentulotuen kasvuun. Kuntien kohdalla tilanne kärjistyy ensi vuoden alusta myös siksi, että kuntien valtionosuusjärjestelmää on muutettu niin, että vähimmäisturvan leikkauksista kunnille aiheutuvia lisämenoja ei enää jatkossa huomioida kuntien valtionosuuksien perusteisiin vaikuttavana tekijänä. Keskustan ryhmän mielestä tämä ei ole oikeudenmukaista.

Ylipäätään mitä tulee kuntien toimeentulotukeen, olisi erittäin tärkeää, että sen säädöspohjaa vahvistettaisiin, niin että kansalaiset eivät olisi niin eriarvoisia toimeentulotuen saajina, koska tällä hetkellä toimeentulotuki todella perustuu kuntien omiin sääntelyihin. Lisäksi olisi tärkeää siirtää toimeentulotuen myöntäminen Kansaneläkelaitokselle, joka sekin yhdenmukaistaisi varmasti näitä menettelyjä ja tekisi kansalaiset tasa-arvoisemmiksi.

Tähän liittyen olemmekin esittäneet, että pääluokan perusteluissa lausuttaisiin, että sosiaaliturvan kehittämisen lähtökohtana tulee olla jokaiselle kuuluva Suomessa asumiseen perustuva sosiaaliturva, jolla turvataan yhtäläinen ja kattava vähimmäisturva ja kohtuullinen ansioturva elämän eri riskitilanteissa.

Olemme myös vastalauseessamme kiinnittäneet huomiota siihen jo esille tulleet asiaan, että olisimme kohdentaneet hallituksen esittämät säästöt toisella tavalla. Erityisesti olisi tullut huolehtia siitä, että estettäisiin näiden leikkauksien kasautuvat vaikutukset, joita tulee varsinkin lapsiperheille, koska lapsilisien, lasten kotihoidon tuen ja eri etuuksien lapsikorotusten pienentäminen heikentävät voimakkaasti varsinkin useampilapsisten perheiden toimeentulomahdollisuuksia.

Ylipäätään näiden sosiaaliturvaleikkausten vaikutusten arviointi on tietysti vaikeata, koska ihmisten työ-, asumis- ja elämäntilanteet ovat nyky-yhteiskunnassa eriytyneet yhä enemmän. Näin näitä arvioitaessa pitäisi ottaa huomioon, onko kyse epätyypillisestä työsuhteesta vai vakinaisesta työsuhteesta, onko kysymys omistus-asumisesta vai vuokra-asumisesta, onko kyse yksinhuoltajaperheestä vai kahden huoltajan tai

kahden tulonsaajan perheestä. Tästä syystä yleisillä ratkaisuilla on hyvin vaikea ylipäätään korjata ihmisten yksilöllistyyviin ja erilaisiin elämäntilanteisiin ja sitä kautta toimeentuloon liittyviä ongelmia.

Tämä on varmasti kaikkein suurimpia haasteita ylipäätään sosiaaliturvan kehittämisessä jatkossa, minkä toivon myös hallituksen ottavan huomioon, niin että esimerkiksi näitä kannustinloukkuja selvittäessään hallitus ottaisi aidosti huomioon sekä verotuksen, sosiaaliturvan etuudet että erilaiset tulositonnaiset maksut. Ilman sitä, että nämä kaikki elementit otetaan huomioon, on vaikeaa löytää ratkaisuja, jotka todella parantaisivat pienituloisimpien ihmisten mahdollisuuksia tulla toimeen ja miksei myös keskituloistenkin, joita monenlaiset monimutkaisuuudet ja yhteisvaikutukset sosiaaliturvassa ja verotuksessa tällä hetkellä rasittavat.

Siksi olemme ehdottaneet, että pääluokan perusteluissa lausuttaisiin, että sosiaalisten tulonsiirtojen, maksujen ja verotuksen yhteisvaikutukset selvitetään kiireellisesti ja huolehditaan, että leikkaukset eivät heikennä kaikkein heikko-osaisimpien turvaa.

Lisäksi olemme vastalauseessamme kiinnittäneet huomiota siihen, että hallituksen monissa säästötoimissa eri-ikäisiä ihmisiä kohdellaan varsin eri tavoin. Varsinkin nuoriin alle 20-vuotiaisiin kohdistetaan monia heidän asemaansa heikentäviä muutoksia kuten opintotuen leikkaus ja työmarkkinatuen poistaminen sekä sairausturvan heikentäminen opiskelijan varusmiesaikana. Alimman äitiyspäivärahan leikkaaminen kohdistuu sekin pääosin nuoriin. Tästä syystä ehdotamme perusteluissa lausuttavaksi, että sosiaaliturvaa kehitettäessä otetaan tasapuolisesti huomioon eri ikäryhmien tarpeet niin, että säästötoimenpiteissä vältetään ikäsyrjintä.

Paitsi lapsiperheiden toimeentuloa kavennetaan budjetin kautta myöskin heidän valinnanmahdollisuuksiaan. Emme olekaan hyväksyneet kotihoidon tukeen tehtävää yli 20 prosentin leikkausta. Mielestämme se ei ole perusteltavissa edes säästösyistä, sillä on todennäköistä, että perheet joutuvat turvautumaan yhä enemmän yhteiskunnan kannalta kalliimpaan kunnalliseen päivähoitoon. Kun useat vanhemmat palaavat suunniteltua nopeammin työelämään, seurauksena on sijaisuuksien väheneminen ja avoimen työttömyyden lisääntyminen.

Valiokunnalle esitettiin varsin monenlaisia arvioita kotihoidon tuen ja samanaikaisen päivähoito-oikeuden laajentamisen vaikutuksista

julkiseen talouteen. Yksi ääriarvioista oli Kuntaliiton esittämä, jossa varmasti on tyypillistä etujärjestön yliarviointia, mutta varmaankin tämäkin arvio on syytä ottaa vakavasti huomioon. Kun hallitus omassa arviossaan esittää, että kuntien menot päivähoitokokonaisuudesta kasvaisivat noin 300 miljoonaa markkaa, Kuntaliitto arvioi, että subjektiivisen oikeuden myötä ja kotihoidon tuen leikkauksen kautta kuntien menot lisääntyisivät itse asiassa 1,2 miljardia markkaa.

On todellakin varsin huomattava ero kuntien ja hallituksen arvioissa, joten jääme mielenkiinnolla odottamaan ensi kevään selvitystä siitä, kumpi näistä arvioista on sitten ollutkaan lähempänä oikeaa. Me olemme vastalauseessamme kallistuneet siihen, että Kuntaliiton arvio todennäköisesti, vaikka onkin ehkä ylimitoitettu, on kuitenkin lähempänä oikeaa.

Olemme vastalauseessamme esittäneet muutoksia myös niihin hallituksen leikkauksiin, joiden katsomme lisäävän työttömyyttä. Näitä ovat erityisesti kuntien valtionosuusleikkaukset, joita pidämme ylimitoitettuina, ja samaten maatalouden lomituspalvelujen määrärahan säästöt, joita pidämme liian nopeassa aikataulussa tehtyinä. Tässä kiinnitän huomiota siihen, että useat hallituspuolueiden edustajat ovat täällä väittäneet innoissaan, että keskustahan ei esitä mitään säästöjä maatalouteen. Täytyy nyt pyytää heitä lukemaan vastalause, josta käy ilmi, että kyllä me olemme hyväksyneet säästöjä sekä maatalouden lomatoimintaan että myös maatalouden yrittäjä-eläkkeisiin, mutta ne ovat maltillisempia kuin hallituksen ja sitä kautta myös yritämme estää turhaa julkisen talouden kokonaismenojen kasvua.

Samaten olemme vastalauseessamme kiinnittäneet huomiota siihen, että sukupuolten välistä tasa-arvoa pitäisi myös vaalia säästöjä tehtäessä, koska on selvä, että kuntien säästöt kohdistuvat pääasiassa naisvaltaisten työpaikkojen menetyksinä.

Arvoisa puhemies! Vielä mainitsisin muuttaman sanan työttömyysturvasta. Hallitus on valinnut linjan, jossa säästöt kohdennetaan yksinomaan työmarkkinatukeen ensi vuonna. Keskustan vaihtoehdossa on esitetty sitä, että ansiosidonnaisen työttömyysturvan rakenneuudistus aloitettaisiin jo ensi vuoden alusta ja samalla toteutettaisiin työttömyyskassajärjestelmän uudistus niin, että kaikilla ammattialoilla nämä maksut yhtenäistettäisiin. Valitettavasti tähän liittyviä määrärahaehdotuksia ei ole mahdollista

esittää budjettitekniikan vuoksi, koska emme voi esittää pienempää määrärahaa kuin mitä voimassa oleva lainsäädäntö edellyttää.

Ylipäättään työttömyysturvassa olisi tarpeen siirtyä yleisen työttömyysvakuutusjärjestelmän, sanoisinko nykyistä TEL-järjestelmää muistuttavan järjestelmän suuntaan niin, että kaikki kansalaiset olisivat vakuutettuja työttömyyden varalta eikä niin kuin nykyisin, että järjestelmä on hyvin valikoiva. Tässä on myös sellainen kummallisuus, että tällä hetkellä työttömyysvakuutusmaksun kautta ansioturvan kustannuksia maksavat myös ne kansalaiset, jotka eivät ansioituvaa saakaan. Tämän epäkohdan me haluaisimme tällä uudistuksella korjata.

Arvoisa puhemies! Ihan viimeiseksi haluaisin esittää yhden kommentin veteraanikuntoutuksen järjestämiseen, johon valiokuntakin kiinnittää huomiota. Raha-automaattiyhdistyksen tuottoa käytetään edelleen ensi vuonna sotaveteraanikuntoutuksen menoihin sillä tavalla, että tuo määräraha annetaan suoraan tapaturmaviraston käyttöön, kun raha-automaattiasetuksen mukaan RAY:n määrärahat tulisi myöntää yleishyödyllisille järjestöille.

Sosiaali- ja terveysministeriö on tietysti koettanut löytää jotain ratkaisua ristiriitaan, joka tästä ratkaisusta on syntynyt, ja lähtenyt selvittämään sitä, että perustettaisiin uusi järjestö, joka saisi Raha-automaattiyhdistykseltä nämä rahat ja ottaisi hoitaakseen rintamaveteraanien kuntoutuksen hallinnoinnin. Valiokunta on mietinnössään suhtautunut tähän asiaan hyvin kriittisesti, ja minusta se onkin oikea linja, koska on jatkossakin lähdeittävä siitä, että kuntoutuksen järjestäminen on valtion tehtävä eikä siihen tulisi lähteä hakemaan mitään keinotekoisia järjestelyjä. Toivonkin, että kun sosiaali- ja terveysministeriö tätä asiaa selvittelee, se ottaisi vakavasti huomioon sen, mitä valiokunta on tästä asiasta lausunut.

Edustajat Korteniemi ja Rajamäki merkitään läsnä oleviksi.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aula totesi, että suuren sosiaalimenojen leikkausvuoden 96 osalta meidän puoleltamme on todettu, että ei ole ollut mitään sosiaalipoliittisia perusteita, vaan perusteet ovat nimenomaan valtiontalouden tasapainon etsimisessä, ja että tämän seurauksena lopputulos on

sekava ja kuitenkin selkeä linjanmuutos on havaittavissa.

Lopputulos varmasti saattaakin olla vielä vähän selkiytymätön. Itse näenkin niin, että vuosi 97 olisi täsmentämisen vuosi. Tässä on ollut hirveä kiire tietenkin myös leikkausten osoittamisessa niin, että kokonaisuus olisi mahdollisimman tarkoituksenmukainen. Mutta kun ed. Aula sanoi, että tässä on kysymys myös siitä, että on toimittu vastoin hallitusohjelmaa, se oli tietysti aika kova väite. Haluaisinkin tässä nimenomaan vastata niin, että 97 olkoon se vuosi, jolloin toteutetaan näitä yhtenäistäviä, selkeyttäviä periaatteita.

Sen sijaan ihmettelin tavattomasti, kun ed. Aula ehdotti, että Kansaneläkelaitokselle annettaisiin vielä toimeentuloturvan kaikkinaisen toteutus, kun tämä taas puolestaan sekavoittaa systeemiä ainakin siltä kannalta, että Kansaneläkelaitoksen vakuutuslaitosluonne alkaa kohta hävitä niin, että vakuutuksiin perustuvat toiminnat siellä ovat pian tätä vauhtia jo vähemmistönä. Ei se ainakaan kovin tyyli puhdas siltä taustalta nähtynä ole. Minä olen itse pohtinut paljon sitä, että meillä on puutetta linjatkistuksesta ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. K a r j a l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aula puheenvuorossaan viittasi moneen kertaan keskustan vaihtoehtoon. Täytyy tunnustaa kauden tässä vaiheessa, että olen herkillä korvalla pitkin syksyä yrittänyt kuunnella, mikä on keskustan vaihtoehto. Tähän saakka se on tuottanut kaikkiin leikkausesityksiin vain selkeitä ei-vastauksia. Tämänkin päivän osalta olen kuunnellut, ja tässä käsittelyssä keskustan puolelta on tullut tähän mennessä yli 2 miljardin edestä menojen lisäysehdotuksia äänestyksiin saakka, ja jos tuo lista aloitteista pitää paikkansa, niin lopputulema on yli 4 miljardia. Millä tavalla tämä mahtuu siihen keskustan vaihtoehtopaperiin, jota täällä on kaupattu, sitä en ymmärrä.

Siitä koko paperistakin sanoisin, että sekin tuli tähän saliin tiedoksi vasta siinä vaiheessa, kun ratkaisut oli tehty. Siinä on vähän sama ilmiö kuin lottorivin tekemisessä. Se on hirveän helppo tehdä lauantai-iltana puoli kymmenen aikaan, saada oikea rivi. Sillä vain siinä vaiheessa ei ole enää mitään merkitystä. Minusta vastalauseen arvo häviää silloin, kun se ei liity mihinkään järkevään kokonaisuuteen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin toimeentulotuen siirtämisestä Kansaneläkelaitoksen hallinnoitavaksi. Siitä on meneillään parhaillaan kokeilu, ja jos nyt ollenkaan ymmärrän, siitä on tullut lähinnä myönteisiä tuloksia. Ministeri Huttu-Juntunen oli myös tähän asiaan ottanut kantaa ja minun mielestäni aivan oikean suuntaisesti. Tämä olisi toimeentulotuen myöntämiskäytäntöjen yhtenäistämisen kannalta järkevää ja myös sen takia, että voitaisiin siirtyä lähemmäs ns. yhden luukun periaatetta myös sosiaaliturvassa.

Mitä tulee sitten keskustan leikkausesityksiin, ehkä on vaikea havaita, että vaikka joihinkin pääluokkiin esittämekin lisäyksiä, olemme samalla hyväksyneet valtaosan hallituksen säästoesityksistä. Jos otetaan esimerkiksi sairausvakuutuksen kohta, siinä olemme hyväksyneet hallituksen säästösumman kokonaan mutta esittäneet erilaisen mallin siitä, miten säästö saataisiin aikaan.

Kyllä minun mielestäni tämä keskustan esitys on varsin johdonmukainen kokonaisuus ja poikkeaa varsin paljon siitä linjasta, mitä edellisellä eduskuntakaudella oppositio täällä esitteli. Vaikka ei olekaan järkevää aina palata entisiin aikoihin, valitettavasti muistan, että viime eduskuntakaudella silloinen oppositio ei hyväksynyt yhtään ainutta säästoesitystä, ei vastalauseeseen, ei missään vaihtoehtobudjetissaan eikä missään muuallakaan.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Aluksi on todettava, että ed. Karjalainen on huonosti tutustunut keskustan esityksiin, mitä tulee sosiaaliturvan leikkauksiin, tai sitten meillä on erilainen oikeudenmukaisuuskäsitys. Nimenomaan sairausvakuutuksen päivärahassa, esimerkkinä mainiten, samat säästöt olisimme löytäneet samalta momentilta tämän järjestelmän sisältä ottamalla enemmän suurituloisilta ja jättämällä pienituloisilta joko kokonaan ottamatta tai pienentämättä prosentteja. Siitä lähdimme nimenomaan liikkeelle, että se olisi ollut tasapuolinen ja oikeudenmukainen. Mutta nyt sen sijaan suurituloisilta ei mennyt ollenkaan tai he saavat liki entisen tasoisen etuuden, sen sijaan tulottomat ja köyhät joutuivat kahden kuukauden karenssiin ja sen jälkeen pienimmillään 11,70 mar-

kan päivärahalle. Tämä on mielestämme kyllä kohtuutonta.

Mitä sitten tulee hallituksen ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksen kunnille sosiaali- ja terveyspalveluihin kohdistuvaan antiin, niin on todettava, että menoja leikataan siitä huolimatta, että palvelujen tarve on eräillä osa-alueilla, muun muassa juuri täällä puheena olleen toimeentulotuen kohdalla, voimakkaasti kasvanut. Siitä varmasti olemme kaikki täällä yhtä mieltä.

Hallituksella on kuitenkin kanttia väittää: ”Sosiaali- ja terveydenhuollon toimivuutta ja taloudellisuutta parannetaan muuttamalla palvelurakennetta avohuoltopainotteiseksi, yhteensovittamalla toimintoja, tehostamalla voimavarojen käyttöä sekä lisäämällä tarkoituksenmukaista hoidon porrastusta”.

Budjettiesityksen perusteluista löytyy kuitenkin varsin niukasti tätä tavoitetta tukevia tunnuslukuja. Omaishoidon tukea saavien määrän tosin oletetaan kasvavan 14 000 saajasta 15 000:een ja vanhusten palveluasuntojen 13 000:sta 14 000:een. Vanhainkotipaikkojen lisäykseksi arvioidaan vaatimattomat 500 paikkaa. Erikoissairaanhoidon sairaansijojen määrän taas oletetaan laskevan 24 000:sta 22 000 paikkaan. Mutta kun hallitus itsekin allekirjoittaa muun muassa sen, että avainasemassa olevalla alueella eli kodinhoitoapua saavien kotitalouksien määrä pysyy ennallaan eli 150 000:ssa, näyttää siltä, etteivät edes hallituksen omat ministerit usko omaan paperiinsa eli avohuoltopainotteisuuden lisäämiseen.

Samaan suuntaan eli olojen ennallaan säilyttämiseen viittaavat myös kunnallista toimeentulotukea koskevat tunnusluvut. Kun toimeentulotukea saavien kotitalouksien määrän kerrotaan olevan tänä vuonna 350 000, ensi vuodelle esitetään 15 000 kotitalouden lisäystä. Saajien määrää taas esitetään korotettavaksi tämän vuoden 630 000:sta 660 000:een. Hallitus esittää kuitenkin toimeentulotuesta vain kahden sanan verran: ”Kehitetään toimeentulotukimenettelyä”.

Jää arvailemaan, mitä se sellainen kehittäminen on, jossa entistä vähemmän rahaa on käytettävissä entistä suurempia asiakasmääriä varten, varsinkaan kun hallitus ei kerro, miten tyhjistä saataisiin enemmän nyhjäistyä. Vai onko selitys löydettyissä budjettiesityksen sisäasiainministeriötä koskevan pääluokan 26 kohdalta lääninhallituksille annetusta uudesta erityistehtävästä: ”Seurataan, että toimeentuloturva ja sosiaali- ja

terveydenhuollon palvelujen saatavuus, laatu ja alueellisesti tasapainoinen kehitys on turvattu. Valvotaan palvelujen lainmukaisuutta ja jonotusajkojen kohtuullisuutta.” (Ed. Vehkaoja: Näin on tehty aina!) — Tämä on budjettikirjassa aivan uusi asia. — Näin siis lääninhallitukset yritetään saada mittamiehiksi, mutta sitä ei budjetissa määritellä, mikä on kohtuullinen jonotusaika esimerkiksi täysin rahattomalla toimeentulotuen anojalla, että osaisi nälkensä keston oikein normittaa.

Valtio on tietoisesti supistanut kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon maksuosuuttaan ainakin 20 prosenttia vuoden 1993 tasosta. Käytettävissä olevien varojen ostovoima on vähenyt pari prosenttia vuodessa. Esimerkiksi elinkustannusindeksin lukuarvo oli viimeisenä vanhan valtionosuusjärjestelmän vuonna 1992 1333, mutta seuraavana vuonna 1361 ja tämän vuoden elokuussa jo 1391. On myös syytä muistaa, että kun valtion budjetin tekijät nyt vaativat kuntia käyttämään mahdollisia kasvaneita verotulojaan sosiaali- ja terveydenhuollon lakisääteisten tehtävien hoitamiseen, tällaista velvoitetta ei kyllä lisätulojen käytölle silloin säädetty, kun valtionosuusjärjestelmäämme uudistettiin.

Valtion tulo- ja menoarvioesityksen epäsosiaalisuutta osoittaa sekin, että vaikka kansantulomme on arvioitu kasvavan viime vuoden 508 miljardista tänä vuonna viitisen prosenttia, joidenkin arvioiden mukaan ensi vuonna ehkä 4,5 prosenttia, niin silloin oltaisiin hieman yli 557 miljardissa. Tästäkään lisäarvosta ei ole herunut eikä näytä heruvan yhtään kansalaisten sosiaali- ja terveystalouden perustarpeiden tyydyttämisen parantamiseksi kuntatasolla.

Heinäkuun alusta voimaan astuneen kuntalain perusteluihin sisältyy ajatus kuntien liki täydellisestä itsehallinnosta. Kunta ei ole valtion alamainen. Miten tämä mahtanee käytännössä toteutua, kun joidenkin kuntien oman viisaan talouspolitiikan seurauksena syntyneet tuloylijäämät nyt joudutaan käyttämään pelkästään sosiaali- ja terveydenhuollon lakisääteisten tehtävien hoitamiseen, ja tästä varmasti kärsivät tämän alan muut kehitystoimet?

Hallituksen sosiaalipoliittisten uudistusten avainsanoja ovat säästöt ja kannustavuus. Hallitus haluaa kehittää sosiaaliturvaa niin, että työn tekeminen parantaa aina taloudellista tilannetta. (Ed. Vehkaoja: Eikö se ole oikein?) — Tätä on pidettävä nimenomaan hyvänä asiana. — Myös huono-osaisimmista luvataan pitää huolta. So-

siaalisten tulonsiirtojen, maksujen ja verotuksen yhteensovittamista arvioidaan ja toteutetaan tarvittavat toimenpiteet heikentämättä kaikkein huono-osaisimpien turvaa.

Nyt kuitenkin hallitus on tehnyt nämä sosiaaliset leikkauksensa, mutta tutkimukset ja arviot niiden vaikutuksista kuitenkin puuttuvat. Kuten ed. Aula viittasi, varmasti me kaikki odotamme näitä selvityksiä. Useiden ulkopuolisten arvioiden mukaan, lähinnä tarkoitan Stakesia, säästöt kohdistuvat kuitenkin suurelta osin samoille henkilöille ja perheille.

On selvää, että jo nyt voimme todeta, että verotuksen helpottaminen ja sosiaaliturvan heikennykset pyrkivät kasvattamaan väestön toimeentuloeroja. Hallitus siirtää tuloja sosiaaliturvan varassa eläviltä vakaissa työsuhteissa eläville. Osittain nämä ovat tietenkin samoja kotitalouksia, osittain siinä on myös muita. Kuten tiedämme, eniten menettäviä ovat lapsiperheet ja nimenomaan ne perheet, joissa on useita alle kouluikäisiä lapsia. Jos perheessä on lisäksi työttömyyttä ja sairautta ja perhe kuuluu alimpaan tulonsaajaviidennekseen, se kuuluu nimenomaan Stakesin tutkimuksen mukaan kaikkein suurimpaan menettäjäryhmään.

Helsingin kauppakorkeakoulun vero-oikeuden professori Heikki Niskakangas kirjoitti Helsingin Sanomissa 13.10. seuraavasti: "Seuraavan laskusuhdanteen jälkeen suomalainen yhteiskunta on kovin toisenlainen. Keskiluokka on supistunut, on syntynyt yläluokka. Samalla olemme saaneet laajan köyhälistön. Pienipalkkaisten tulot ovat silloin romahtaneet. Uudessa köyhälistössä on passiiviväestön lisäksi hyvin alhaisella palkalla palvelujaan myyviä työntekijöitä. Hyvinvointivaltio ei ole enää pelastettavissa." Näin siis arvioi professori Niskakangas.

Tällaiseen arvioon varmasti yhtyy moni kansalainen, joka tällä hetkellä kokee omassa kukkarossaan ja taloudessaan kaikkein raskaimpina juuri nämä leikkaukset, jotka täällä ovat eniten puhututtaneet; tarkoitan kotihoidon tukea ja sairausvakuutuksen päivärahaa, lapsilisäleikkauksia, opintotuen leikkausta jne.

Tulemme todellakin odottamaan selvitystyöryhmää, kannustinloukkutyöryhmää, mikä sen nimi nyt onkin. Suurella mielenkiinnolla ja tarkkuudella käymme käsiksi tulokseen, mikä se sitten onkin. Toivomme tietysti parasta, että perheet, jotka kuuluvat tähän ryhmään, jonka luettelini, voitaisiin tunnistaa ja voitaisiin jollakin tavalla sosiaalista turvaverkkoa enemmän näiden perheiden ylle levittää.

Ed. P e r h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä kritisoi täällä hyväksyttyä lakiesitystä sairauspäivärahajärjestelmän muuttamiseksi ja toi siinä yhteydessä esiin keskuksen varjobudjetin vaihtoehdon, jota hän mainosti oikeudenmukaiseksi ja sosiaalseksi. Tältä se äkkiä päältä katsoen voi vaikuttaakin, mutta tässä yhteydessä on muistettava, että päivärahan alennus jäisi työnantajan maksettavaksi pääasiassa. Tämä puolestaan on ristiriidassa sen tavoitteen kanssa, joka myös on esitetty tässä keskuksen varjobudjetissa, eli pyrkimys pienten ja keskisuurten ja ylipäänsä yritysten välillisten työvoimakustannusten keventämiseksi. Eli minusta tämä kokonaisuus ei ole keskenään täysin looginen ja ristiriidaton.

Toiseen asiaan, jonka ed. Hyssälä otti esille menettäjäistä. Yksi suomalainen väestöryhmä, joka on lamasta kärsinyt, on ilman muuta keskituloinen palkansaajalapsiperhe, joka on menettänyt lapsilisiä, ehkä kotihoidon tukea menettä, mutta toisessa vaakakupissa on nähtävä se, että harjoitetun talouspolitiikan seurauksena korot ovat laskeneet, kotitalouksien velkaantumisongelmat tältä osin helpottuneet ja myös verojen kevennykset koituvat näiden ryhmien osalle ja osaltaan helpottavat tilannetta. Minusta mitalin molempia puolia täytyy yhtä aikaa tarkastella.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälälle haluaisin sanoa, että kun valtion talousarvioesityksessä on tällaisia kohtia niin kuin sisäasiainministeriön hallinnonalalla nyt lääninhallituksia koskien on, ei se ole mikään uutinen, mitä siellä kerrotaan. Ei ole kysymys mistään uusista tehtävistä, vaan siinä kerrotaan uudelle lukijakunnalle niin kuin ed. Hyssälällekin tiedoksi se, että lääninhallitukset ovat aina tehneet tällaisia valvontatehtäviä.

Niissä tehtävissä on muuten tullut esille se, että esimerkiksi toimeentulotuen jakaminen eri kunnissa ei ole ollut millään tavalla riippuvaista siitä, onko kunnilla tähän varaa vai ei, ovatko suhdanteet olleet hyviä vai huonoja, vaan kerta kaikkiaan eri kuntien kesken vallitsee erilaisia arvoja ja tällä tavalla toimeentulotukea ei yhdenmukaisella tavalla niissä jaeta. Mutta näin on myös Kansaneläkelaitoksen etuuksien puolella. Seuraamme niitä tietysti tarkasti. Itsekin olen siellä valtuutettuna. Ei löydy mitään järjestellisiä selityksiä sille, että saman sairausryhmän sisällä esimerkiksi korvaukset vaihtelevat naapurikylittäin, naapurikunnittain. Tästä on Kansaneläkelaitoksen piirissä tuotettu ihan riittävästi tietoa.

Meillä on järkeisyyttä ja sitten meillä on muita syitä, jotka vaikuttavat siihen, että alueelliset ja-kaumat eivät ole aina kovin samantapaisia.

Sitten haluaisin sanoa, että sitä pidetään ikävänä, että sosiaalimenoleikkausten seurauksena tarveharkintaisuus lisääntyy kaikissa sosiaalisissa tulonsiirroissa. Tämän myönnän, ja minusta se on hyvin ikävä suunnan muutos.

Ed. M. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Hyssälä oli ehkä hiukan kadottanut sen pointin, sen sanoman, joka professori Niskakankaalla oli. Hänen sanomansahan oli se, että hyvinvointiyhteiskunta ei ole pelastettavissa, ellei työllisyyttä saada hoidettua. Hän viittaa juuri siihen meidän kaikkien tuntemaan kaavaan, että yhden prosenttiyksikön vähennys työttömyydessä merkitsee kahta miljardia markkaa säästöä valtiolle. Hän mainitsee sen, että jos me ajaudumme seuraavaan lamaan, siinä tilanne tulee olemaan se, että valtion korkomenot ovat suuremmat kuin valtion tuloveron tuotto. Hän mainitsee vielä sen, että tällöin saatetaan joutua leikkaamaan oikeastaan kaikki se, mitä enää leikattavissa on, eli todella vain niiltä, jotka ovat köyhiä, koska he ovat ainoat, joilla on enää tulonsiirtoja. Joten työllisyys on kaiken avain, vasta sen jälkeen voidaan jakaa.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyydän ed. Vehkaojaa vertaamaan kahden viime vuoden budjetin tekstejä. Nyt nimenomaan on annettu lääninhallitukselle uusi erityistehtävä. Tarkastin tämän lääninhallituksestamme, ja siellä ihmeteltiin juuri tätä, että lääninhallitukset laitetaan nyt mittamiehiksi mutta ei sanota ollenkaan, mikä sitten on kohutuullinen jonotusaika juuri siitä, josta esityksesiäni puhuin.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä nosti esille työnjaon valtion ja kuntien välillä sosiaali- ja terveydenhuollon alueella. Meillä on laaja kunnallinen itsehallinto, ja kunnat hyvin pitkälle päättävät itse, miten sosiaali- ja terveystoimensa järjestävät, tietysti valtiovallan antamissa raameissa ja yleisohjeissa, ja niin kuin todettiin, hyvin pitkälle lakisääteisesti. Mutta kun kunnallisvaaleja käydään, niin usein huomataan, että kansalaiset asettavat etusijalle nimenomaan sosiaali- ja terveydenhuollon hyvän järjestämisen, ja se myös välittyy kuntien päätöksissä.

Kun kritisoitiin sitä, että palvelurakennemu-

tosta ei tapahdu jotenkin ikään kuin valtiovallan ohjeitten perusteella nyt riittävästi, toisin esille sen, että kunnat ovat lähteneet hyvin spontaanisti ja itse jo aikaa sitten palvelurakennemuutosta toteuttamaan. Tähän maahan on lamankin aikana rakennettu koko ajan välimuotoisia laitoksia, vanhusten tuettua asumispalvelua, ja siihen on valtiovalta ollut mukana vaikuttamassa. Sosiaalisessa rakentamisessa me tuemme esimerkiksi vanhusten asuntojen korjausta jopa 40 prosenttiin asti valtiovallan tuella. Raha-automaattiyhdistyksen rahoituksella rakennetaan palvelutaloasuntoja, ja tämä on juuri oikeaa palvelurakennemuutosta. Itse saisin käydä tällä hetkellä ainakin pari kertaa kuukaudessa viikimässä tällaisia uusia laitoksia käyttöön. Kunnat myös korjaavat vanhoja vanhainkoteja välimuotoisiksi laitoksiksi.

Pidän todella hienona sitä, että meillä ei tarvitse lisätä vanhainkotipaikkoja, se olisi todella väärä toimintamalli tämän päivän yhteiskunnassa. Kaikki vanhukset haluavat asua kotona, kun heiltä kysyy, miten he haluavat loppuelämänsä viettää. Meidän tehtävämme yhteiskunnassa on tuottaa näitä palveluja, tukea kotona tapahtuvaa asumista.

Jos sitten kritisoidaan, että valtiovalta tekee tämän kunnille mahdottomaksi, näinhän ei nyt ole. Olen todennut jo aiemminkin ja monet muutkin todenneet sen, että hallitus leikkaa tällä hallituskaudella valtionosuuksia kunnille 7 miljardia markkaa. Tämän syksyn työllisyysohjelmapäätöksessä työttömyysvakuutusmaksun alenemisen kautta kunnat saivat 1,2 miljardia markkaa takaisin. Hyvin monet kunnat menevät alentamaan veroäyriä hintaa tai maksamaan velkojaan, laittamaan tuon rahan rahastoihin. Se ei ole tarkoitettu sinne. Työttömyysvakuutusmaksun alentaminen on tarkoitettu työllistämiseen. Budjettipäällikkö Virtanen on ihan oikein todennut, että jos ei sitä käytetä työllistämiseen, se raha pitää ottaa pois, tai sehän tulee otetuksi pois, jos kunnat toimivat epäviisaasti. Silloin työttömyys kasvaa.

Terveidenhuollosta on ihan kerrottavissa suomalainen menestystarina, jos ajatellaan, mitä on esimerkiksi erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon välillä tapahtunut oikeassa hoidon porrastuksessa. Erikoissairaanhoidossa ja terveydenhuollossa työntekijöitten määrä ei ole lisääntynyt, ja senhän tällä hetkellä tiedämme, että työntekijät ovat loppuunpalamisen partaalla. Kuntien pitäisi ottaa nyt sijaisia ja työllistää ihmisiä. Huolimatta siitä, että henkilökunnan

määrä ei ole lisääntynyt, suoritteiden määrä on lisääntynyt. Leikkausjonot ovat lyhentyneet huomattavasti, ja leikkausjonojen lyhenemisen myötä kansalaisten tyytyväisyys erikoissairaanhoidon hoitoon niiltä osin on lisääntynyt.

Viitattiin siihen, että tutkimuksia ja seurantaan ministeriö ei ole tehnyt tehdessään leikkauspäätöksiä. Se ei pidä paikkansa. Sosiaali- ja terveysministeriöllä on ollut käytettävissään tutkimuksia ja arvioita siitä, miten leikkaukset kohdistuvat. Mutta me tiedämme kaikki, missä paniikitilanteessa leikkaukset jouduttiin päättämään Suomen talouden kannalta. Ei siinä vaiheessa ollut mahdollisuutta tehdä oikein kohdentuvia leikkauksia. Niitä tehtiin sillä tavalla, että leikattiin noin 10 prosenttia suorista tulonsiirroista, koska tämä hallitus lähti sille linjalle, että palveluja ei leikata vaan tulonsiirtoja leikataan.

Mutta sitten palaankin siihen, mitä ed. Aula otti esille. Vaaditaan tulonsiirtojen, maksujen ja verotuksen yhteensovittamista ja sillä tavalla asioiden korjaamista. Juuri tämä on nyt tapahtumassa. Tuloloukku tai, niin kuin jo joku sanoi, mikä lie loukku -työryhmä tekee kiivaasti nyt töitä, ja tammikuussa pitäisi sieltä tuloksia alkaa tulla ulos. En minä sosiaali- ja terveysministerinä tyydy siihen, että puolen vuoden aikana on tehty nämä leikkaukset ja sen jälkeen 3,5 vuotta istutaisiin tumput suorana ja kuunneltaisiin opposition moitteita.

Nyt alkaa sosiaaliturvan kehittämisen aika. Meillä on nyt luotu ne raamit, joissa me voimme toimia. Meidän on lähdettävä siitä, että nämä leikkaukset vakauttavat talouden ja luovat sen tilanteen, että lisäleikkauksia ei tarvita. Nyt pääsemme liikkeelle niillä linjauksilla, joita perusoi-keusudistuksen, joita sairausvakuutuksen minimipäivärahan keskustelun yhteydessä perustuslakivaliokunta on tehnyt. Näillä raameilla pääsemme nyt kehittämään sosiaaliturvaa. Se on minusta suuri haaste, ja otan arvokkaana tietysti vastaan myös opposition taholta tulleet ajatukset. Tässä tarvitaan nyt laajaa yhteistyötä ja erityisesti ideoita ja erityisesti yhteistä tahtoa.

Vielä yksi asia Kelan ja toimeentulotuen yhteenliittämiseen. Näitä kokeiluja on ollut, ja niistä on hyviä tuloksia saatu. Yksi asia siinä minua askarruttaa. Jos toimeentulotuen osalta asiakkaat siirretään Kelan luukulle, miten käy ehkäisevän sosiaalityön juuri näitten ihmisten kohdalla? Pitääkö meidän jakaa toimeentulotuen saajat niihin, joille mekaanisesti lasketaan heidän tarvitsemansa ja heille oikeutettu toimeentulotuki, ja sitten niihin, jotka tarvitsevat tällaista ehkäise-

vää ja parantavaa hoitoa, jotka erikseen ohjataan vielä kunnallisen sosiaalityöntekijän pariin?

Olen kuullut asiantuntijoilta, nimittäin ruohonjuuritason asiantuntijoilta, jotka osaavat näitä asioita, käytännössä näitä tekevät, että kun on riittävästi sosiaalityöntekijätyövoimaa, toimeentulotuen menot laskevat. Tällä hetkellähän kyseessä on määrällinen riittämättömyys suurtyöttömyyden ja siitä seuranneiden ongelmien takia. Meillä ei ole riittävästi kuntatasolla sosiaalityöntekijöitä, niin kuin meillä ei ole terveydenhuollon työntekijöitä. Sinne pitää saada ihmisiä lisää töihin. Se on myös sitä säästöä kunnille, joka helpottaa kuntien taloutta.

Viestini on se, että avainasema on tällä hetkellä kunnilla siinä, miten ne järjestävät asiansa. On hyvin asiansa hoitavia kuntia ja vähän huonommin asiansa hoitavia. Mutta kun oivalletaan se, että hoidetaan ehkäisevän puolen asiat hyvin, rahaa säästyy.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri puuttui minusta oikein siihen, mikä on työttömyysvakuutusmaksun alentamisen kohtelu ollut kunnissa. Se ei saa todella olla äyri-laskelman hyvitystä. Mutta on ollut myös huolestuttavaa se, että eräissä sairaanhoidopiireissä myös työttömyysvakuutusmaksun alentuma on käytetty palkankorotusten katteeksi sen sijaan, että palvelujen laadullista tai muuta kehittämistä olisi hoidettu.

Olisin muutamia asioihin kiinnittänyt ministerin huomiota ja toivonut häneltä myös kommenttia erityisesti siitä, eikö nyt myös ole sellaisia potilasryhmiä, jotka ovat jonkin verran ongelmallisessa tilanteessa erikoissairaanhoidon kentässä. Viitataan reumapotilaisiin, erityisesti lapsireumapotilaiden hoitotilanteeseen ja hoidon porrastuksen ongelmiin. Tämän vuoden talousarvion perusteluissa on tällaisen korvamerkityn rahan pohdintaehdotus sosiaalityöjaostosta valtiovarainvaliokunnasta aikoinaan tullut. Onko ministerin mielestä tällä hetkellä hälyttäviä tarpeita tällä puolella?

Toinen asia on se, että meillä on erittäin vakavassa sairaustilanteessa pienellä toimeentulolla olevia ihmisiä ja on ollut paljon esillä terveydenhuollon maksujen ja lääkekustannusten kattojärjestelmä. Minusta meillä olisi nyt Suomessa sellainen hätätilanne, että tämä järjestelmä tarvittaisiin. Myös pääomatulojen huomioon ottaminen sosiaalietuuksien yhteensovittamisessa mielestäni pitäisi saada nyt järjestettyä, koska sillä saattaisi olla jopa miljardiluokan positiivi-

nen vaikutus ja pelastettaisiin heikommassa asemassa olevien suhteen lisätoiminta.

Myös kunnat ovat olleet mielestäni kovin passiivisia omaishoidon kehittämisen kannalta. Mutta olisin kysynyt, onko ministeriön piirissä pohdittu, millä tavalla muuten voitaisiin nimenomaan omaishoitoa viedä eteenpäin ajatellen sijaisjärjestelyjä, eläke- ja korvauskysymyksiä. Tällä hetkellä sairaanhoitoon laitettava omainen saattaa parin kolmen päivän sairaalareissulla viedä sen omaishoitajan kuukauden korvauksen.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Mönkäreelle toteaisin, että avohuoltopainotteiseksi muuttamisen tavoitetta tukevia tunnuslukuja ei löydy budjetista, sitä yritin viestittää. Palvelurakenteen muutos on ollut hyvin positiivista, ja se lähti käyntiin voimakkaasti nimenomaan Ahon hallituksen aikana. Samoin myös ne laitokset, joita ministeri nyt runsaasti vihkii, ovat edellisen hallituksen aikana laitettu alulle. Täytyy toivoa, että niitä vihkimisiä myös jatkossa riittää, että sillä alalla edistytään, se on positiivista.

Samaten omaishoidon tuki, mikä edistää myös avohuoltopainotteisuutta, sehän myös edellisen hallituksen aikana laitettiin alulle, ja siinä on todella paljon kehittämistä vielä eteenpäin. Siitähän tuli juuri Stakesin selvitys. Täytyy toivoa, että tämä hallitus myös pystyisi sitä kehittämään. Sillä tavalla pystytettäisiin varmaan säästöjä myös saamaan ja hoidettavien elämän laatua kohentamaan. Ministeri Huttu-Juntunenhan on toiminut käytännön sosiaalityössä. Teillä on varmasti siellä asiantuntija omassa ministeriössä, ei varmasti ulkopuolelta tarvitse etsiä, että miltä siellä luukulla tuntuu.

Olikohan se eilen uutisissa, vai milloin, hälyttäviä tietoja jälleen henkilökunnan loppuunpalamisesta. Ilmeisesti kuitenkin hallituksen positiiviset ja hyvät toimenpiteet, joista juuri kuulumme, eivät ulotu kentälle. Ainakin uutisista sain sen käsityksen, että kovin oli henkilökunta uupunutta ja lisää ei oteta. Tällaista kuuluu vähän joka puolelta maata. Olemme huolissamme esimerkiksi juuri sairaanhoitajista, jotka siellä joutuvat raskasta työtä tekemään.

Ed. M. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ministeri Mönkäre kiinnitti hyvin tärkeään seikkaan huomiota, kun hän sanoi, että sosiaalisektorille ja kuntien palveluihin on saatava lisää väkeä töihin. Tänään Suomen Kuntaliiton selvityksestä kävi ilmi, että vuo-

teen 1999 mennessä kunnat tulisivat lisäämään henkilöstöään vain noin 4 000:lla. Tämä on sekä työllisyyttä että kuntien tilannetta, burn out -ilmiötä, silmälläpitäen katastrofaalista, ja tässä suhteessa täytyisi havahtua näihin lukuihin ja paljon enemmän väkeä saada kuntiin töihin. Sitä tämä tilanne vaatii. Toivon, että tämä seikka valtioneuvostossa nimenomaan huomioitaisiin.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri kertoi Lipposen hallituksen sosiaalipoliittisena periaatteena olevan, että sosiaalisia tulonsiirtoja voidaan leikata, mutta palveluihin ei kosketa. Keskusta arvostelee jyrkästi myös sitä tapaa, jolla tulonsiirtoihin on menty. Minua kummastuttaa edelleenkin kovasti se, että kaikkien selvitysten mukaan lapsiperheet, joissa on työttömyyttä, ovat tämän päivän ongelmaisia. Hallituksen vastaus tähän budjetissa on, että mennään leikkaamaan työmarkkinatuen lapsikorotukset ja vaikeutetaan kaikkien hankalimmassa asemassa olevia lapsiperheitä. Tätä en ymmärrä.

Mitä tulee palvelujärjestelmään, tiedän kokeemuksesta, että ei puheilla asioita voida järjestää. On turhaa täällä viestittää kunnille, että he lisäävät työvoimaa, kun valtio leikkaa valtionosuuksia lähes 4 miljardia markkaa, josta leikkauksesta suurin osa kohdentuu sosiaali- ja terveyspalveluihin. Miten te voitte vaatia kuntia, joiden useimpien verotulot eivät kasva vaan ovat ehtymässä, erityisesti vuoden 97 näkymät ovat huonot, kunnat varautuvat siihen, miten te voitte vaatia näitä kuntia lisäämään työvoimaa? Tarve on, Suomessa olisi paljon tekemistä, mutta näillä keinoilla tilannetta ei voida korjata.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ole lukenut lehdestä sairaalahenkilökunnan loppuunpalamisesta, mihin myös ministeri äsken viittasi, mutta pari potilasta, jotka ovat olleet muutaman päivän sairaalassa, ovat ottaneet yhteyttä nimenomaan tästä syystä. He ovat siellä havainneet, miten tuskaisen toivoton tilanne esimerkiksi yöaikaan on sellaisella osastolla, jossa on useita vaikeita potilaita. On aivan uskomatonta, miten heidän mukaansa nämä työntekijät kestävät.

Oikeastaan vastauspuheenvuoron pyysin siitä syystä, kun ministeri Mönkäre myönsi, että leikkaukset budjetissa tehtiin paniikissa. Se ei voi pitää paikkaansa. Paniikki tässä maassa poliittisesti oli Esko Ahon hallituksen aikaan, minkä moneen kertaan olen sanonut. Silloin kaikki kaa-

tui päälle yhtäkkiä pienessä ajassa, ja täytyi selvitä hirmuisesta sekavuudesta, joka silloin uskottomalla tavalla tuli. Uskon ministeri Mönkäreeseen puhetta siltä osin, kun katsoo, minkälainen tulos sitten on tässä leikkaushommassa ja vertaa sitä esimerkiksi keskustan vaihtoehtoiseen budjettiin. Jos olisi tehty maltilla, se olisi sellainen, mitä keskusta on ehdottanut, eli työllistävä ja leikkaukset olisi kohdistettu elvyttävästi.

Siinähan tulee aina, kun tehdään hätäisesti, en nyt kehtaa arvoisa ministeri sanoakaan, kun noin hätäisesti tehdään, minkälaisia lapsia silloin syntyy. Te myönsitte, että näin tapahtunut ja juuri tämä osoittaa sen. Laittakaa rinnakkain keskustan vaihtoehto ja teidän leikkauksenne. Siitä näette, minkälaista tulee, kun hätäisesti tehdään. Teillä ei ollut mitään paniikkia, mutta kaikkien täytyi vain päästä äkkiä hallitukseen. Ehkä se oli sitten se asia, että piti äkkiä saada systeemit kuntoon yhdessä päivässä. Ja nyt nähdään, minkälaista työn tulosta sitten, arvoisa ministeri, tässä tuli.

Ed. Aul a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En pitänyt oikein johdonmukaisena sitä ministeri Mönkäreeseen ajatusta, että ensin tehdään säästöt ja sen jälkeen kehitetään sosiaaliturvaa. Mielestäni olisi ollut johdonmukaisempaa se, että myös säästöt olisivat voineet parhaimmillaan olla osa sosiaaliturvan kehittämistä. Ajatellaan nyt vaikka työmarkkinatuen lapsikorotus-esimerkkiä, jonka ed. Huuhtanen otti esille. Voiko tässä käydä niin, että jos ensi vuonna havaitaan, että ei lapsikorotusten poisto ollutkaan järkevää, onko hallitus sitten valmis palauttamaan nämä lapsikorotukset esimerkiksi. Tämä on vain yksi yksityiskohta siitä, että kyllä säästäminen koko ajan on osa kehittämistä.

Ehkä suurin ero edellisen hallituksen säästöjen valikoinnin ja tämän hallituksen välillä on se, että sosiaali- ja terveysministereistä kumpikaan ei liene ollut mukana siinä ryhmässä, joka näitä säästöjä on paniikissa valikoinut. Esko Ahon hallituksen aikana sosiaali- ja terveysministerit olivat aina osa niitä työryhmiä, jotka säästöjä miettivät. Tulostakin oli siltä kannalta johdonmukaisempi.

Olin ollut kiinnostunut myös tietämään, millä keinoilla, ministeri Mönkäre, arvioitte, että näitä kannustinloukkuja voidaan purkaa. Mielestäni verotus on hyvin olennainen osa tätä purkua ja se, että juuri pienituloisimpien verotusta kevennettäisiin. Valtiovarainministeriöhan on suhtautunut tähän varsin pidättyvästi. Siinä kyl-

lä toivon ministerille menestystä. Muita olennaisia asioita ovat tietenkin päivähoitomaksujen jyrkästä tuloporrastuksesta luopuminen ja samaten työttömyysturvan uudistaminen niin, että se rohkaisisi ja helpottaisi lyhyiden työsuhteiden vastaanottamista.

Ed. P e r h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Mönkäre puuttui puheenvuorossaan siihen, minkälaisia selviytymismahdollisuuksia kunnilla on tulevista velvoitteistaan, joista keskeisimpiä on lisääntyneen vanhustenhuollon tarve.

Muun muassa Sosiaaliturvan Keskusliitto on tutkinut kuntien tapaa ottaa vastaan näitä haasteita ja kehittää omia toimintojaan. Selvityksessään liitto on ryhmitellyt nämä kunnat etenijäkunniksi, tienhaarakunniksi ja paniikkijarrutus-kunniksi, jos muistan oikein. Nyt on paljon kysymys siitä, miten tienhaarakunnat käyttäytyvät ja miten paniikkijarrutus-kunnat saadaan oikeille raiteille. Kysymys on siitä, että selviytymistariinat, joita Luojan kiitos on osoittaa ja esittää kymmeniä, että se tieto, mitä on tehty, miten hoitoa on porrastettu, miten on kehitetty asumis- ja avopalveluita, menisi perille, koska tässä säästämishysteriassa on toimittu aivan epätarkoituksenmukaisesti ja esimerkiksi ensimmäisenä karsittu avohoitopalveluja ja myöskin ostopalveluja. Tämän tiedon perille saaminen kuntiin on erittäin tärkeää. Siinä on tietysti sekä ministeriöllä että Stakesilla keskeinen tehtävä.

Sitten siihen, miten on leikattu. Kai on selvää, että kun edellisellä kaudella jo tehtiin mittavia leikkauksia sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan ja kun valitettavasti osoittautui välttämättömäksi tehdä lisäleikkauksia, ei voitu säästää niistä samoista kohteista, joista Ahon hallituksen aikana oli mahdollisuus.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Käydäänpä paniikkikeskustelu nyt ensin. Kyllä te kaikki tiedätte sen, että Suomen talous oli paniikkitalanteessa sen massatyöttömyyden takia, johon oli ennen viime vaaleja ajauduttu. Oli viimeinen hetki tehdä jotakin talouspoliittisen linjan uskottavuuden vuoksi. Myös vaalitulos antoi siihen tietyn oikeutuksen. Se oli todella viimeinen hetki. Sillä tavalla voi puhua, että leikkaukset jouduttiin tekemään paniikkitalanteessa.

Täällä on arvosteltu sitä, että sosiaali- ja terveysministerit ed. Aulan käsityksen mukaan eivät ole olleet näistä leikkauksista päättämässä.

Olin itse silloin sosialidemokraattisen ryhmän työvaliokunnassa, ja kyllä minä sain osallistua näihin hallitusohjelmaneuvoitteluihin. Mutta ei tässä tilanteessa, tämän puolen vuoden aikana ole ollut mahdollista koko suomalaisen sosiaaliturvajärjestelmän rakennetta uudistaa kaikkien tämän päivän vaatimusten mukaiseksi. Minusta on ihan ymmärrettävä tilanne, että ensin piti vakauttaa talous, saada Suomen talouden uskotavuus kuntoon. Kaikki merkithän osoittavat, että näin on. Kansainvälisesti näitä toimenpiteitä on arvostettu. Jos tätä ei olisi tapahtunut, olisimme entistä surkeammassa tilanteessa.

Täällä oli sitten yksittäisiä kysymyksiä maksukattojärjestelmästä. Se on selvittelyn alla ja se on ihan tärkeä asia. Senhän on edeltäjäni laittanut käyntiin. Täällä kysyttiin myös pääomatulojen ja varallisuuden huomioon ottamisesta tulevaisuuden sosiaaliturvassa. Tästä ovat jo tutkimuksen ensimmäisen osan tulokset tulleet. Niissä todetaan, että meillä hyvin kirjavasti ja vain jonkin verran otetaan varallisuutta huomioon. Mutta tulevaisuudessa on ihan selvä asia, että linja täytyy tehdä selkeäksi. Minusta itse asiassa jo eduskunnassa nyt tehdyt päätökset antavat tietyn mahdollisuuden jatkossa edetä tässä.

Sosiaaliturvaverkko on rakennettava sellaiseksi, että välinputoajia ei ole, että on ensisijainen sosiaaliturvan muoto erilaisten putoamisten osalta ja sitten on olemassa viimesijainen toimeentulotuki. Ensisijaista sosiaaliturvaa pitää voida tarkastella niin, että myös pääomatulot ja varallisuus otetaan huomioon. Tähän antaa oikeuden se, että perusoikeusuudistus toteaa, että kansantalouden kantokyvyn mukaan sosiaaliturvajärjestelmää on kehitettävä.

Henkilökunnan uupumus sosiaali- ja terveydenhuollossa on ihan tosiasia. Minulla on nimittäin erittäin läheinen ja selkeä kokemus siitä itseltäni puolen vuoden takaa, ja tiedän, mitä työpaikoilla kunnissa tällä hetkellä joudutaan tekemään. Se olisi minusta viisautta, että kunnalliset päättäjät, kunnanjohtajat, nyt ymmärtäisivät, että oikeaan paikkaan lisätään henkilökuntaa. Terveystenhuollon ammattilaiset tietävät sen, mitä ennaltaehkäisy merkitsee taloudellisesti. Sillä perusteella mielestäni voi vaatia sitä, että kunnat työllistäisivät ihmisiä. Kyllä sitä voi näillä puheilla jonkin verran edistää. Ihmisiä ne ovat nämä kunnissakin toimivat ihmiset. He kommunikoivat, keskustelivat, ja tietysti aina voidaan pieniä taloudellisia porkkanoita käyttää. Esimerkiksi tällaisessa palvelurakennemuutistuksessa valtionosuutta annetaan, jotta tehdään oi-

keanlaisia ratkaisuja ja sitä kautta taas kunnille tulee säästöä.

Yksi asia minua todella ihmetyttää, johon oikeastaan ed. M. Pohjola viittasi. Minkä takia henkilökunta vaatii palkankorotuksia, kun ei se helpota yhtään heidän työtään? Ei se millään tavalla sitä loppuunpalamista helpota. Ihmettelin sitä jo silloin, kun en ollut tässä eduskunnassa ja Tehy meni lakkoon saadakseen palkankorotuksia. Heidän suurin huolensa on kuitenkin se, että sinne ei oteta työtovereita, ei oteta toisia jakamaan tätä taakkaa. Ei oteta nuoria, koulutettuja ihmisiä sijaisiksi, jotta he pääsisivät mukaan työelämään ja saisivat tarvitsemaansa ammattitaitoa. Kun puhuu yksittäisten ihmisten kanssa, he ovat sitä mieltä, että näin pitäisi tehdä, mutta sitten kun mennään ammattijärjestötyöskentelyyn, silloin todetaan, että pitääkin saada palkankorotuksia. Tässä tietysti olisi asia, josta varmasti ammattiyhdistystoiminnassa tänä päivänä kyllä puhutaan yhä vastuullisemmin.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeastaan tilanne ehkä on vielä pahempi, kuin ministeri Mönkäre sanoi, siinä mielessä miten välttämättömiä nämä säästöt ovat olleet. Eli nythän säästöjä on 20 miljardia markkaa, eikä siinä ole kaikki edes tästä sosiaaliturvasta lähellekään. Siitä huolimatta talousarviossa ensi vuodeksikin ehdotetaan otettavaksi uutta velkaa valtiolle 40 miljardia markkaa. Siitä jo selviää, että suinkaan näillä säästöillä meidän taloutemme ei ole kunnossa ja velkaantuminen kasvaa, puhumattakaan siitä päivästä, jolloin meidän pitää näitä vanhoja velkoja ruveta lyhentämään.

Nythän nämä säästöt on kiireellä tehty juustohöyläperiaatteella. Ehkä voi sen antaa anteeksi siinä mielessä, että on ollut kiire. Mutta tällä periaatteellahan ei voida ehkä enempää säästöjä tehdä, jos ne tulevat tarpeelliseksi, ja näistäkin säästöistä on pelättävissä se, että ne jäävät näennäisiksi. Eli kun höylätään rakenteita alas, tarve siirtyy eri kohtaan.

Välttämättä me joudumme rakenteellisiin muutoksiin, ja niihin pitäisi varautua. Sellaisiin rakenteellisiin muutoksiin, joissa sosiaaliturvaa muutetaan osittain harkinnanvaraiseksi niin, että hyvätuloiset sitä eivät automaattisesti saa, ja siinä mielessä, että esimerkiksi ne, joilla on merkittävää omaisuutta, eivät sitä tarvitse. Rahan kierrättämisestä hyvätuloisille tulisi luopua.

Sen sijaan palvelut pitäisi turvata, koska meidän on työttömyyttä paljon ja tavallaan valtion

kannalta täysin ilmaista työvoimaa. Meidän pitäisi palveluihin sijoittaa enemmän rahaa, niille olisi myös kysyntää.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Mönkäre on lailla minä haluaisin kiinnittää huomion siihen, mitä kunta-puolella tapahtuu. Kunnat ovat aika lyhytnäköisesti toimineet muun muassa ennalta ehkäisevän terveydenhuollon leikkauksissa. Äitiyspoliklinikkatarkastusten vähentäminen ja moni muu näkyy erikoissairaanhoidon lisääntyneinä kustannuksina. Tässä suhteessa kamreerilinja terveydenhuollossa ja sairaanhoidossa on kyllä vihonviimeinen.

Olen huomannut omalla alueellamme erityisesti kepulaisten kunnanjohtajien kunnostautuvan esittämällä hihasta miinus 5 prosentin ym. vaatimuksia erikoissairaanhoidon kustannusten alentamiseen tilanteessa, jossa ollaan aivan ääri-rajalla henkilökunnan työpaineessa ja mitoitus-sessa. Yhdenkin työntekijän äkillinen sairastuminen pilaa koko hoitotapahtuman ja potilaan asiallisen tutkimuksen. Näistä alkaa olla jo lähipiirissäkin kokemuksia. Esimerkiksi keskustan edustajat Pohjois-Savossa vaativat kuntayhtymän valtuustossa, että palkankorotukset pitää sisällyttää hirveän tiukka raamiin. Sehän olisi tarkoittanut sitä, että olisi pitänyt irtisanoa erittäin tiukassa mitoitus-tilanteessa sairaanhoidon henkilöstöä aika monta sataa Pohjois-Savon sairaanhoitopiirissä. Siihen ei missään nimessä ole enää varaa.

Tässä suhteessa sanoisin, että kunta-puolella olisi kyllä erittäin tarpeellista arvokeskustelun käyminen ja nimenomaan myös sikäli, että voi olla, ed. Huuhtanen, että hallinnon kuntarajojen, lääninhallinnon ja monen muun läpikäymisellä ehkä hallinnosta irtoaa rahaa itse peruspalveluihin entistä enemmän jatkossa.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Ahon — Viinasen hallituksen aikana tähän maahan tuli nälkäänäkevien leipäjonot, ja nyt Lipposen ja Viinasen hallitus näyttää pidentävän näitä leipä-jonoja sosiaaliturvan leikkauksilla.

Ministeri Mönkäre aikaisemmassa puheenvuorossaan puhui syrjäytyneistä ihmisistä, ja olisikin toivottavaa, että kun ruvetaan sosiaaliturvaa uudistamaan, toivottavasti kaikkein heikoimmassa asemassa olevat tulisivat ensimmäisinä jotain samaankin eivätkä olisi pelkästään leikkausten kohteena.

Vuoden 1996 budjetin olennaisin asia ovat jo

kevään lisäbudjetissa aloitetut sosiaaliturvan uudet leikkaukset, jotka koskevat koko sosiaaliturvan ja julkisten palvelujen kenttää: työttömyys-turvaa, lapsilisää, opintotukea, lasten kotihoidon tukea, asumistukea, kansaneläkkeitä, työeläkkeitä, sairausvakuutusmaksua, vammaisten tukea, kuntien valtionosuuksia. Lista on todella pitkä, ja näitä vielä löytyy lisää, jos haluaa vain luetella. Tässä ehkä olivat kaikkein keskeisimmät.

Päätetyt sosiaaliturvan leikkaukset tekevät ison arven suomalaisen hyvinvointivaltioon, jos näin voi puhua. Ne ovat pitkä askel taaksepäin suomalaisessa sosiaaliturvassa, jota sotien jälkeisellä kaudella on rakennettu monista uudistuksista. Leikkaukset tekevät elämän entistä tiukemmaksi monille pienituloisille tai huono-osaisille väestöryhmille: erityisesti pienituloisille lapsiperheille, työttömille, sairaille ja vammaisille, opiskelijoille ja koululaisille.

Monissa tapauksissa leikkaukset kasautuvat johtaen useiden satojen markkojen pienentymiseen kuukausituloissa. On muistettava, että nämä satojen markkojen leikkaukset kohdistuvat todella pienituloisiin ihmisiin, jolloin niiden merkitys on aivan olennainen. Muun muassa sairausvakuutuksen ja eläketurvan leikkaukset ovat periaatteellisia muutoksia, jotka huonontavat työelämän ulkopuolella olevien tai työelämästä varhain pois jäävien asemaa. Pohjoismaisesta sosiaaliturvamallista etäännyttään kohti keskieu-rooppalaista korporatiivista mallia.

Yksi leikkausten seuraus on yhä kasvava paine kuntien toimeentulotukiluukulle. Vaikeuksiin joutuneille ihmisille ei jää muuta tietä, jos sairausvakuutuksen päivärahaa ei enää saa tarveharkinnasta tai eräistä väliinpuutoamissyistä joutuessa, jos työttömyysturvaa ei ole, jos asumistuki viedään tai kun hautausavustuksetkin lakkaute-taan. Näinhän tulee käymään hyvin monille.

Jo vuonna 1994 toimeentulotuen piirissä oli lähes 400 000 kotitaloutta, mutta tämän joukon kasvaminen ei näytä mitenkään huolestuttavan hallitusta. Päinvastoin hallitus omilla toimenpiteillään aiheuttaa yhä lisääntyvää kasvua kuntien toimeentulotukimenoissa. On muistettava, että toimeentulotuki ei auta ihmisiä velkojen maksamisessa, korkeintaan asuntolainan korkoja otetaan huomioon. Monille jää ainoaksi vaihtoehdoksi nälkä, mitä ei pitäisi enää sivistysvaltiossa tapahtua.

Sen sijaan että työttömien elämää vaikeutetaan yhä uusilla leikkauksilla, pitäisi nyt vakavasti paneutua perusturvan vahvistamiseen ja

uudistamiseen. Tulkinnanvarainen, mielivallalle altis ja nöyryyttäviä piirteitä sisältävä kunnallinen toimeentulotuki tulisi uudistaa kunnolliseksi perusturvaksi, jonka sisältö on selvästi määriteltävä laissa, joka on normaaleissa elämäntilanteissa riittävä tae toimeentulolle ja joka joustaa myös vaikeimmissa tilanteissa eikä joudu kilpailemaan kuntien muiden sosiaalimenojen kanssa.

Ensin pitäisi tietenkin huolehtia siitä, että varsinainen työttömyyden, sairauksien ja vanhuuden varalta laadittu sosiaaliturva sekä opintotuki ovat sillä tasolla, että kunnollinen toimeentulo voidaan saavuttaa eikä viimesijaiseen toimeentulotukeen tarvitsisi yleensä turvautua.

Pysyvä työpaikka on kuitenkin ihmisen paras ta perusturvaa. Mitä parempi on työllisyys, sitä pienemmät ovat sosiaaliturvan rahoitusongelmat ja menopaineet ja myös muut sosiaaliset ongelmat. Työllisyyden parantamiseen pitäisi paneutua aivan toisilla otteilla kuin nyt hallitus on tehnyt. Jos vain odotetaan, että markkinat hoitavat asian, tämäkin vaalikausi on pian ohi, se, ennen kuin mitään tapahtuu. Kun tämä hallitus perustettiin, sanottiin, että puolen vuoden päästä rupeaa näkymään. Nyt puhutaan, että ensi kevättalvella rupeaa näkymään. Tämä on ihan sama, kun lapsille kerrotaan, että muutamaa yön yli nukuttua tulee joulupukki ja sama kerrotaan aina uudelleen. Se on eri asia sitten, mitä se tuo. (Ed. Huuhtanen: Se tulee ja menee!) — Se tulee ja menee, mutta se ei jätä mitään sillä tavalla, että se korjaisi pysyvästi pienituloisen ihmisen asemaa.

Yli kaksi vuotta yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrä on kohonnut jo 57 500:aan, yli 14 700 korkeammaksi kuin vuotta aikaisemmin. Niitä, jotka 500 päivän jälkeen ovat pudonneet työmarkkinatuella, on lähes 100 000. Sekin kertoo, että edelleen tarvittaisiin selvät velvoitteet pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyden katkaistavaksi. Eli työllistämismisvelvoite pitäisi palauttaa uudelleen voimaan.

Rakennustoiminnan elvyttäminen mittavalla asuntopoliittisella paketilla olisi viimeistään nyt paikallaan. Nuoret tarvitsevat edullisia vuokra- ja asumisoikeusasuntoja, lähiöt kaipaavat peruskorjausta, vanhusten ja vammaisten asunto-oloissa on edelleen paljon parannettavaa. Kohutuuhintainen asuminen on myös osa sosiaalista perusturvaa. Muutenkin rakentamista ja peruskorjausta pitäisi edistää. Valtion ja kuntien investointeihin olisi ohjattava enemmän rahaa. Muuten meillä alkaa pian olla ympäri maata

slummitasoisia kouluja, sairaaloita ja muita julkisia rakennuksia. Esimerkiksi homevauriot ovat varsin yleisiä hyvin monissakin julkisissa laitoksissa.

Kuntien ja valtion henkilöstömenojen supistuksille olisi pantava selvä piste, ja työtaakkaa hoitamaan on palkattava lisää työvoimaa pysyviin työsuhteisiin. Terveystieteiden, sosiaalitoimessa ja oppilaitoksissa henkilöstö nääntyy ikääntyy, kuten täällä jo aikaisemmin on puhuttu, kun uutta väkeä ei usein palkata eikä edes sijaisia oteta töihin. Aika erikoiselta tuntuu, kun ministeri Backman vihjailee, että ääriarajoille ajettua kuntien ja valtion henkilöstöä, erityisesti vanhempaa henkilöstöä tulisi irtisanoa organisaatioiden uudistamiseksi — näin lehtitietojen mukaan. Tämäkin kertoo, miten etäinen asia työllisyyden hallitukselle loppujen lopuksi on.

Työmarkkinoita säädellään myös eläkepolitiikalla. Vain muutama vuosi sitten eläkkeellepääsyä yritettiin vaikeuttaa työvoimapulaan vedoten. Nyt ei ole työvoimapulaa, mutta eläkkeellepääsyä on käytännössä edelleenkin kiristetty. Sen ohella, että muun muassa yksilöllisen varhaiseläkkeen ikäraja on nostettu, työkyvyttömyys- ja varhaiseläkkeiden myöntäminen on selvästi kiristynyt. Monet pitkäaikaistyöttömät joutuvat tämänkin vuoksi aivan kestäättömään tilanteeseen.

Suurtyöttömyyden aikana eläkkeellepääsyä tulisi päinvastoin helpottaa. Näin välttyttäisiin monilta inhimillisiltä tragedioilta. Työttömyyseläkkeen ikäraja tulisi alentaa ainakin väliaikaisesti nyt 55 vuoteen, kuten aikaisemmin, 1970-luvun lopulla, tehtiin. Silloin työttömyys oli todella huomattavasti pienemmissä lukemissa kuin nyt.

Edelleen ajankohtainen ajatus on eduskunnassa tehty esitys 55 vuotta täyttäneiden vapaaehtoisesta luopumiseläkkeestä. Eläkkeelle jäävien tilalle palkattaisiin uutta työvoimaa. Eläkeiän alentaminen ja eläkejärjestelmän kehittäminen on yksi tapa jakaa työtä uudelleen. Kun talouskasvu ei enää ole tae täystyöllisyydestä, vain jakamalla työtä uudelleen voidaan pitkäjänteisesti ehkäistä joukkotyöttömyyttä. Työn uudelleenjakaminen on työmarkkina- ja sosiaalipolitiikkaa, jonka tarkoituksena on estää työmarkkinoilta syrjäytymistä ja työmarkkinoiden jakautumista. Sen on oltava myös tulojen uudelleenjakoa, työn uudelleenjakoa ei tule käsittää köyhyyden uudelleenjakamiseksi.

Arvoisa puhemies! Suomen sosiaaliturvajärjestelmää ollaan nyt alistamassa Emu-kriteerei-

den täyttämiseksi ja unohdetaan täysin ihminen, jonka turvaksi sosiaaliturvajärjestelmä on luotu.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuoppa piti kyllä hyvän sosiaalipoliittisen luennon, mutta hän esitti asian sillä tavalla, ikään kuin hallitus olisi sosiaalipoliittisista lähtökohdista käsin valinnut oman linjansa. Näinhän ei suinkaan ole, vaan hallituksen lähtökohta on valtiontaloudellinen ja työllisyyspoliittinen. Tähän sosiaalipoliittikka joudutaan alistamaan, oli se meidän tahtomme tai ei. Kysymys onkin nyt siitä, millä tavalla tämä pohjoismainen malli, josta me kaikki haluamme pitää kiinni, voidaan säilyttää. Meidän käsityksemme on ollut, että jos me kykenemme selviytymään suurtyöttömyydestä, me myöskin kykenemme säilyttämään pohjoismaisen hyvinvointimallin. Ellemme, niin silloin siinä menee mallit ja siinä menee sosiaalipoliittikka.

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lyhyesti haluan todeta vain ed. M. Pohjolalle, että Suomessa sekä työllisyyspolitiikka että sosiaalipoliittikka on alistettu Ému-kriteerien täyttämiseksi ja nämä valitettavasti eivät sovi yhteen. Toinen kärsii ja tässä tapauksessa Suomessa kärsivät sekä työllisyys että sosiaalipoliittikka.

Ed. T i u s a n e n : Puhemies! Äskeiseen debattiin voitaneen todeta myös, että aika tavalla kotikutoinen tämä vaihtoehdon valitseminen on siltä osin, mitä halutaan maassa kehittää, mitä ei. Toteaisin siihen, mitä ministeri puhui, että aika paljon oikein hän mielestäni asiaa siinä luotaili, kun hän puhui kuntien sisällä tapahtuvasta aika vinoutuvasta päätöksenteosta ja nimenomaan kuntainliitoissa tapahtuvasta säästämisestä, mihin myös ed. Rajamäki viittasi.

Arvoisa puhemies! Mutta mietintöön ja itse asiaan, näihin kohtiin toteaisin, että kun pääluokkaa 33 tarkastellaan, alkäämme unohtako, ainakaan me hallituspuolueiden kansanedustajat, hallitusohjelman pääluokka 7:ää, joka on sosiaali- ja terveystieteiden ja työelämän kehittäminen. Täällä on monta kertaa tämänkin debatin aikana, joka nyt on alkanut pääluokka 33:sta, viitattu hallitusohjelman pääluokka 7:ään ja siihen, ettei heikennetä kaikkein heikko-osaisimpien turvaa. Se lukee hallitusohjelmassa. Mielestäni nimenomaan niiden kansanedustajien, jotka ovat hallituksen takana näissä luottamus- ja muissa äänestyksissä, pitäisi pitää

kiinni tästä ohjelmasta, johon olemme toki sitoutuneet.

Kun valtiovarainministeri Viinanen oli paikallaan jokin aika sitten ja häneltä tätä asiaa kysyttiin, niin hän ei ikään kuin siihen huomannut vastata. Kun häneltä myöhemmin tivattiin, mitä hän tästä ajattelee, niin hän kysäisi: "mistä rahat?" Se on kyllä aika huono vastaus tämän asian tiimoilta. Jos kysytään, eikö olekin niin, että pidetään nyt tästä kohdasta kiinni, ettei heikennetä kaikkein heikko-osaisimpien turvaa, niin valtiovarainministeri kysyy, "mistä rahat?" Näin ollen minusta toimitaan huonolla tavalla, kun kysymys on hallitusohjelmasta, eihän tässä muutenkaan hallitusohjelmaa aseteta kyseenalaiseksi, siitähän pidetään kiinni kuin Jumalan sanasta, eikö niin, ed. Huuhtanen, olette huomannut varmasti. (Ed. Huuhtanen: Rohkeaa puhetta, tulee potkut!) — Saa nyt sitten nähdä. Mutta tämä on totta ja totuuden puhuminenhan ei ole minusta millään tavalla huono asia.

Mietinnön sivulla 90 puhutaan työn tekemisestä kaikissa oloissa kannattavamaksi kuin sosiaaliturvan varassa eläminen, siis kohdassa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala. Tässäkin sopii todeta se, joka on toki monta kertaa sanottu, että tämä toteutuisi niin, että kaikkein pienituloisimpien ihmisten verotusta helpotettaisiin. Sillä tavalla se toteutuisi ja tästä myös pitäisi meidän hallituspuolueiden kansanedustajien olla huolestuneita, kun heikko-osaisimpien asian hoitaminen ei ole vielä lähtenyt liikkeelle.

Täällä on tänään puhuttu tarkastustoimesta, ministeri Alhon johtaman työryhmän työn valmistumisesta. Kuten ministeri Mönkäre totesi, se valmistunee tammikuun aikana. Se ei valmistu todella päivääkään liian aikaisin, mutta siinä pitäisi olla myös jotakin muutakin pantavaksi leivän päälle kuin ylähuuli.

Haluaisin edelleen puhua lyhyesti työkyvyttömyyseläkkeistä. Aivan ilmeistä on, että ministeri Andersson oli aikaisemmin oikeassa, kun hän nosti debattiin sen kysymyksen, että työttömyyskortistoissa on paljon ihmisiä, jotka eivät sinne kuulu, nimenomaan työkyvyttömiä ihmisiä. Sitä arviotahan kyseenalaistettiin. Vaikka työkyvyttömyyseläkehakemukset ovat vähentyneet ovat työkyvyttömyyseläkehakemusten hylkäämismäärät prosentuaalisesti kasvaneet. On aivan selvää, että yhä useammassa tapauksessa on hakemuksen tekeminen jätetty tekemättä, koska henkilö on työtön vaikka on työkyvytön, mutta koska hän on työttömyyskorvauksen piirissä, hänen perusturvansa on tällä tavalla hoidettu.

Näin ollen nämä hakemukset on jätetty tekemättä. Näin ollen on aivan väärin, humanisti, inhimillisesti katsoen väärin, että ihmisiä pidetään työttömyyskortistossa, jos heillä ei ole työkykyä tarjota, ja he itse, nämä henkilöt, tietävät toki tämän asian.

Jotakin hyvääkin on tietysti saatu aikaan siten esimerkiksi, että valtion mielisairaaloiden, esimerkiksi Niuvanniemen ja Vanhan Vaasan sairaalan asemaa on pystytty tukemaan ja myös hallituspuolueiden kansanedustajat ovat tässä asiassa olleet mukana.

Tällä oli keskustelussa myös lääninhallituksen rooli ja se, että budjettikirjan pääluokassa 26 todetaan, että lääninhallitusten pitäisi valvoa palvelujen lainmukaisuutta ja jonotusajkojen kohtuullisuutta, siis leikkaus- ja muiden jonojen. Siitä muutama sana. Itse sairaalassa työskennelleenä ja kirurgina tiedän sen, että varsin monet leikkausjonot maassa ovat pidentyneet. Myös leikkausjonoon pääseminen on vaikeutunut. Siis potilaita ei oteta enää niin helposti leikkausjonoon. Tarjotaan lonkkaproteesileikkauksen sijasta keppiä ja aspiriinia niin kuin 50-luvulla sen takia, että hoidetaan niitä jonoja, etteivät ne näytä pahoilta ulospäin. Tämä on aivan ilmeistä. Myös täällä puhuttiin Heinolan reumasäätiön sairaalan asemasta. Sairaala Orton on ollut jokin vuosi sitten kiikun kaakun johtuen siitä, että sairaanhoitopiirit eivät hanki ulkopuolisia maksullisia palveluja, säästävät tällä tavalla. Potilaiden hoito mielestäni kärsii ja sairaanhoidon taso maassa on viime vuosien aikana laskenut, ja tämä on mielestäni hyvin alleviivattava ongelma.

Sairaloissa hallinto on kasvanut viime vuosina. Atk on vienyt yhä suuremman osan, hoitohenkilökunnan hiostus, niin kuin todettu, on lisääntynyt ja aivan oikein mielestäni Pohjois-Savosta ed. Rajamäki kertoi sairaanhoitopiirin 5 prosentin säästötavoitteista. Niitä on todella hyvin kevyesti muissakin sairaanhoitopiireissä, muun muassa Kymenlaakson sairaanhoitopiirissä vedetty taskusta ja tällä tavalla vaikeutettu keskussairaaloiden ja muiden sairaanhoitopiirin sairaaloiden toimintaedellytyksiä. Potilaita pannaan yhä nopeammin kotiin leikkausten jälkeen, kuntoutetaan muka nopeammin kotona. Turvaksi ei monestikaan tule suullisia neuvoja enempää, ei aina niitäkään. Resurssipula vaivaa joka vaiheessa ja näkisin, että potilaiden jalkauttamisessa on menty jo askel liian pitkälle. Päiväkirurgian kehittäminen on tärkeätä, mutta on aina muistettava se, että on tietyt diagnoosit, tietyt operaatiot, jotka vaativat aina myös sairaalassa

tai kuntoutuslaitoksenomaisissa olosuhteissa tapahtuvaa jatkokuntouttamista. Ikään kuin säästämisen innoittamana on avohoitoa niin voimakkaasti tuotu esiin, että siinä Manhattan-malli eli pannaan potilas sairaalasta pihalle, kadulle kävelemään, on monesti syrjäyttänyt terveen järjen ja sanoisin myös lääkärin toimen velvoitukset, sen vanhan kunnon Hippokrateen idean.

Suomen terveystutkimus on firma, joka on osin yhteiskunnan omistuksessa ja joka on ollut jonkinlaisena tien avaajana tässä maassa silloin, kun on haluttu sairaaloita lakkauttaa. Laitos on hakenut ideologiansa Yhdysvalloista. Tämän ideologian pohjalla ovat yhdysvaltalaiset normit, miten nopeasti potilas laitetaan leikkauksen jälkeen pois sairaalasta avohoitoon kotiin tai niin sanottuun potilashotelliin, mikä on Yhdysvalloissa käyttökelpoinen sijoituspaikka. Meillähän sellaisia ei olekaan, mutta se ei tätä tutkimuslaitosta häitää, se vain laskee normeja, kuinka nopeasti sairaalasta pitää panna pois. Tässä tietysti taustalla on Yhdysvaltojen sairaanhoidon kalteus, ne tolkkumat kustannukset, jotka rasittavat sikäläistä bkt:tä, ja 40 miljoonaa kansalaista on ilman mitään terveyden- ja sairaanhoidon todellista turvaa. Terveystutkimuksen ja muun muassa monien tunnettujenkin tutkijoiden viitoittamaa tietä ovat monet kunnat ja kuntainliitot sekä sairaanhoitopiirit seuranneet ja mielestäni potilaiden turmioksi varsin usein.

Ministeri Mönkäre puhui hyvin ansiokkaasti hoitohenkilökunnan jaksamisesta ja siihen liittyvistä ongelmista. Yhdyn näihin ajatuksiin, mitä hän täällä tunti sitten esitti.

Toteaisin ihan käytännön asiana, koska se sattuu olemaan myös ajankohtaista, että huomenna muun muassa Kotkan kaupunginvaltuustossa hallitus antaa vastauksen valtuustokyselyyn, kun kysytään, mitä kaupunginhallitus aikoo tehdä siinä, miten terveydenhoidon henkilökunta jaksaa ja miten sen jaksamisesta huolehditaan ja onko kaupunginhallitus huolestunut tästä ongelmasta. Siis siinä, mistä ministeri Mönkäre oli huolestunut.

Kotkan kaupunginhallituksen enemmistön vastaus on sen suuntainen, ettei ole ongelmaa. Ei siis ole! Ministeri Mönkäre on väärässä Kotkan kaupunginhallituksen enemmistön kannan mielestä. Siis ei olisi ongelmaa, kun sairauspoissaolot eivät ole kasvaneet. Ensinnäkin he katsovat vanhoja tilastoja ja tulkitsevat niin, että lyhytaikaiset sairauspoissaolot eivät ole kasvaneet, pitkäaikaisethan ovat ja yleensäkin syrjäytyminen työstä ja monien ongelmien komplisoituminen.

Kuntien roolissa on hyvin hankalasti monta asiaa laitettu yhteen. Se, että resurssit ovat vähentyneet, on ratkaistu niin, että heikennetään nimenomaan sosiaali- ja terveystieteitä, vaikka rahaa kuitenkin tulee entistä enemmän kuntien kassoihin, hyvin monien kuntien kassoihin lisääntyvinä verotuloina, vaikka valtion ohjaamat kuntien suorat valtion tuet ovatkin, niin kuin totesin, vähentyneet. Muualta tulee rahaa. Mutta asia ratkaistaan niin, että sosiaali- ja terveystieteitä heikennetään.

Eräs aika mielenkiintoinen piirre on avohoidon ylipainottaminen, sairaaloiden alasajaminen. Ikään kuin entisistä vanhustentaloista, vanhainkodeista, hoivakodeista on tullut uusia sairaaloita. Yhä useammat vanhustentalot ja vanhusten hoivakodit muistuttavat entisiä kuntien kroonikko-osastoja. Tosiasiassa potilaat on siirretty sinne uusiin tiloihin, uusien seinien sisään, uusien kattojen alle, uuteen paikkaan, missä ei ole tosiasiassa terveydenhoidon henkilökuntaa. Siellä on kotiaavustajia, kodinhoitajia ja sen tyyppistä henkilökuntaa. He jakavat lääkkeitä ja painiskelevat erilaisten katetripotilaiden, pyörätuolipotilaiden, amputoitujen potilaiden ja mielen-terveyspotilaiden kanssa. Varsin paljonhan on nimenomaan psykiatrisista sairaaloista laitettu potilaita avohoitoon.

Tosiasiassa potilaat ovat kuitenkin varsin pitkälle kroonikko-osastoa muistuttavissa tiloissa erilaisissa kuntien taikka joidenkin muiden yhteisöjen ylläpitämässä vanhustentaloissa ja hoivakodeissa, näissä välimuotolaitoksissa, joihin ministeri Mönkärekin viittasi. Tämä on mielenkiintoista. On hyvä meidän kollegojen, kun meitä tässä nyt on paikalla — tuolla vasemmalla vähemmän; siellä ei ole ketään — huomata se, että eihän diagnoosi mihinkään muutu, vaikka potilas haetaan sairaalasta avohoitoon. Potilaan diagnoosi ja terveydentila pysyvät juuri tismalleen samanlaisena. Syy siirtoon on se, että avohoito on halvempaa, mutta eihän tarve saada hoitoa häviä. Monet kunnat eivät ole pystyneet, tiedän varmasti, uskon, että valtaosa kunnista ei ole pystynyt näitä resursseja huomioimaan kyllin nopeasti. Tämä on siis asia, joka jää ja on jäänyt huomiotta.

Arvoisa puhemies! Helposti menee liian pitkäksi, kun puhuu omista ammattiasioista, mutta päätän liian pitkäksi menneen puheeni, eiliseen Kelan valtuutettujen kokoukseen, jossa minulla oli kunnia olla ensimmäistä kertaa, kun olen varmies. Huomasin talon tason monella tavalla. Se näyttää hyvältä ja myös maistuu. Mutta huo-

mauttaisin, minkä myös valiokunnan puheenjohtaja Huuhtanen paikalla olleena tietää, että valtuutetut ottivat kantaa siihen, miten vuoden 96 talousarvioon liittyvät lait, niiden säätämisen järjestys ja aikataulu vaikuttavat täytäntöönpanoon. Kohtuullista aikaa muutosten täytäntöönpanoon ei jää Kelalle. Kansaneläkelaitoksen henkilökunta painiskelee näiden asioiden kanssa.

Jos otamme esimerkiksi tämän kansaneläkkeen pohjaosan eläkevähenteisyysohjelman, niin kuin tiedämme, ministeri Mönkäre henkilökohtaisesti monta kertaa on vakuuttanut, myös allekirjoittanut on eri tilaisuudessa viitannut valtiovarainministeriön laskelmiin, että keneltäkään, joka nyt on eläkkeellä, ei vuonna 96 käteen jäävä eläketulo pienene. Nyt kiireen, aikataulukysymysten, resurssikysymysten seurauksena saattaa pahimmillaan, painotan sanaa saattaa tässä vaiheessa, käydä niin, että tammi—helmi-kuussa ei tapahdukaan niin kuin on puhuttu eli joidenkin käteen jäävä eläke saattaa pienentyä. Tämä ongelma on tietysti mielessä tekninen, koska ne toimenpiteet, jotka eläkettä nostaisivat — siis edellisen hallituksen aikana oli lisätty eläkeisiin kansaneläkemaksu, se poistetaan, hyvä asia — tämä kompensatio ei ehdi apuun, kun kuitenkin 1.1. alkaen halutaan jo toteuttaa pohjaosan 60 markan poisto. Tämä on ongelmallista siinä mielessä, että vaikka se on määrältään pieni, se kohdistuu niihin eläkkeensaajiin, joiden eläke on pieni, jolloin muutama kymmenen markkaa vaikuttaa heidän elämässään. Myös tällä on tietty sanoisinko psykologinen vaikutus eli todetaan, ettei olla pysytty sanassa. Se on aina vahingollista.

Näin ollen Kelan valtuutettujen kannanotosta todetaan se, että olisi asiallista toteuttaa sosiaaliturvalainsäädännön muutokset niin, että ne tulisivat voimaan vasta tulevan vuoden maaliskuun alusta tässä tapauksessa. Näin toimeenpanijoille jäisi kohtuullinen aika muutosten täytäntöönpanoon. Tähän henkilökohtaisesti yhdyn, jos näyttää ja tulee muuten sellainen tilanne, että me emme pysty takaamaan kaikkien päätösten täytäntöönpanoa ja osa jää vasta maaliskuuhun.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiisanen pohti hyvin tilannetta, mikä kunnissa ja kuntayhtymissä sosiaali- ja terveydenhuollon osalta on. Minulla on kuitenkin se kuva, että ei siellä pahuutakaan näitä ratkaisuja tehdä, vaan olosuhteiden pakosta paljolti. Nythän kuntien osalta jo edellisen hallituksen ja edel-

lisen eduskunnan aikana tehtiin säästöjä valtion-osuuksiin ja kunnista kyllä löysät aika lailla otettiin pois. Silloin henkilöstöratkaisuihin, palkkaratkaisuihin tuettiin selviytymistä ja tietysti myös työvoimaa erityisesti sijaisuuksien täytön ja lyhytaikaisten työsuhteiden osalta vähennettiin. Investoinnit pantiin jäihin. Tätä kautta kuntien rahoitusasema koheni.

Nyt kuitenkin keskusta omassa vastalauselinjassaan on tuonut esiin, että valtionosuuksien leikkaus ylittää arviomme mukaan selkeästi sen, mitä kunnat kestävätkin. Voi olla, että ensi vuosi jollakin tapaa vielä selvitään johtuen siitä, että nyt tilanne on kohentunut ja on tilapäisesti kohe-nemassa, mutta jatkossa voi tulla entistä suurempia ongelmia. Silloin todella kärsii myös potilaiden hoito ja tärkeät palvelut ja niiden toteutus, mikä vastuu kunnilla on.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusasen laajan puheenvuoron johdosta, jossa hän käsitteli muun muassa lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosaston asemaa, toteaisin, että sosiaali- ja terveysosaston lääninhallituksessa tulee valvoa terveyden- ja sairaanhoidon toteutumista ja laatua lääninsä alueella. Näin huolimatta siitä, että kunnilla on nykyisin varsin laajat valtuudet itse järjestää terveyden- ja sosiaalihuollon palveluja. Lääninhallitus seuraa kuitenkin, että palvelut ovat hyvää valtakunnallista tasoa ja että palvelujen laatu ja taso eivät suuresti poikkeaa läänin muiden kuntien vastaavista palveluista. Ei kunta tai kuntien mikään yhteistyöjärjestö voi itse itseään valvoa, siinä tarvitaan puolueeton valvoja.

Myös Heinolan reumasäätien sairaalan asema tuli ed. Tiusasen puheessa esiin. Reumasäätien sairaalahan on ollut eturivin sairaala maailmanlaajuisesti arvioiden. Reumasairaan osaamisen taso ei ole laskenut, mutta muissakin sairaanhoitopiireissä ja muuallakin maailmassa osataan nyt hoitaa reumapotilaita, osin niiden oppien mukaan, jotka on reumasairaalassa kehitetty, ja osin sen hoitohenkilökunnan osaamisen kautta, joka on myös Reumalla koulutettu. Tästä itse asiassa Reuma paljon kärsii, kun potilaita ei enää tarvitse Reumasairaalaan lähettää. Nythän Reuma on Kansaneläkelaitoksen omistama laitos, kun valtio myi osuutensa Kelalle muutama vuosi sitten. Kelan intressi on enemmän kuntoutus kuin sairaanhoito, mutta uskon, että hyvässä yhteisymmärryksessä edelleen Reumasairaalassa voi toimia hyvä kokonaisuus.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn siihen, mitä ed. Ihamäki sanoi. Viittasin siihen vain, että ostopalvelujen hankkimatta jättäminen on monesti ollut ihan fiskaalinen tapahtuma, ei ollenkaan lääketieteellisistä näkökulmista lähtevä. Tiedän tämän oman sairaanhoitopiirini tilanteesta. On toki koko joukko reumakirurgisia ongelmia, jotka on keskitettävä, joiden ratkaiseminen on hoidettava keskitetysti, mitä ei pystytä nimenomaan pienimmissä keskussairaaloissa hoitamaan. Tällöin Heinola tarjoaa varsin hyvän, lääketieteellisesti kestävä vaihtoehdon. Sitä on vain, niin kuin monia muitakin asioita viime vuosina, edellisen ja sitä edellisinkin hallituksen aikana jo ratkaistu taloudellisin eikä lääketieteellisin perustein.

Yli sairaanhoitopiirien sisäisistä ongelmista, joista tätä edellinen puhuja puhui, toteaisin, että on varsin selvää, että monet kunnat tässä tilanteessa, kun ne säästävät sairaanhoitopiireissä, samaan aikaan todellakin, niin kuin ministeri Mönkärekin totesi, lyhentävät omaa velkataakkaansa, ehkä jopa paisuttavat omaa hallintoaan ja kaiken kaikkiaan toimivat sillä tavalla, että raha menee jonkun muualle, mutta ei sairaanhoitoon tai terveydenhoitoon. Sitä rahaa kuitenkin on varsin monilla kunnilla, jotka tekevät huonoja päätöksiä terveydenhuollon puolella.

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Eduskunnan kannalta tilanne on hyvin kummallinen. Kaikkien selvitysten mukaan maassa on lisääntyvää sosiaalista hätää, lisääntyvää köyhyyttä ja syrjäytymistä. Tähän debattiin osallistujien määrä on minimaalisin mahdollinen. (Ed. Ihamäki: Kyllä vähemminkin voi olla!) En voi tulla kuin yhteen johtopäätökseen. Kansanedustajilla täytyy olla äärettömän huono omatunto, kun he eivät uskalla tavallaan olla tämän asian kanssa silmätyksen.

Kun olin ministeri Mönkäreiden paikalla, itse tunsin erittäin huonoa omaatuntoa aina vaaleihin 95 saakka sen vuoksi, että esimerkiksi talousarviokäsittelyn aikana poliittinen vasemmisto oli täällä hurjana kertomassa, että minkäänlaisia sosiaalisia säästöjä ei tässä tilanteessa voi tehdä. Joskus tuli pieni epävarmuuden tunne, oliko Ahon hallituksessa tehty väärät arviot siitä, että välttämättömät säästöt talouden parantamiseksi ovat oikeita. Muistan, miten jyrkkää kieltä vasemmistoliitto ja sosialidemokraatit ainakin Pohjois-Savossa käyttivät vaalitaistelussa. Arvelin, että he todennäköisesti valtaaan päästyään

harjoittavat politiikkaa, joka on parempaa sosiaalipolitiikkaa kuin mitä itse toteutimme.

Yhdessä yössä huono omatuntoni helpotti huomattavasti. Näin, että Lipposen hirmuhallitus hyväksyi kaikki säästöt päältä pois ja meni paljon pitemmälle. Saatoin ja saatan edelleenkin seisoa ylpeänä tällä paikalla, että olin todennut säästämisen välttämättömyyden, mutta olin myös todennut, että pyrimme keskustassa kaikin tavoin varjelemaan sosiaalisen tuen tarpeessa olevien ihmisten etujen säilyttämistä, ja pyrimme myös peruspalvelujen säilyttämiseen.

Lipposen hallitus otti työnimekseen työllisyyden ja yhteisvastuun politiikan hallitus. Jäin mielenkiinnolla seuraamaan, mitä tästä seuraa. Kun olemme erityisesti sosiaali- ja terveysvaliokunnassa käyneet läpi hallituksen esityksiä, siellä kerta toisensa jälkeen hallituksen edustajat sanoivat, että nämä on pakko tehdä, koska työttömyys tulee puolittaa. Sinänsä hyväksyn, että työttömyyden puolitus on niin suuri arvo ja siihen tulee pyrkiä, että myöskin kipeitä päätöksiä tässä talossa voi tehdä. Hyväksyn myöskin sen, että hallitus katsoo päätöksensä omalta kannaltaan ja me oppositiossa omalta kannaltamme, mutta perusedellytysten tulee täytyttyä. Nyt tuntuu kyllä varsin huolestuttavalta, mitä tulee työttömyyden puolittamiseen. Työttömyysluvut ovat lokakuusta lähteneet jälleen nousuun, eivätkä näkymät näytä hyviltä. Tällä verukkeella, työttömyyden leikkauksen verukkeella, tehdyt kipeät säästöt väärästä kohden muuttavat kokonaan kuvaansa.

Myöskään yhteisvastuusta puhuminen ei enää suju hallitukselta kovinkaan luontevasti. Näyttää siltä, että vain presidentti Ahtisaari jaksaa jatkaa tällä linjalla.

Kun selailee valtiovarainvaliokunnan mietintöä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta, voi ensi virkkeiden jälkeen päätyä siihen, että valiokunta on ollut vilpiton ja pyrkinyt kertomaan, mikä maan tilanne on, erityisesti sen vuoksi, että se heti kolmannessa lauseessa toteaa, että "välittömän verotuksen keventäminen ja sosiaaliturvan leikkaukset pyrkivät kasvattamaan väestön toimeentuloeroja". Tässä on minusta Lipposen hallituksen ensimmäinen konkreetti tulos. Nyt harjoitetulla hallituspolitiikalla on saatu aikaan nopeasti kasvavat toimeentuloerot, on saatu nopeasti lisääntyvää syrjäytyneisyyttä. Tämä ei mielestäni ole varmaan voinut olla tavoitteiden mukaista.

Kun täällä on puhuttu, mielestäni aivan ansiokkaasti, palvelujärjestelmästä ja valiokunta

on kriittisesti todennut tiettyjen erityisryhmien palvelujen heikkenemisestä, erityisesti psykiatristen potilaiden, päihdeongelmaisten ja kehitysvammaisten osalta, totean, että Ahon hallituksen aikana aloitettu palvelurakennemuutos pääosin on ollut onnistunutta, mutta siihen on liittynyt myöskin tiettyjä epäonnistumisia. On todettava, että myös psykiatristen, päihdeongelmaisten ja kehitysvammaisten potilaiden kohdalla on ollut onnistumisia. Palvelurakennemuutos on monien kohdalla toiminut aivan oikein päin, mutta ei joka paikassa. Kuinka ollakaan, suurimmat ongelmat ja virheet on tehty sinipunajohtoisissa kaupungeissa ja kunnissa. On sen vuoksi turhaa hurskastella täällä siitä, että keskustajohtoiset kunnanjohtajat jossakin ajavat jotakin politiikkaa. Suurimmat ongelmat ovat ilman muuta sinipunajohtoisilla paikkakunnilla, ovat tällä hetkellä ja ovat myöskin jatkossa.

Kuitenkin valiokunta päättyy hyvään asiaan, kun se edellyttää, että omais- ja perhehoitoa tulee lisätä. Tähän haluaisin liittää vain sen ponnin omalta osaltani, että sen tulisi näkyä myöskin lainsäädännössä. Erityisesti huolestuttavia viestejä on kuulunut perhehoitotyyppisen kehitysvammatyön aseman muuttamisesta. Sitä yrittään muuttaa kaavamaisesti ostopalvelutyyppiin sopimuksiin. Jos me lähdemme tälle tielle, että emme hyväksy perhe- tai omaishoidon omaa asemaa yhteiskunnassa, emme tule myöskään saamaan talouden säästöjä emmekä tule saamaan sitä inhimillistä ja lämmintä hoitotapaa, joka näihin hoitoihin liittyy. Lainsäädäntöön suhtautuminen on kerta kaikkiaan keskeinen ja tärkeä asia.

Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti haluan itsekkin puuttua valtion mielisairaalakysymykseen. Kun valtion mielisairaaloiden hallinnollinen asema selvitettiin jo edellisen hallituksen aikana tai se työ pantiin käyntiin, ajatuksena oli, voisiko tämän tyyppisen toiminnan yhdessä kuntien kanssa sopiaan liittää sairaanhoitopiiriin tehtäviin. Varsin pian kuitenkin kävi ilmi, että kunnat eivät ole valmiita ottamaan tällaista hoitovastuuta. Pidin itsestäänselvänä, että ministeriö perääntyy tästä ajatuksesta. Olin yllättynyt, kun hallituksen vaihdon jälkeen kuitenkin budjetissa oli maininta valtion mielisairaaloiden hallinnollisen aseman muuttamisesta. Minusta eduskunta on tässä toiminut ryhdikkäästi ja on omalla toiminnallaan turvaamassa hyvän kriminaalipotilaiden hoidon Niuvanniemessä ja toivottavasti myöskin Vanhan Vaasan sairaalassa.

Vielä työttömyysturvasta pari ajatusta. Ensin-

näkin ed. Tiisanen otti esille työkyvyttömyysasian siinä mielessä, että työttömyyskortistossa meillä on runsaasti työkyvyttömiä ihmisiä. Se voi pitää paikkansa, mutta enemmänkin tämä on vasemmistoliiton hätähuuto siitä, että työttömyyttä ei saada millään muulla keinoin hoidettua kuin ns. korttitempulla: siirretään ihmiset sosiaaliturvan muodosta toiseen. Ei suomalaista hyvinvointia toki tällä tavalla kasvateta, vaan kokonaan muilla keinoin. Tämä on hyvin läpinäkyvä keino työttömyyden hoitamiseksi, ed. Tiisanen. Ei tällaiseen kannattaisi tyytyä. Sen sijaan olen sitä mieltä, että ne muutamat tapaukset, jotka selvästi tulee viranomaisjärjestelmän selvittää tarkemmin, on luonnollisesti siirrettävä työkyvyttömyyseläkkeelle, jos edellytykset ovat olemassa.

Haluan toistaa, että oli erittäin suuri virhe mennä työmarkkinatuen leikkauksiin lapsiperheiden osalta. Tällä tullaan vaikeuttamaan näiden perheiden asemaa erittäin pahalla tavalla. Olen pahoillani myös hallituksen puolesta, että tällaiseen arvovalintaan on menty.

Työmarkkinatukea ei olisi lainsäädännöllisesti tarvinnut muuttaa ollenkaan. Alle 20-vuotiaat olisi aivan hyvin voitu kouluttaa ammattiin vanhan lain nojalla, ja he olisivat saaneet paljon laajemmat oikeudet ammattiin valmistamiseksi, kun heillä olisi käytössään kuntoutuksen ja ammatinvalinnan ohjauksen keinot, jotka monissa tapauksissa ovat näille nuorille tarpeen.

Viimeksi toivoisin, että tässä salissa olisi enemmän rehellisyyttä, kun puhutaan kuntien osuudesta palvelujen järjestämisessä. Täältä moititaan kuntien arvovalintoja. Ei ole oikein sopivaa puhua toisten asioista, kun niistä ei tiedetä. Ed. Väistö mielestäni sanoi aivan oikein, että ei siellä pahuuttaan tehdä ihmisille tällaisia ratkaisuja, että usein ihmisille, jotka tunnetaan, annettaisiin huonoja palveluja aivan vain tahallaan. Nimenomaan usein kyse on kerta kaikkiaan rahan puutteesta. Hallitus pahentaa tätä asiaa huomattavasti leikkaamalla lähes 4 miljardia markkaa valtionosuuksia, jotka näkyvät aivan selvästi nyt päätöksenä, jossa henkilökuntaa ei oteta ja myös entistä joukkoa irtisanotaan.

Myös valiokunnan ponsi siitä, että hallitus seuraa kotihoidon tuen säästöjen julkistaloudellisia ja perheisiin kohdistuvia vaikutuksia, on hyvä. Tämä kertoo vain siitä, että hallitus ja hallituspuolueet ovat jo tässä vaiheessa huomanneet tehneensä huonon päätöksen ja haluavat kasvojenpesuvettä tällä tavoin. Toivon, että todella, kun tulokset tulevat käyttöön, myös ryh-

dytään toimiin, joissa kotihoidon tuki palauteetaan entiselleen ja me saamme vaihtoehtoisen hoitomuodon turvattua niin kuin tähän saakka.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huuhtanen paheksui sitä, että täällä on hyvin vähän kansanedustajia käymässä keskustelua eikä mukana ole edes sosiaali- ja terveysvaliokunnan kaikkia jäseniä. Ed. Huuhtanen epäili edustajien potevan huonoa omaatuntoa. Muiden omastatunnosta en tiedä, mutta tiedän, että suuri osa sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäseniä on paraikaa tekemässä tärkeää työtä: he ovat tutustumassa sosiaalisii ongelmiin Helsingin Kalliossa.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellisen hallituksen ministerille Huuhtaselle haluaisin kommentoida ongelmaa, jonka otitte alkupuheenvuorossanne esille.

Mielestäni suurin ongelma sen hallituksen politiikassa, jossa olitte itse sosiaali- ja terveysministeri, ei ollut teidän noudattamanne sosiaali- ja terveyspolitiikka, josta teille tuli huono omatunto, vaan se talous- ja työttömyyspolitiikka, mitä tuo hallitus ihan johdonmukaisesti noudatti sen ajan, minkä se istui, eli työttömyyden räjähtäminen ja valtion velkaantuminen. Niitä lukuja ei tässä tarvitse toistaa. Se oli varsinainen ongelma, ja se johti taas näihin muihin, edelleenkin niihin ongelmiin, jotka meillä nytkin on käsissämme.

Sitten kysymyksen kunnista vielä. Niin kuin ed. Ihämäki totesi, tarvitsemme esimerkiksi valtionhallinnon osana lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosaston, joka seuraa, mitä tapahtuu. Minkä takia? Koska kunnat todellakin, esimerkiksi Kotka, jonka tunnen, ed. Huuhtanen, 56 000 asukkaan Kotka, tekee tosiasiaa tänäkin vuonna noin 55 miljoonan markan ylijäämäisen tilinpäätöksen ja tässä tilanteessa kuitenkin karsii sosiaali- ja terveysmenoja tai on mukana karsimassa kuntainliiton sairaanhoitopiirissä.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huuhtanen sanoi puheenvuorossaan, että työmarkkinatuki olisi pitänyt säilyttää nykyisellään ja se olisi ollut hyvä näin. Sehän luotiin hyvässä uskossa, mutta se ei toiminut niin kuin oli tarkoitettu. On 120 000 alle 20-vuotiaasta työmarkkinatuen saajaa, ja heistä vain 10 prosenttia on käyttänyt koulutukseen tai kuntoutuksen sitä mahdollisuutta, mikä heille luotiin. Muilla tämä työmarkkinatuki on muodostunut toimeentuloturvaksi, ja he ovat jouten

ja oppivat tällaisen elämänmallin jo alle kaksikymppisinä.

Nyt tämä turva heiltä otetaan, mutta heille taataan koulutuspaikka niine etuineen, mitä siinä koulutuspaikassa tulee, tai työharjoittelu tai työpajatoiminta. Heille räätälöidään kullekin oma polku työelämään, koska on tärkeää, että nuoret saavat ammatin. Se on tässä tarkoitukseena, että heidät viedään ammatilliseen koulutukseen ja sitä kautta he itse voivat myöhemmin päästä työelämään ja myös elättää itsensä. Siinä mielessä on katsottu, että tällä lailla, joskin se on leikkaus- ja säästölaki, on positiivinen vaikutus, koska se ohjaa nämä nuoret koulutukseen, koska työmarkkinatuki passivoi nykyisellään. Meillä on luotu riittävästi uusia aloituspaikkoja.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harja, te sanoitte, että voimassa oleva työmarkkinatuki ei ole toiminut. Miksi se ei ole toiminut? Siksi, että viranomaiset eivät ole tehneet heille kuuluvaa laissa säädettyä velvollisuuttaan. Työministeriö ei tämän asian tiimoilta ole ollut sillä tavoin aktiivinen kuin laki velvoittaa. Tässä on se ongelma, ja hallitus teki tästä johtopäätökset: Vaihdetaan lakia, koska siihen saatettiin liittää tällainen karmeaa teko kuin työmarkkinatuen perhepoliittisten leikkausten teko on. Tämä on, ed. Ala-Harja, kupletin juoni.

Ed. Tiisanen, te ette ollut eduskunnassa 1991 — 1995, niin että tietäisitte, mistä kaikki lähti liikkeelle. Kaikki lähti liikkeelle sinipunahallituksen jäljiltä työttömyyden räjähtäneestä kasvusta jo ennen Ahon hallitusta, ja kaikki lähti liikkeelle siitä, että sinipunahallitus ei ottanut huomioon sitä, että kansakunta velkaantui ns. parhaiden päiviensä aikoihin enemmän kuin olisi ollut mahdollista. Se velkaantui yli kaiken hyväksyttävän rajan. Tästä ongelmat lähtivät liikkeelle. On myönnettävä, että yhtä lailla kuin teille näyttää olevan vaikeata pysäyttää tätä ongelmien jatkumista, meillekin se sitä oli.

Mitä taas tulee Kotkaan, veikkaan, että siellä on tällainen sateenkaarihallituksen poliittinen pohja päätöksenteon enemmistönä. Miksi ette tee sitten siellä linjassa niitä päätöksiä, joista nyt täällä puhutte?

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa rouva puhemies! Ensiksi sanoisin vielä vastauksena ed. Huuhtaselle, että työmarkkinatuella olevat nuoret eivät vapaaehtoisesti hakeutuneet koulutukseen, vaikka koulutuspaikkoja oli avoimina, joten sen ikä-

set nuoret tarvitsevat pientä ohjausta ja ohjennusta, mihin päin hakeutua, että saisivat joskus ammatin.

Arvoisa puhemies! Puheenvuorossani ajattelin kuitenkin kosketella kahta eri asiaa, ja menisin vielä valtion mielisairaaloiden hallintoon. Nimittäin nykyisten valtion mielisairaaloiden hallinnollinen asema on ollut vakiintuneesti valtiolla aina vuodesta 1985 alkaen, jolloin Niuvanien sairaala aloitti toimintansa. Ei, sen täytyy olla 1885, korjaan vielä, kun Vanhan Vaasan sairaalakin on täyttänyt jo 100 vuotta, tuntuu aika hurjalta, jolloin siis Niuvanien sairaala aloitti toimintansa 1885. Hallinnollisesti valtion alamaisuudessa oleminen on ollut kestävä ratkaisu sairaaloiden tehtäväalueen liittyessä läheisesti valtion toimintaan turvata muutaman sadan rikollisen, rikoksiin syyllistyneen psykkisesti sairaan potilaan hoito ja tutkimus.

Runsaat kymmenen vuotta sitten sosiaali- ja terveysministeriössä, siis ennen kuin ed. Huuhtanen mainitsi ja oli ministerinä, syntyi ajatus kunnallistaa valtion mielisairaalat, mutta tässä tarkoituksessa asetettu asiantuntijatyöryhmä päätyi yksimielisesti esittämään toiminnan jatkamista valtiolla. Samaa tulokseen päätyivät seuraavatkin sosiaali- ja terveyshallituksen asettamat työryhmät vuosina 92 ja 93, joista jälkimmäinen esitti valtion mielisairaaloiden hallinnon virtaviivaistamiseksi vielä sitä, että sairaalat siirrettäisiin Stakesin alaisuudesta suoraan sosiaali- ja terveysministeriön alaisuuteen, mihin näkemykseen tämä ns. valmista -työryhmä yhtyi ja sittemmin valtion mielisairaaloiden johtokuntakin on yhtynyt.

Esitettyä hallinnon muutosta ei kuitenkaan ole tapahtunut. Vanhan Vaasan sairaalan työryhmän seurauksena 1989 valtiolle ryhdyttiinkin rakentamaan lisää sairaalatilaa, korjattiin vanha satavuotinen museoviraston alaisuudessa oleva sairaala ja rakennettiin uutta samalla mallilla. Se on erittäin moderni nyt ja hyvässä kunnossa.

Vuodenvaihteessa 94—95 sosiaali- ja terveysministerin asettamat selvitysmiehet eivät löytäneet yhteistä ratkaisuehdotusta valtion mielisairaaloiden kunnallistamiseksi 1.1.97 alkaen. Kesän 95 aikana sosiaali- ja terveysministeriössä on selvitetty valtion mielisairaaloiden hallinnon siirtämistä valtiolta sairaaloiden sijaintipaikkakuntien sairaanhoitopiireille siten, että muutos toteutettaisiin vuoden 97 budjetissa.

Valtion mielisairaaloiden kunnallistaminen, jos se tapahtuu, johtaa vaikeimmin psykkisesti sairaiden potilaiden jäämiseen vaille hoitoa ja

heitteille, koska näiden potilaiden hoito ei onnistu tavallisissa mielisairaaloissa, koska he ovat kuitenkin niin häiriintyneitä, tehneet murhia ja usein syyttävät jopa tulipaloja omassa sairaalassa, joten heidän hoitopaikkansa täytyy olla erikoisesti rakennettu. Jos tämä muutto tapahtuisi valtiolta kunnille, myös näissä sairaaloissa pitkään kehittynyt oikeuspsykiatrinen tietotaito, osaaminen voitaisiin menettää.

Nyt tämä asia nousi taas esiin, koska tosiaan, niin kuin ed. Huuhtanen mainitsi, budjetissa on lausunto, että valtion mielisairaaloiden hallinnollisen aseman muuttamista koskevaa valmistelua jatketaan. Valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja työjaosto kävi tutustumassa Vanhan Vaasan sairaalaan ja totesi siellä erittäin korkeatasoisen sairaalan ja hyvän hoidon. Ei mitään epäselvyyttä ollut siinä, niin kuin joku kysyi, tarvitaanko täällä aseita hoitajilla. Ei, vaan hyvällä hoidolla ja taidolla henkilökunta hallitsi ja hoiti nämä vaikeat potilaat. Tämän vuoksi jaosto lausui valtiovarainvaliokunnan mietintöön "Valtion mielisairaaloiden hallinnollisen aseman muuttamista koskevaa valmistelua jatketaan" — kohtaan:

"Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tarkoituksena on turvata Niuvanniemen ja Vanhan Vaasan sairaalan toiminnan jatkaminen valtion mielisairaaloina, mitä valiokunta pitää oikeana lähtökohtana. Selvitystyö on rajoittava koskemaan terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen valtuuksien lisäämistä kriminaalipotilaan hoitopaikan valinnassa. Lisäksi on selvitettävä, voidaanko kuntien osallistumista oikeusturvakeskuksen oikeuspsykiatrisen lautakunnan ja valtion mielisairaaloiden hallintoon lisätä."

Itselleni jäi nyt kuitenkin epäselväksi, onko näin, että eduskunnan tahto tulee toteutumaan, jos tämä nyt hyväksytään. Jaosto kiinnitti huomiota myös jo esiin tulleisiin asioihin, miten säästöt ovat kohdistuneet psykiatristen potilaiden, päihdeongelmaisten ja kehitysvammaisten hoidon heikontumiseen, lähinnä siihen, että laitoshoidon paikkoja on vähennetty ja avohoidon saatavuutta ja resursseja ei ole turvattu. Näin ollen nämä potilaat joko voivat jäädä heitteille tai sitten joutuvat, kuten keskustelussakin on tullut esiin, siirtymään muiden sairaaloiden osastoille, jopa kalliimpaan erikoissairaanhoidon.

Nyt kuitenkin meillä on ollut erittäin laitospainotteinen mielenterveyshoito. Vuonna 1980 meillä oli 20 000 psykiatrista erikoishoidon paikkaa, ja silloin jo tehtiin päätös, että niitä ryhdy-

tään vähentämään. Kymmenen vuotta myöhemmin oli enää 11 000 sairaalapaikkaa. Jos katsomme, miten vähentäminen on jatkunut, vuoden 1994 alussa Suomessa oli enää 6 525 sairaalapaikkaa. Onkin todettu, että psykiatrisen erikoissairaanhoidon sairaansijojen määrä on pudonnut huomattavasti enemmän kuin oli suunnitelmalla alun perin.

Kun nyt on luotettu siihen, että potilaita hoidetaan enemmän avohoidossa, tilastojen mukaan myös avohoidossa on resursseja vähennetty tänä aikana. Tässä kohdassa muistutan mieliin, että me teimme viime kaudella valtionosuusudistuksen, sehän tuli voimaan vuonna 1992, jolloin sekä valta että vastuu siirtyivät kunnille. Sosiaali- ja terveysvaliokunta lausui mietinnössään vastauksen kysymykseen, kuka päättää potilaan sairaalaan ottamisesta tai sairaanhoidosta. Valiokunta yksimielisesti lausui, että lääkäri päättää siitä, koska lääkäri vastaa potilaan hoidosta. Nyt kuitenkin näyttää siltä, että kunnissa on tapahtunut vallan siirto talouspäälliköille ja talousjohdolle ja sieltä tulevat raamit myös lääkäreille, jotka joutuvat sen mukaan hoitamaan. Tämä onkin hyvin iso asia.

Toivon, että jatkossa voidaan käydä arvokeskustelua, mihin rahat nyt pannaan, kun keskustelussakin on tullut esiin, että monessa kunnassa on tullut lisää verorahoja eikä niitä kuitenkaan ole suunnattu terveydenhoidon ja sairaanhoidon palvelujen turvaamiseen. Nyt täytyy arvokeskustelu käydä kuntatasolla, valita sellaiset päättäjät, jotka turvaavat kuntalaisille ensin terveydenhoidon ja sen jälkeen vasta muita palveluja, vaikka kuinka hyviä ja tärkeitä ovat myös urheilupaikat ja muut sellaiset rahaa vaativat paikat. Mutta itsekin kunnanvaltuustossa olevana tiedän, että sairaanhoidon ja sosiaalitoimen momentit ovat niitä, joista ollaan hyvin herkästi leikkaamassa, vaikka jokaisella on jopa omakohtaisia kokemuksia siitä, miten asiat olisi hoidettava.

Puhemies! Aivan lyhyesti. Valiokunta kiinnitti huomiota myös omais- ja perhehoidon käyttämiseen. Ed. Huuhtanen mainitsi, että nyt pitäisi muuttaa lainsäädäntöä. Olemme tehneet hyvän perhe- ja omaishoitolain, mutta kunnissa nämä lait eivät riittävän hyvin toimi. Ne antavat kuitenkin erittäin hyviä mahdollisuuksia inhimilliseen hoitoon niin kehitysvammaisille, huostaanotetuille lapsille kuin myös vanhuksille ympärivuorokautisessa perhehoidossa, joka on kustannuksiltaan vain kymmenesosa siitä, mitä on kustannus laitoshoidossa, joka on vuorotyötä ja työajan piirissä.

Ed. Alaranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harja totesi puheensa loppuosassa, että olemme tehneet hyvät lait perhe- ja omaishoitoa varten. Haluaisin huomauttaa, että niissä on aivan sama ongelma kuin se, johon te viittasitte kuntien valtionosuuksien uudistamisen yhteydessä. Myös näissä laeissa päätösvalta on jätetty kuntien harkintaan. Ne eivät ole normatiivisia lakeja, kuten meistä monet kansanedustajat olisivat toivoneet, vaan ne ovat todella kuntien harkinnassa. Kansalaiset ovat erittäin epätasa-arvoisessa asemassa juuri sen vuoksi, että kunnat käyttävät eri tavalla päätösvaltaa näissä asioissa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenille on äskettäin jaettu tiedote, jossa on referoitu niitä kokemuksia, joita omaishoidon kokeilusta eräissä kunnissa on nyt saatu. Ehkä asiakirjan otsikointi kuvaa sitä, millaiset nämä kokemukset lyhyesti ovat, kun sanotaan: "Omaishoito on hoidettavalle sopiva, kunnalle edullinen, hoitajalle vaivan arvoinen." Meistä monet edustajat, jotka ovat seuranneet omaishoidon kehitystä hyvin läheltäkin, ovat ihmetelleet sitä, että varmaankaan valtiovarainministerin aivokalvoille niin sanotusti ei ole vielä mennyt se, että juuri tämä olisi säästöä. Omaishoito nimittäin korvaa laitoshoidon, ja se on yhteiskunnalle huomattavasti halvempaa, niin kuin on todettu, kunnillekin edullista, ja ennen kaikkea se on myös inhimillistä. Toivottavasti nämäkin keskustelut, joita eduskunnassa käydään, johtavat tähän yhteisesti hyväksyttävään tavoitteeseen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Alaranta nosti esiin perhe- ja omaishoitoasian. Olen siinä mielessä samaa mieltä, että sen käyttö on epätasaista ja että päättäjät kunnissa eivät aina hallitse tämän hoidon mahdollisuuksia. Nythän on annettu minimi-taksat, ja kunnissa kannattaisi sosiaalitoimen tarkkaan miettiä, kun tekee sopimuksen perhetai omaishoidosta, että siinä annettaisiin kunnon korvaus hoitajalle ja hänelle taattaisiin lainmukaiset etuudet eli myös vuosilomat ja vapaapäivät. Sillä tavalla hän jaksaisi hoitaa hoidokkiaan. Monissa kunnissa on menty alle minimi-taksan ja sillä tavalla todella hoitajille tämä hoitomuoto on tullut liian raskaaksi ja epäedulliseksi. Mutta

kaiken kaikkiaan hoitohan ei tule maksamaan kunnalle paljoa 3 000—4 000:ta markkaa enempää per hoidokki kuukaudessa, ja monet tietävät teistä, mitä laitoshoitopaikka maksaa. Eihän se ole niin, että ovat yksistään perhehoito ja laitoshoidon, vaan monesti perhehoito on vaihtoehto silloin, kun hoidokki joutuu avohoidossa olemaan lähes heitteillä. Tarvitaan myös laitoshoitopaikkoja, joissa ovat vaikeasti hoidettavat.

Ed. Lindqvist: Arvoisa puhemies! Lipposen hallituksen hallitusohjelma syntyi nopeasti ja helposti. Näin julkisuudessa on useinkin arvioitu. Nyt kun ensimmäinen budjetti on täällä eduskunnassa käsitellyssä ja arvioitavissa, voimme todeta, että tämä vauhtisokeus on todella jyrännyt varsin julmasti tämän budjetin sisällön varsinkin sosiaali- ja terveysministeriön osalta. Useimmat kohdat tämän budjetin sisällöstä lisäävät työttömyyttä, heikentävät heikoimmassa asemassa olevien ihmisten toimeentuloa ja siten toimivat aivan toisin, kuin Lipposen hallituksen hallitusohjelmassa odotetaan.

Hämmästykseni olen kuullut, että nyt syytetäänkin kuntien päättäjiä siitä, että kunnissa säästetään väärin. Kun kuntien valtionosuuksia edelleen leikataan, niin ne kunnat, joissa työttömyys on ollut suurta ja on edelleen suurta, ovat todellisissa vaikeuksissa. Lahden kaupunki, kotikaupunkini, on siitä hyvä esimerkki. Verokertymät eivät kasva läheskään sitä määrää, minkä valtionosuudet leikkautuvat, ja kunta joutuu ottamaan kymmeniä miljoonia lisää lainaa selvitäkseen. Ja kun vuositasolla tätä on jatkuvasti otettu, niin menneiden vuosien aikana, kun sosialidemokraatit ovat johtaneet myös Lahden kaupunkia, on yli kaksinkertaistunut tämä laina. Se on tämä tapa hoitaa asioita.

Ed. Aittomäki: Herra puhemies! Tuolla sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa aloitteena 6 on varsin erikoislaatuinen aloite. Oikeastaan toista kertaa jo minun tekemänäni. Sitä pidetään varmasti rasistisena aloitteena, kun minä olen sen tehnyt. Mutta jos sen olisi tehnyt esimerkiksi ed. Alaranta, joka tunnetaan humanistina, tai ruotsalaisen kansanpuolueen Eva Biaudet, niin asiaan suhtauduttaisiin aivan toisella tavalla. Todettaisiin, että sehän on aika erikoinen mutta tasapuolinen ja miellyttävä ehdotus.

Siinä minä ehdotan 30 miljoonaa markkaa tarkasti tehtyjen laskelmien mukaan. Aikanaan Finnairilta otin tarjouksen, jolla kustannuksella

täällä pakolaisasemaansa vedoten olevat somalit ja Kosovon albaanit vietäisiin takaisin kotimaahansa, koska siellä olot ovat sellaiset, että sinne voidaan takaisin viedä. Jokaiselle annettaisiin 10 000 Suomen markkaa taskuun uuden elämän aloittamiseksi omassa kotimaassaan. Se on siellä suuri raha ja sillä pääsisi aivan mukavasti alkuun. Joku perustaisi pienen suutarinverstaan, ja mitä itse kukin tekisi sillä, se on jokaisen asia.

Herra puhemies! Täällä iltasella oli tämä valtioneuvoston kyselytunti, jossa kysyttiin suvaitsevaisuudesta. Täällä kansanedustajat innolla ruoskivat itseään ja yhteiskuntaa rasismista ehkä ministeri Anderssonin puheenvuoron innoittamana. Minä olen sitä mieltä, että Suomessa ei ole rasismia. Täällä on eräitä ilmiöitä, jotka ovat valitettavia ja joita missään tapauksessa ei saa päästää laajenemaan.

Mutta minä olen ajatellut tätä suvaitsevaisuuskysymystä siltä kannalta, että suvaitsevaisuus ei ole yksipuolista. Ei voida vaatia yksinomaan sitä, että täällä olevat ihmiset ovat tyystin suvaitsevia niitä kohtaan, jotka tänne tulevat. Suvaitsevaisuutta vaaditaan myöskin toisin päin, tosin jossain määrin eri tavalla. Tänne tulevien ihmisten pitää tehdä itselleen ja tarvittaessa myöskin täällä oleville kansalaisille selväksi se, haluavatko he olla tässä yhteiskunnassa sen lakeja, tätä elämänmuotoa noudattaen. Haluavatko he ansaita itse oman elantonsa, elättää itsensä, olla veronmaksajina ja sillä tavalla. Tämä on tietynlaista suvaitsevaisuutta heidän taholtaan. Jos he vaativat itselleen suvaitsevaisuutta, heidänkin täytyy suvaitsevasti suhtautua tämän yhteiskunnan asioihin.

Herra puhemies! Tässä on se suuri ongelma, josta aiheutuu suomalaisessa yhteiskunnassa se rasismi ja vastakohtaisuus, jota täällä ehkä ilmenee. Meillä järjestettiin nytkin tämän Tampereen valitettavan tapahtuman jälkeen eräitä televisiokeskusteluja, joissa piti selvittää näitä asioita, mistä tämä kiikastaa. Mutta niillä ei ollut mitään muuta kuin viihteellinen tarkoitus. Ne olivat täysin surkeita esityksiä, muun muassa tämä Tampereen TV2:n esitys, jossa vastaväittäjiksi oli tuotu IKL:n miehiä tarkoituksena se, että kukaan ei ota heitä vakavasti. Olisi pitänyt tuoda sellaisia ihmisiä, jotka suhtautuvat epäileväisesti mutta maltillisesti pakolaisiin. He olisivat esittäneet omat näkemyksensä. Ja olisi pitänyt esittää ja pitäisi esittää pöydän ääressä vastapuolelle kysymys siitä, mitä nämä täällä olevat pakolaiset haluavat. Haluavatko he sitä, että he noudattavat tämän yhteiskunnan lakeja, sopeutuvat tä-

hän yhteiskuntaan, haluavatko tehdä työtä ja elättää itsensä niin kuin kaikki muutkin. Siis pitäisi antaa heidän kertoa, mitä he haluavat. Kun he saisivat kertoa ihmisille, että vilpittömästi haluavat tätä, kun he pääsevät työhön, he haluavat elättää itsensä, he toteuttavat niitä lakeja, jotka ovat Suomessa jne., ihmiset rauhoittuisivat. Vastakohtaisuus katoaisi. Mutta tällaisia keskusteluja ei ole tehty koskaan, vain kaikenlaisia viihteellisiä tapahtumia, joissa IKL:n miehet räyhäävät omia näkemyksiään.

Tämä on liian kipeä asia. Pitäisi keskustella ja poistaa se epäluulo, mitä kansalaisilla on. Me olemme eristäytynyt kansa, ja tänne tulevat muiden kulttuurien edustajat herättävät meillä täällä Suomessa tietysti epäluuloja. Epäluulot poistuvat keskusteluissa, joissa nämä täällä olevat turvapaikkaa hakeneet ihmiset esittävät, millä tavalla he suhtautuvat tähän yhteiskuntaan. Mutta siinä ei vastaväittäjinä tarvita IKL:n miehiä, vaan sellaisia ihmisiä, jotka pystyvät maltillisesti näistä asioista keskustelemaan. Sellaisia ei ole koskaan ollut. Tällaista minä olen kuitenkin kaivannut. Minä olen epäluuloinen ja tietyllä tavalla vastahankainenkin, mutta uskon, että pystyisin tuollaisessa keskustelussa kyllä keskustelemaan asiallisesti ns. vastapuolen kanssa, jos siitä puhutaan.

Herra puhemies! Ei tässä tämän enempää. Halusin tämäniltaisen keskustelun jälkeen sanoa sen, että tähän asiaan suhtaudutaan Suomessa väärin. Pitäisi muuttaa suhtautumista ja puhdistaa kenttä epäluulosta, joka suhteutuu pakolaisiin. Se tapahtuu vain suoralla ja reilulla keskustelulla heidän kanssaan, jossa heillä on mahdollisuus selvittää omat näkemyksensä selkeästi ja rehellisesti ja sillä siisti.

Herra puhemies! Sitten vielä tähän aloitteen, miksi olen tällaisen tehnyt. Se on tietysti symbolinen. Sille ehkä ei huomenna, kun äänestetään, tule muita kannattajia kuin ed. Vistbacka ja minä. Emme me sitä häpeä. On kuitenkin tietyllä tavalla nostettu esille se ajatus, että aikanaan Kosovon albaanit tulivat tähän maahan rauhallisista olosuhteista, eikä siellä ole vielä mitään häiriötä muuta kuin köyhyys. Se ei ole tietenkään maanpakolaisuuden aihe. Heillä ei ollut mitään mahdollisuutta hakea turvapaikkaa, jolloin tämä eduskunta aikanaan antoi heille vuoden, muistaakseni vuoden, oleskeluajan erikoislailla, ja sen jälkeen asia piti hoitaa muuten. Minä en tiedä, kuinka se on hoidettu tänä päivänä, millä perusteella he täällä Suomessa ovat. Toisin sanoen heidät pitäisi palauttaa ta-

kaisin, jos me noudatamme niitä säännöksiä, jotka ovat kansainväliseen pakolaislainsäädäntöön kuuluvia, kun ne olosuhteet, jotka ovat aiheuttaneet pakolaisuuden, ovat poistuneet. Silloin heidät voidaan palauttaa. Kosovon albaanien kohdalla ei ole koskaan ollutkaan mitään sellaisia olosuhteita, jotka olisivat tehneet heistä turvakansainhakijoita.

Somalian osalta tilannetta tutkitaan tällä hetkellä. Tietynlainen ryhmä tutkii, mikä on Somalian tilanne. Ottaen huomioon paikallisen väestön olosuhteet, kulttuurin, tilanne alkaa myös Somaliassa olla se, että kun tänne on tultu pakosalle siellä olevia vaarallisia olosuhteita, niin olisi aika palata pikku hiljaa takaisin. Tässä aloitteessa on annettu tällainen ystävällinen tarjous siitä, että hyvällä kyydillä pääsee ja vähän saa vielä rahaakin rintataskuun.

Mutta en minä ole tarkoittanut tätä missään ivailussa. Minä olen halunnut korostaa, että toimitaan niin kuin on aikanaan sovittu pakolaisten ja lakien suhteen. Totean vielä sen. Jos joku muu kuin minä, joku humanisti, tämän ehdotuksen täällä salissa tekisi, niin katsottaisiin, että se on aivan hieno homma, että tässähän on ihan inhimillinen asia. Mutta kun ed. Aittoniemi sen ehdottaa, niin se saa tietysti rasistisen leiman. Mutta en minä sitä pelkää. Minä olen ehdotukseni tehnyt ja äänestetään asiasta huomenna.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Aittoniemi antoi minulle niin kauniin nimityksen, niin haluan siitä kiittää mutta samalla todeta, että en voi kannattaa tällaista aloitetta. Mutta se ei johdu siitä, että aloitteen on tehnyt ed. Aittoniemi, vaan siitä, että ed. Aittoniemi on tehnyt erittäin huonon ja epäinhimillisen aloitteen. Haluan kertoa ed. Aittoniemelle ja muillekin, että minun asenteeni pakolaisiin pohjautuu erääseen vanhaan kuvaan, joka on näin joulun yhteydessä taas ajankohtainen. Siinä on kuvattu pieni perhe: äiti ja isä, jotka pienen lapsensa kanssa aasilla ratsastaen pakenevat naapurimaahan, ettei heidän lastansa surmattaisi. Sen taulun otsikko on Pako Egyptiin.

Ed. V ä i s t ö: Arvoisa puhemies! Lipposen hallitus toteuttaa ensimmäisessä budjetissaan erittäin merkittäviä, periaatteellisia muutoksia suomalaisen sosiaaliturvaan. Ennen eduskunta-vaaleja, niin kuin tänä iltana on jo todettu, nykyiset hallituspuolueet olivat täysin toisella kannalla. Silloinhan kaikki korostivat, että kansalaisten välttämättömään perusturvaan ja peruspalvelui-

hin ei puututa. Päinvastoin luvattiin jopa parantaa monia etuuksia.

Hallitusohjelma syntyi nopeasti ja myös poikkeuksellisesti. Siihen sisällytettiin, en tiedä käytiinkö mitään arvokeskusteluja missään vai ei, mittavat säästöt, jotka kohdentuvat pääosaltaan, yli puolen osalta sosiaaliturvaan ja sosiaalija terveyspalveluihin. Hallitusohjelmassa kuitenkin luvataan, että "sosiaalisten tulonsiirtojen, maksujen ja verotuksen yhteensovittamisesta tehdään kokonaisarviointi ja tarvittavat toimenpiteet toteutetaan mahdollisimman pikaisesti siten, että ei heikennetä kaikkein heikko-osaisimpien turvaa". Tämä periaate valitettavasti on nyt unohtunut jo ensimmäistä talousarviota tehtäessä. Näyttää siltä, että valtio on nykyisen hallituksen aikana luopumassa ja paljolti luopunut siitä keskeisestä periaatteesta, että sen tulee olla heikoimmassa asemassa olevien puolustaja. Tätä periaatettahan hallitus nyt rikkoo.

Tähän liittyen ensi vuoden talousarvioon sisältyy kaksi periaatteellisesti olennaista kysymystä ja ne ovat ensinnäkin vähimmäispäiväraha, sairauspäiväraha luopuminen ja toisaalta kansaneläkkeen pohjaosan työeläkehenteisyys. Nämä merkitsevät toteutuessaan sitä, että nyt siitä yleisestä, kaikkia koskevasta suomalaisen sosiaaliturvan periaatteesta luovutaan. Ikävintähän tässä on, että se tapahtuu aikana, jolloin perusturvaa kaikkein kipeimmin tarvittaisiin. Juuri uutisissa kerrottiin, että talouden kasvuarviot ovat taas tuoreiden ennusteiden perusteella heikkenemässä edelleen. Se on tietysti erittäin valitettavaa. Se vaarantaa sen, että työllisyys lähtisi paranemaan, ja sen, että hallituksen erittäin tärkeä tavoite työttömyyden puolittamisesta voisi toteutua.

Tästä syntyy lisää epävarmuutta, kun samanaikaisesti sosiaaliturvaa ja erityisesti perusturvaa on heikennetty ja luovuttu siitä kantavasta sosiaaliturvan yleisyysperiaatteesta. On hyvin suuri vaara, että syrjäytyminen lisääntyy, tapahtuu leikkauksien kasautuminen sekä kansalaisille että perheille. Se, mitä hallitus ohjelmassaan lupaa, heikko-osaisimpien turvan ylläpito, ei toteudu, vaan nyt heikennetään nimenomaan kaikkien heikko-osaisimpien asemaa.

Lapsiperheiden asiasta täällä syyskauden aikana on puhuttu paljon. Sekä lapsilisien leikkaus että kotihoidon tuen leikkaus on hyvin hämmennyksellä otettu vastaan.

Maatalousyrittäjien kannalta on koettu pahan takaiskuna maatalousyrittäjien lomituspalveluihin kohdistuva suuri leikkaus, joka merkitsee

paitsi palvelujen olennaista heikkenemistä myös tuntuva suoraa työttömyyden kasvua. Maatalousyrittäjien eläkelain mukaisten menojen leikkaus, joka myös sisältyy hallituksen ohjelmaan, lisää vakuutettujen eläkemaksua merkittävästi tilanteessa, jolloin tulot ovat EU-ratkaisun seurauksena tuntuvasti vähenemässä ja mahdollisuudet selviytyä ensi vuoden ja seuraavien vuosien tilanteesta maataloilla edelleen heikkenevät. Kun tulot vähenevät, niin valitettavasti hallituksen toimin kustannukset ovat nousemassa.

Arvoisa puhemies! Paljon on keskusteltu myös kuntien valtionosuusleikkauksista ja niiden kohdentamisesta. Hallitus itse ilmoittaa tavoitteekseen, että kunnilta leikataan vain se, mitä verotulot keskimäärin kasvavat. Tämä on harhaanjohtava väite. Tietoisesti on unohdettu se, että kuntien rahoitusasema tulee sekä palkkaratkaisujen että muun kustannustason nousun vuoksi merkittävästi heikkenemään. Kunnille on säilytetty lisää vastuita muun muassa ammatillisen koulutuksen rahoituksesta, sinänsä tärkeästä asiasta, mutta se on lisäämässä kuntien vastuita, samoin kunnallisen toimeentulotuen kasvusta, mihin osaltaan sosiaaliturvaan ja perusturvaan liittyvät leikkaukset myös johtavat.

On todettava, että kuntien, joista äskenkin puhuttiin, mahdollisuudet vastata myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista heikkenevät, vaikka samaan aikaan esimerkiksi erikoissairaanhoidon palvelujen kysyntä on kääntynyt nousuun ja kuntien menot tätäkin kautta lisääntyvät. Erityisen pulmallista on se, kuten ed. Alaranta muun muassa äsken totesi, että eri puolilla maata sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista ei pystytty vastaamaan yhdenvertaisesti. Ongelmat myös kuntataloudessa ja kuntien osalta helposti kasautuvat samoihin kuntiin, sinne missä työttömyyden tilanne on vaikein, missä irtisanomisia on jo jouduttu tästäkin syystä myös kunnissa tekemään ja tätä kautta edelleen lisäämään vaikeaa työttömyyttä.

Kaikkienensa ollaan hyvin vaikean kehän, itseään toteuttavan kehän, kanssa tekemisissä. Tästä syystä olisi, arvoisa puhemies, erittäin tärkeää, että nyt löydettäisiin sellainen vakaa kansalaisten perusturvan ja peruspalvelut turvaava linja, joka samalla tukisi myös työllisyyden parnemista eikä, niin kuin hallitus nyt on esittämässä, heikentäisi työllisyystilannetta myös sosiaaliturvan leikkausten kautta.

Arvoisa puhemies! Ne ratkaisut, joita hallitus nyt on tehnyt, eivät tyydytä keskustaa. Me pidämme välttämättömänä, että peruspalveluihin

ja perusturvaan ei puututa ja että näissä asioissa todella löydettäisiin sellainen kestävä linja, joka tukisi sellaisen luottamuksen ilmapiiriä, jota tässä tilanteessa erityisesti tarvitaan.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauksena ed. Väistön väitteeseen, mitä kokoomus on luvannut ennen vaaleja, voin muistuttaa, että kokoomus ei ole luvannut lisätä sosiaalietuuksia, sosiaali- tai terveyspalveluita, vaan meillä on ollut ennen vaaleja ja vaalien jälkeen ihan realistinen linja, jossa pyritään tämä valtion vaikea taloudellinen tilanne hoitamaan säästöillä niin, että kaikki siihen osallistuvat tavoitteena se, että pyrimme ja pystymme pitämään tämän eurooppalaisen, kohtuullisen hyvän sosiaaliturvamme, sosiaali- ja terveyspalvelujemme tason. Näinhän nyt tapahtuukin, vaikka leikkauksia on jouduttu tekemään.

Mitä tulee kansaneläkkeen pohjaosan eläkevähenteisyyteen, muistutan, että sehän ei koske pieniä eläkkeitä. Markkamääräisesti 4 500—5 000 markan kuukausieläkkeellä tai sitä pienemmällä olevat jäävät tämän ulkopuolelle.

Muistutan myöskin, että indeksikorotus ja veroprosentin lasku antavat niille eläkeläisille, jotka jo ovat eläkkeellä ja joilta nyt siirretään 80 markkaa vuodessa lisäosan puolelle — sitä kautta vähennetään — käteen kuitenkin hieman enemmän kuin tänä päivänä, joten eläkeläistenkään tilanne ei tule huonontumaan. Siinä mielessä on minusta aivan turhaa valittaa, että heidän asemansa huononee.

Muistutan vielä, että sairausvakuutuksen päivärahoihin, lääkekorvauksiin ym. ei ole koskettu lainkaan. Ne ovat sillä tasolla, jolle ne viime hallituksen aikana on säädetty.

Ed. P e n t t i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väistö oli oikeassa sanoessaan, että jotakin merkittävää on tapahtumassa suomalaisessa sosiaaliturvassa. Tämä merkittävä on se, että tulevaisuudessa tämän linjan mukaisesti oikeuksia on ainoastaan niillä, jotka ovat etujärjestöjen jäseniä.

Korjaus ed. Väistön argumenttiin olisi mielestäni se, ettei riitä, että säilytämme jonkinlaisen pohjoismaalaisen tai suomalaisen ideaalin. Meidän pitää sosiaaliturvassakin rohkeasti lähteä aivan uutta perustulo- ja perusturva-ajattelua kohti sillä tavoin, että jokainen on samanarvoinen sosiaaliturvan edessä, oli hän sitten opiskelija, kotiäiti, koti-isä, mitä tahansa. Tämän ajattelutavan tuominen keskusteluun mielestäni olisi se,

mikä voisi laukaista sosiaaliturvan viidakon poistiivisella tavalla.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Penttilälle totean, että keskusta on osaltaan ollut juuri tällaista perustulojärjestelmää rakentamassa. Me näemme, että juuri tässä tilanteessa, epävarman talouden ja vaikean työttömyyden tilanteessa, tällainen järjestelmä parhaiten varmistaisi myös kotimarkkinoiden vakaan kysynnän ja loisi ihmisille vakautta epävarmuuden tilalle. Se olisi erittäin tärkeää juuri tässä tilanteessa.

Ed. Ala-Harja, ei kansaneläkkeen pohjaosan poisto suuria eläkkeitä saaville merkitse enää mitään. Kyllä se keskituloisille, niille, joilla on pienekö työeläke, merkitsee ja merkitsee reaalisesti alennusta. Ne muut ratkaisut, joilla markkainta pidetään yllä, ovat eri asioita. Ne eivät liity tähän. Kyllä tämä on merkittävä periaatteenlinen muutos, joka tähän saakka on pystytty torjumaan. Nyt tästä järjestelmästä häviää se universaalisuus, joka meillä kansaneläkejärjestelmässä on ollut.

Ed. Ihmäki: Arvoisa puhemies! Muutama kommentteja Kansaneläkelaitoksen toiminnasta.

Kansaneläkelaitos on eduskunnan valvonnan alainen laitos, joka tekee tärkeää työtä suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan laitoksena. Laitoksen toimintaa valvovat eduskunnan valitsemat 12 valtuutettua, jotka toimittavat valvontatehtäviään tarkastuksillaan, selvityspyynnöillä ja kokouksillaan. Eduskunta säätää Kansaneläkelaitoksen toimeenpaneman sosiaaliturvan sisällön. Kela toteuttaa säädösten sille antamat tehtävät. Se on toimeenpaneva laitos. Sinänsä Kela voi tehdä ja sen tulee tehdä myös aloitteita ja olla aktiivisena mukana sosiaaliturvalainsäädännön kehittämisessä yhdessä ministeriöiden kanssa. Kela on selvinnyt tehtävästään, myös lukuisista uusista tehtävistään, hyvin. Sillä on ammattitaitoinen henkilökunta, maan laajuinen palveluverkko ja kehittyneet atk-järjestelmät.

Kelan asemaa eduskunnan alaisena laitoksena on pohdittu viime vuosien kuluessa, mutta sitä ei ole nähty tarpeelliseksi muuttaa. Kelan valtuutetut ovat vastikään antaneet lausunnon, jossa todetaan, että Kela tulee jatkossakin säilyttää eduskunnan alaisena laitoksena. Nykyinen tilanne korostaa entisestään sosiaaliturvan toimeenpanon seurannan merkitystä eduskunnan toimesta. Kelan siirtäminen sosiaali- ja terveysto-

nisteriön alaisuuteen, jota aina joskus on ehdotettu, ei paranna mitenkään kansalaisten palvelua. Tämä olisi myös vastoin yleistä hallinnon kehittämissuuntaa, jossa pyritään antamaan palveluyksiköille riittäviä toimintavapauksia järjestää palvelunsa asiakkaiden tarpeista lähtien.

Ensi vuoden talousarvioon on sosiaaliturvaan liittyen tehty valtiontaloudellisista syistä suuria muutoksia verrattuna aikaisempaan. Nyt, kun tämä sosiaaliturvaan liittyvä lainsäädäntö on käyty läpi, voidaan todeta muutoksia etuusjärjestelmiin tulleen runsaasti, ja tässä on selkeä ongelma. Jälleen kerran on käynyt niin, että lainsäädäntömuutokset on eduskunnassa päätetty vasta marras — joulukuussa ja muutokset tulevat voimaan jo 1.1.96. Tämä aiheuttaa toimeenpanijoille, erityisesti Kelan toimihenkilöille, runsaasti ylitöitä ja lähes kohtuuttomia työtilanteita.

Kelan valtuutetut ovatkin vastikään ottaneet kantaa asiaa ja todenneet, että valtion talousarvion suunnittelun täytyisi lähteä siitä, että etenkin sosiaaliturvalainsäädännön muutokset tulisivat voimaan vasta seuraavan vuoden maaliskuun alusta, jolloin toimeenpanijoille jäisi kohtuullisesti aikaa muutosten täytäntöönpanoon, kuten henkilökunnan kouluttamiseen ja atk-järjestelmien muuttamiseen. Tämä täytyisi ottaa vakavasti huomioon valmisteltaessa vuoden 97 talousarviota.

Arvoisa puhemies! Kun Kelan johtajistossa on ensi vuonna ja lähivuosina tapahtumassa eläkkeellesiirtymisiä, on oikea aika nostattaa keskusteluun Kelan johtajien lukumäärä, jos tästä ylipäättänsä halutaan keskustella. Nykyinen laki säättää Kelalle kuusi johtajaa, mikä määrä onkin ollut tarpeen tähän asti. Kelan oma sisäinen raportti parin vuoden takaa kertoo, että neljällä johtajalla tultaisiin toimeen aivan hyvin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on todennut omissa kannanotoissaan useampaan kertaan, että Kansaneläkelaitoksen johto on turpea. Kansaneläkelaitoksen johtajien määrää lisättiin neljästä kuuteen vuonna 1971. Silloin palkansaajajärjestöt ja työnantajajärjestöt maksoivat maksunsa suoraan Kelalle, jolloin ne tavallaan tarvitsivat edustajansa valvomaan rahojensa käyttöä. Nyt Kelan rahoitus järjestyy kuitenkin eduskunnan kautta, jolloin tämä peruste kahdesta ylimääräisestä johtajasta on edesmennyt.

Kelan sisällä on kaikkien henkilökuntaryhmien kohdalla tehostettu toimintoja. Tehostaminen voisi näkyä myös johtajiston määrässä, ja lakejahan voidaan aina muuttaa. Lisäksi johtajistolle olisi saatava pätevyysvaatimukset. Peräti

50 miljardia markkaa vuosittain käyttävä laitos vaatinee johtajiltaan koulutusta, etenkin kun tulevaisuudessa siirrytään yhä enemmän tulostehokkuuteen ja tulosturvallisuuteen.

Lisäksi voi kysyä, miksi tulee jatkuvasti jyvittää paikat puoluepoliittisesti. Virkahaussa ammatillisesti pätevöityneet voisivat olla vähintäänkin samalla lähtöviivalla. Kelan johtajia voitaisiin hyvin valita talon sisäältä. Nyt on aika asiallisesti keskustella tästä kysymyksestä.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ihmäki sanoi, että eduskunta säätää Kelan toiminnalle sisällön ja myös valtuutettujen välityksellä valvoo toimintaa.

Silloin kun vielä annettiin Kelan toiminnasta kertomus, sosiaali- ja terveysvaliokunta ainakin kahden edellisen hallituksen aikana sen käsitteli, ja itse olen ollut näissä käsittelyissä mukana. Kun me olemme säästöjä joutuneet tekemään kaikilla hallinnonaloilla, sosiaali- ja terveysvaliokunta on edellyttänyt toistuvasti, että myös Kansaneläkelaitoksen pääkonttorissa täytyisi säästöjä suorittaa ja vähentää menoja.

Koko ajan on ollut tiedossa, että osittain on sieltä siirretty henkilökuntaa aluetasolle, mutta kovin vähän. Kuitenkin tehtävistä 95 prosenttia tapahtuu alue- ja paikallistasolla. Nyt voikin kysyä, voisiko tämä säästö, jota eduskunta on edellyttänyt toistuvasti, alkaa sillä, että me vähennämme johtajien virkoja. Siitä nyt ainakin kannattaa keskustella, mutta niin suuri yritys, kuin Kansaneläkelaitos on, tarvitsee kyllä sellaisen lainsäädännön, etteivät toiminnot ole kiinni siitä, että eduskunnasta lait tulevat liian hitaasti. Siinä meidän on katsottava peiliin ja saatava lait riittävän ajoissa, jotta Kansaneläkelaitos voi toimia.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta, että Kelan toiminnot ovat muuttuneet viime vuosina. Sinne on tullut paljonkin lisää tehtäviä. Tosin sieltä on osa tehtävistä lähtenyt poisikin.

En ihmettele sitä, miksi johtajakysymys on noussut nyt esille ja miksi ed. Ihmäki, joka on Kelan valtuutettu, on nostanut sen esille. Mutta koska hän sanoo, että kun johtajia valitaan, pitäisi luopua puoluepoliittisesta ajattelusta, haluan tämentää, mistä tässä on kysymys.

Kolme Kelan seuraavaksi eläkkeelle jäävää johtajaa on vasemmistolaisia. Ymmärrän aivan hyvin, että nyt ed. Ihmäki sanoo, että ei voida ajatella puoluepoliittisesti. Minusta tätä asiaa on rauhassa tarkasteltava ehkä suuremmissakin

pöydissä kuin tässä ja katsottava, mitä siitä aikaansaadaan.

Ed. Ihmäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä yritin, että tästä voitaisiin asiallisesti keskustella, mutta ed. Törnqvist näyttää kyllä pystyvän puoluepoliittisomaan tämänkin asian.

Ed. Takala: Arvoisa puhemies! Kun minulle näin uutena edustajana vastauspuheenvuoron ja kannatuspuheenvuoron välinen ero on hiukan epäselvä, niin ajattelin nyt tyytyä tällaiseen peruspuheenvuoroon ja lyhyesti tästä jostakin lausahda ihan täältä puhujankorokkeelta asti.

Pääministeri Paavo Lipponen tiistaina Sosiaaliturvan Keskusliitossa pitämässään puheessa korosti, että Suomen sosiaalista turvaverkkoa ei ole lähdetty purkamaan, vaan rakenteet pyritään säilyttämään, vaikka etuuskien tasoa joudutaan tarkistamaan. Kun minä tämän luin ja tätä vähän aikaa tutkin mielessäni, niin ensimmäinen kysymys, mikä siitä nousi, oli se, onko sosiaaliturvan kohdalla myös valittu hiukan samanlainen linja kuin yksityisteiden valtionapuperusteissa eli rakenne ja laki säilyvät, mutta varat sisältä pikku hiljaa kuivuvat pois. Kun rakenteet säilyvät mutta etuudet poistuvat, niin ollaan nolletuoksissa, nollapäivärahoissa, mutta voidaan kuitenkin joillakin foorumeilla kertoa, että meillä on varsin hyvä ja toimiva sosiaaliturvalainsäädäntö tässä maassa.

Mutta kuitenkin se ei itse asiaa varsinaisesti vie eteenpäin. Ja kun nyt katsoo hallituksen linjauksia sosiaaliturvan ja sosiaalipolitiikan osalta, niin tällainen kehitys valitettavasti on näkyvissä ja osittain pelättävissäkin, kun nyt haetaan valtiontalouteen säästöjä ja kun Suomea ollaan laittamassa kuntoon myös Emu-kriteereiden osalta. Näin ollen on pelättävissä, että tällä tavalla sosiaaliturva joustaa.

Kun tässä salissa nyt on kokoomuksen ja muiden vaalilupauksiin menty, niin minusta tuntuu, niin kuin hallitusohjelman yhteydessä hyvin tuli selville, että ne vaaliohjelmathan ovat olleet ja menneet ja ne paperit, mitä niissä on luvattu, ovat olleet ja menneet. Niillä ei ole enää minkäänlaista merkitystä, ja tätä politiikkaa kyllä myös on hyvin tässä salissa toteutettu. Sen vuoksi ehkäpä seuraaviin vaaleihin voi ne lupaukset uudella tavalla kirjata ja tuoda uudestaan esille.

Eurooppalainen sosiaaliturva, minkä puolesta ed. Ala-Harja kertoi kokoomuksen toimineen,

on kyllä melko kirjava. Ei voi sanoa, että euroopalainen sosiaaliturva on jokin selkeä ratkaisu, vaan Euroopassa on hyvin monenlaista sosiaaliturvan tasoa. Senkin vuoksi sanoilla Eurooppa ja eurooppalaisuus meitä melko paljon hämätään. Se on tietynlainen sateenkaari, minkä alle mahtuu hyvin kirjavanlaista sosiaaliturvalainsäädäntöä, mutta vielä sanana sellainen, mikä tiettyyn kansaan ja kansansaanoa vetoaa.

Tietenkin voidaan puhua myös pohjoismaalaisesta tai suomalaisesta sosiaaliturvasta. Se ehkä on hiukan jäsentyneempää. Mutta ylipääntään näyttää siltä, että tämä sosiaaliturvamalli on meilläkin menossa siihen, mihin useimmissa EU-maissa, että oikeus sosiaaliturvaan syntyy vain työnteon kautta ja muiden perheenjäsenten sosiaaliturva on johdettu elättäjän, useimmiten miehen työstä. Eli yksilöllisestä ja asuinpaikkaan liittyvästä sosiaaliturvasta, joka meillä on ollut Pohjoismaissa voimassa, kai ollaan pikku hiljaa valitettavasti luopumassa.

Mutta kaiken kaikkiaan tämän sosiaaliturva- viidakon kohdalla olisi hyvä miettiä uutta, radikaalimpaa ratkaisua, sellaista ratkaisua, mikä täyttäisi myös hallitusohjelman toisen osan eli oikeudenmukaisuuden, mallia, joka voisi olla oikeudenmukainen. Kyllähän niin on, että silloin ne elementit, turvattomuus ja pelko, mitkä ovat tässä ajassa ja mitkä liittyvät hyvin voimakkaasti myös keskusteluun, jota käydään sosiaaliturvasta ja sen tulevaisuuden näkymistä, miten sosiaaliturvaa tässä maassa kehitetään, poistuisivat, kun me pääsisimme sellaiseen perustulomalliin, mikä huomioisi myös vähempiosaisen ihmisen, mikä huomioisi täällä paljon puhutut vammaiset, opiskelijat, myös perheenäidit jnp., sellaiseen malliin, mikä ei olisi sidottu siihen, että täytyy istua tupopöydässä tai olla muuten korporaatioiden kautta nauttimassa sosiaaliturvaa. Se olisi selkeä ja oikeudenmukainen malli, ja sitä kautta tällainen perusturva olisi oikealla ja asianmukaisella tasolla ja kaikkien saatavilla ja luottamuksellinen ilmapiiri varmasti myös sitä kautta lisääntyisi.

Arvoisa puhemies! Pelättävissä siis on, että perusturvan ja peruspalveluiden kohdalla käy, niin kuin jo aikaisemmin totesin, vähän samaan malliin kuin yksityisteissä. Lainsäädäntö, laki ja kirjain jollain tavalla säilyvät, mutta ne etuudet, markkamäärät, mitä sinne on sisään rakennettu, minkä kautta varsinainen toiminta tapahtuu, ollaan poistamassa. Näin ollen sosiaaliturvasta tulee etuoikeus vain harvoille etuoikeutetuille työssäkäyville, ei enää raskautetuille vaan työssäkäy-

ville, ehkä osin raskautetuillekin, jotka syystä tai toisesta ovat valinneet kuulua erilaisiin suomalaisiin korporaatioihin.

Tämä ei kuitenkaan ole se tulevaisuuden visio, joka luo tulevaisuuden ja toivon näköalan, vaan toivon, että kun sosiaalipolitiikan linjauksia tehdään, myös vähempiosaiset ihmiset, vanhukset, vammaiset, pitkäaikaissairaat, perheenäidit, työttömät, opiskelijat, nämä ryhmät myös otettaisiin sen suuren pöydän ääreen, missä tätä keskustelua käydään, ja katsottaisiin, että hekin elävät ainutkertaista, ihmisarvoista elämää ja ovat sitä kautta oikeutettuja oikeudenmukaiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun muiden kanssa.

Ed. Penttilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Takkulan puheenvuoro oli musiikkia korville. Siinähan haettiin radikaalia perustulomallia. Haluaisin kuitenkin tarkentaa sitä, että kun puhutaan perusturvasta, niin se ei ole kansalaispalkka, jota jaetaan kaikille riippumatta siitä, kuinka hyvät muut tulot ovat, vaan täytyy toimia mielestäni sillä tavalla, että kun tulot kasvavat, niin perustulo vähenee. Haaste on tietysti se, että saadaan kulma sellaiseksi, että se on kannustava.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kun on kuunnellut keskustelua koko ajan, on kiinnittynyt huomio siihen, että kovin paljon ennen kaikkea sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton piiristä ei puolustajia linjalle, mikä on menossa päätökseen, ole löytynyt. Haluan tämän sanoa ääneen ja osoittaa ymmärtämystä näille edustajille sosialidemokraateista ja vasemmistoliitosta. Ymmärrän hyvin, että tällä budjetilla sisään ajettava linjaus on niin radikaalisti vastoin kaikkea sitä, mistä te puhuitte viime vaalikauden aikana, että kyllä tätä vaikea on puolustaa. Strategia näyttääkin olevan monilla hallituspuolueiden edustajilla nyt se, että jätetäänkin sen puolustaminen, mitä on tapahtumassa, tekemättä, analysoimatta, ja kerrotaan julkisuuteen erilaisia julkilausumia, joiden sisältö puhuu jostakin paremmasta, julkilausumia, joissa luvataan jotain sellaista, joka on aivan päinvastaista kuin aivan äskettäin on tehty.

Jo kerran aiemmin kiinnitin huomiota ministeri Anderssonin puheenvuoroon viime maanantaina. Ministeri, joka itse oli juuri leikannut sosiaaliturvan erästä osa-aluetta, opintotuki sellaiseksi kuitenkin voidaan lukea, oli moittimassa edeltäjänsä, että hän ei riittävästi parantanut opintotukea.

Arvoisa puhemies! En kovin pitkään tällä äänelläni, joka on kohta koko lailla kulunut, jatka. Muutama sana vielä, ja aionkin osoittaa seuraavat sanani kokoomuksen suuntaan. Nimittäin kyllähän pääluokka, mikä nyt on menossa kiinni, on sitä arkkitehtuuria, mitä kokoomus omalla politiikallaan on edustanut jo vuosien ajan, Iiro Viinasen politiikkaa, jonka tärkein pääluokka budjetissa ollaan nyt panemassa kiinni tässä käsittelyssä ja tässä salissa. (Ed. Ala-Harja: Ed. Pekkarinen oli samaa mieltä edellisessä hallituksessa!) — Aivan oikein, te sen sanoitte, että Pekkarinen oli samaa mieltä edellisen hallituksen aikaan. Näinhän oikeusministeri Niinistökin väittää niin televisiokameroiden edessä kuin tässä salissakin. Niin oikeusministeri kuin onkin, hän tietää, että hän ei puhu totta. Hän tietää, että hän ei puhu totta. (Ed. Ala-Harja: 35 miljardia leikattiin!) — Edellisen vaalikauden aikaan leikattiin 35 miljardia markkaa, mutta leikkauksen kohtaanto jaettiin tasapuolisemmin. En sano, että tasan, se ei varmasti olisi onnistunut tasan, mutta tasapuolisemmin tavalla, jossa myös kantovastuuta jaettiin niille, jotka ovat parempiosaisia väestönosia. Aivan taatusti kantovastuuta jaettiin myös hyväosaiselle väestönosalle.

Mutta, ed. Ala-Harja, siinä se muutos onkin. Tuon tunnistaen ja tietäen sen muutoksen ytimen uskallan sanoa niin kuin sanon: Tämä linjaus, mikä tässä nyt on toteutumassa, merkitsee sitä, että äveriäiltä ei oteta mitään, vaan annetaan sinne ja kaikkein heikoimmassa asemassa olevilta kansalaisilta otetaan.

Minä tohdin sanoa, että se on radikaali muutos siihen, mikä oli viime vaalikauden sosiaali- ja terveystalouden linja. Se on iso asia, iso muutos. Joka kehtaa väittää, että tämä hallitus nyt toteuttaa näiltä osin samaa linjaa, on taatusti väärässä. Sitä väittävän puheesta tohtii sanoa, että se ei ole totta.

En jatka enempää, ääni loppuu, mieli tekisi vähän enemmänkin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 34

Yleiskeskustelu:

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan mietintö työministeriön pääluokan

kohdalta on varsin pelkistetty, siellä on vain muutamia näkökohtia työvoimapolitiikan sisältöön.

Mielestäni mietinnössä itsessään kaikkein tärkein asia on valiokunnan huomio työvoimatoimistojen voimavaroista. Kun nyt esimerkiksi alle 20-vuotiaille nuorille koetetaan turvata koulutusta, työtä tai työharjoittelua, siihen tullaan tarvitsemaan hyvin paljon yksilöllistä ohjausta, nuorten lahjakkuuden ja omien tavoitteiden tukemista. Oppilaitoksilla ja työvoimatoimistoilla on ollut tähänkin asti aivan liian vähän aikaa ja voimavaroja yksilölliseen ohjaukseen. Ensi vuodenkaan budjetissa henkilöstöresurssit eivät mitenkään olennaisesti lisäänty suhteessa haasteisiin, jotka työvoimatoimistoille tänä syksynä tehtyjen lakimuutosten myötä tulevat. Siksi on kovin tärkeä valiokunnan mietintönsäkin kirjaama huomio, että työvoimatoimistojen henkilöstön voimavaroja tulisi vahvistaa, jotta ne kykenisivät edes joten kuten selviämään tehtävistä, joita eduskunta on niille tänä syksynä antanut.

Toinen tällä kohtaa tärkeä kysymys on tietysti ylipäätään Suomen tämänhetkisen työllisyystilanteen arviointi. Työttömyyden puolittaminen on tietysti avainasia oikeastaan kahdeltakin kannalta. Tietysti se on avainasia ihmisten kannalta, mikä on ihmisten tulevaisuus ja turvallisuus omassa elämässään, mutta se on hyvin tärkeä asia myös valtiontalouden ja Suomen kansantalouden kannalta. Kun hallitus on nyt säästötoimensa tehnyt, silloin tietysti myös markkinoiden huomio kiinnittyy, jos ajatellaan valtiontalouden vajetta, siihen, miten työttömyyden puolittamisessa onnistutaan. Työttömyyden puolittamisessa onnistuminen tulee ratkaisemaan myös sen, täytyvätkö paljon puhutut Emu-kriteerit.

Tästä tullaankin sitten aika voisi sanoa huolta herättävään tilanteeseen, koska esimerkiksi valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja työjaostossa työministeriön puolesta esitettiin ministeriön omia arvioita siitä, mitä tulee ensi vuonna tapahtumaan. Näiden arvioiden mukaan, jotka perustuivat työvoimapiirien näkemyksiin, lopputulos oli se, että työttömyyden odotetaan laskevan vain vähän vuonna 1996. Huolimatta siitä, että työvoimapiirien arviot on pohjattu siihen, että työhallinnon toimenpiteitten volyymi nostetaan noin 5 prosenttiin työvoimasta, alenema, joka on ensi vuonna näkyvässä, ei läheskään riitä työttömyyden puolittamistavoitteeseen. Se edellyttäisi työministeriön omienkin arviointien mukaan työttömyyden alenemista vuosittain noin 16 prosenttia. Mikäli nämä ennusteet nyt toteutuvat,

työvoimatutkimuksen mukainen työttömyysaste olisi kuluvana vuonna runsaat 17 prosenttia ja ensi vuonna vielä lähes 16 prosenttia.

Lapin maakunnan liitto järjesti pari viikkoa sitten tilaisuuden, jossa arvioitiin Lapin osalta vastaavaa tilannetta. Siellä lopputulokseksi valitettavasti tuli se, että jos mitään radikaalimpaa nyt ei tehdä, niin voi olla, että ensi vuonna työttömyysaste säilyy vielä suurin piirtein nykyisellään, mutta pahimmillaan se lähtee jo nousuun ensi vuoden loppupuolella Lapissa. Syynä tähän tietenkin on se, että kokonaistuotannon kasvu on laantumassa eikä myöskään kotimarkkinatuotanto ole elpynyt riittävästi, etenkin palvelusektori.

Tässä tullaan nyt keskustan eduskuntaryhmän esittämän vaihtoehtobudjetin ja hallituksen linjan eroihin. Meidän mielestämme hallitus luottaa nyt aivan liian paljon talouskasvuun ja tuloratkaisuun. Me tiedämme hyvin, että näinä avoimen talouden aikoina talouskasvu on hyvin epävarma. Nyt hallituksen tavallaan etsikköaika kuluu erilaisten selvitysten tekemiseen. Tiedämme, että uudistuksia sosiaaliturvassa ja työelämässä on siirretty erilaisiin työryhmiin ja tuloksia saadaan käytäntöön ehkä ensi vuoden lopulla, ehkä vuoden 97 alusta tai sitäkin myöhemmin. Työntekoon kannustavat ja työllistämisen kynnystä alentavat todelliset uudistukset lykkäytyvät liian myöhään. Vähimmäisturvan leikkaamisella vain kärjistetään köyhyysongelmaa, talous ehtii kääntyä laskuun eikä työttömyys paranekaan. Tätä me keskustan eduskuntaryhmässä pelkäämme. Emme suinkaan toivo sitä, kauas se meistä, sillä emme toivo todellakaan suomalaisille sitä tilannetta, että ensi vuonna jouduttaisiin jälleen kerran arvioimaan uudelleen valtiontalouden säästötoimien mittaluokkaa. On aika todennäköistä, että jos joudutaan arvioimaan, niin taas tullaan sosiaaliturvan ja opetustoimen puolelle.

Siksi, että Lipposen hallitus todella on nyt aika radikaali säästäjä mutta aivan liian arka uudistaja, työttömyyden puolittaminen tulee olemaan sille vaikeaa. Haluamme kiirehtiä ja kannustaa hallitusta todella tekemään näitä uudistuksia niin työttömyysturvassa, työelämässä, kannustinloukkujen purkamisessa, pienyrityksien työllistämiskynnyksen alentamisessa mahdollisimman nopeasti. Minusta tässä tulee ottaa käyttöön myöskin aika radikaalit ja ennakolluottomat ajatukset.

Otetaan esille vaikka palveluyritykset. On paljon puhuttu siitä, että Yhdysvalloissa on saatu

paljon palvelualojen työpaikkoja aikaan, koska palkat on laskettu niin alas. Keskustan puolelta ei kannateta tätä Amerikan mallia siksi, että tiedämme, että se tulisi johtamaan vain massaköyhyyteen, köyhyyden ja turvattomuuden laajentumiseen. Sen sijaan palvelualojen työllistämiskustannusten alentamiseen voidaan löytää muita keinoja, joilla saavutetaan saman tyyppinen lopputulos ilman, että ihmisten perusturvallisuutta heikennetään.

Ensinnäkin pienten tulojen verotusta on radikaalisti kevennettävä. Toiseksi työnantajamaksuja voitaisiin myös porrastaa progressiivisesti palkkatason mukaan, koska on aika todennäköistä, ettei suuripalkkaisten työntekijöiden palkkaamista vältetä sen takia että nämä maksut ovat suuria, koska he tuovat yleensä sellaista osaamis- ja tietopanosta yritykseen, että heidän puolestaan voidaan se riski ottaa. Kolmanneksi on myös harkittava, tuleeko ottaa käyttöön pienimpien palkkojen täydentäjänä eräänlainen perustulo tai sitten negatiivinen tulovero. Toivomme todella suomalaistenkin hyväksi, että hallitus näitä uusia ajatuksia ottaisi pohdittavakseen.

Arvoisa puhemies! Haluan kiinnittää huomiota puheeni lopuksi vielä erityisesti metsäalan työttömyyteen. Tänäa julkistetuissa marraskuun työttömyysluvuissa kiinnittyi huomio siihen, että metsäalalla työttömyys on edelleen lisääntynyt. Se ei ole sinänsä mikään yllätys, kun ottaa huomioon hallituksen metsänparannusvaroihin keväällä tekemät lisäleikkaukset. Työttömyyden puolittamiseksi olisi todella kaikki pienetkin keinot otettava käyttöön, ja juuri metsissä töitä olisi tarjolla kovin paljon ja hyödyllistä selasta vaikkapa niin harvennushakkuissa kuin energiapuun hankinnassakin.

Tänä päivänä meillä oli jo esillä maa- ja metsätalousministeriön pääluokka. Valitettavasti metsänparannusvarojen leikkauksia ei siellä peruttu, mutta vieläkin on keinoja käytössä. Mielestäni olisi pikaisesti palautettava mahdollisuus käyttää työministeriön varoja myös metsätöihin, metsänparannustöihin. Työllisyysasetusta tulisi muuttaa nopeasti niin, että metsätöissä sallittaisiin myös määräaikainen tukityöllistäminen. Alustavia myönteisiä kannanottoja tästä tulikin jo valtiovainvaliokunnan sosiaali- ja työjaoston tietoon. Juuri metsänhoitoyhdistykset ja kunnat voivat olla hyviä yhteistyökumppaneita työministeriölle metsäalan työpaikkojen tarjoamiseksi.

Metsäalan työllisyyttä Pohjois-Suomessa uhkaavat myös vireillä olevat vanhojen metsien

suojelutoimet. Näissäkin toivon hallitukselta to-della malttia. Suojeltava metsäala tulisi rajoittaa jo nyt talouskäytön ulkopuolella oleviin metsiin ja joka tapauksessa työpaikkamenetykset on korvattava täysimääräisesti.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa pu-hemies! Haluan kiittää ed. Aulaa rakentavasta puheenvuorosta. Totean heti alkuunsa, että mo-net hänen esittämänsä toimenpiteet ovat jo to-teutuneet tai toteutumassa.

Kahdessa asiassa Suomen keskusta on kuiten-kin äärettömän jäävi. Toinen niistä asioista on se, että hallitusta moititaan työelämän kysymyksi-sä hitaudesta, kun viimeisen neljän vuoden aika-na ei saatu mitään aikaan tässä maassa, oli päällä jatkuva yleislakkouhka. Nyt itse asiassa seitse-män kuukauden aikana on saatu jo monia tärkei-tä hankkeita eteenpäin. Muun muassa nyt edus-kunta vielä ensi viikon alussa lyö lukkoon irtisa-nomisaikojen lyhentämisen, joka on ollut erityi-sen suuri toive pk-yrityksille. Mitään asioita ei ole siirretty epämääräiseen tulevaisuuteen, vaan työllisyysohjelmassa on hyvin tarkat päivämää-rät, joilla esitykset tuodaan eduskunnalle ja no-peaan tahtiin. Esimerkiksi työaikalaain muutok-sen osalta on valmisteluaikaa vain ensi tammi-kuun loppuun jne.

Toinen kohta, missä keskusta on lievästi jäävi, on esimerkiksi siinä vaatimuksessa, jota pidän tärkeänä, palvelu- ja arvonlisäverokannan alen-tamisessa. Keskusta oli silloin pääneuvottelija, kun arvonlisäverojärjestelmä ... (Ed. Pekkari-nen: Ei ollut pääneuvottelija!) — Neuvottelija kuitenkin. Se olisi nimenomaan siinä vaiheessa unionin tasolla pitänyt sopia, mutta tässäkin ei heitetä kirvestä kaivoon.

Se, joka on tärkeä, johon on syytä yhtyä, on työvoimatoimistojen resurssit ja siihen tullaan panostamaan. Myös työllisyysmäärärahojen käyttö metsänparannukseen, asetusta ollaan muuttamassa. Kaiken kaikkiaan asiat menevät eteenpäin.

Ed. L i n d q v i s t : Arvoisa puhemies! Ai-van ensimmäiseksi haluan sanoa ministeri Jaa-konsaarelle, että syy, miksi ei viime kaudella saatu uudistuksia työmarkkinajärjestöjen kans-sa niin kovasti etenemään kuin toivoimme, on varmasti meillä yhteisesti tiedossa. Se syy on se, että sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto oli-vat oppositiossa. Ei keritty kuin ensimmäiseen kevääseen, kun tässä oli eduskuntatalon edessä valtavat mielenosoitukset ja yleislakkouhat. Ei

kerta kaikkiaan löytynyt sellaista neuvotteluyh-teyttä, jossa olisi ymmärretty, että Suomen kes-kusta kun on johtava hallituspuolue, niin sen kanssa voisi neuvotella. (Ed. Pekkari-nen: Se oli poliittinen lakko!) Henkilökohtaisesti olin sii-hen erittäin pettynyt, koska olen ollut koko ikä-ni palkansaaja ja maksanut ay-jäsenmaksuja. En voinut ymmärtää, että ihmisten hätä sinänsä ei merkitse mitään. Vain se, kuka on vallassa, se merkitsee. Sanoin viime kaudella useamman kerran täällä, että sillä tuntuu olevan merkitys-tä, kuka istuu näissä mustissa autoissa, miten neuvotellaan, mistä annetaan periksi. Nythän tämä on nähty.

Mutta sitten mennään pääluokka 34:ään. Työttömyys on valtiontalouden vajauksen ohella toinen suurista ongelmistamme. Työttömyys ai-heuttaa valtavalle määrälle suomalaisia henkistä ja aineellista hätää sekä turvattomuutta. Hallitus on asettanut tavoitteeksi työttömyyden puolitta-misen vaalikauden aikana. Tavoite on oikea, mutta hallituksen keinot sen saavuttamiseksi ovat osin virheellisiä, osin riittämättömiä ja liian hitaita. Kun työttömyyden lasku oli alkuvuonna jo hyvässä vauhdissa, on se nyt merkittävästi hiipunut. Työvoimapiirien arviot ensi vuoden työllisyyskehityksestä ovat selvästi pessimisti-sempiä kuin ne olivat vielä viime keväänä ja mitä hallitus on arvioinut.

Keskeisenä syynä työttömyyden laskun hidas-tumiseen on taloudellisen kasvun vaimentumi-nen. Erityisen ongelmallista on se, että kotimark-kinasektorin, muun muassa rakennustoiminnan ja palveluiden, elpyminen ei ole lähtenyt käyn-tiin. Näistähän puuttuvatkin kaikki ne toimenpi-teet, millä edesautettaisiin, että nämä lähtisivät vauhtiin. Samanaikaisesti menetetään työpaik-koja erällä yksityisillä palvelualoilla, kuten pankkisektorilla sekä elintarviketaloudessa ja kunnissa. Hallituksen talousarvioesityksen sisäl-tämät leikkaukset edelleen pahentavat viimeksi mainittujen alojen työttömyyttä. Yhdessä työ-voiman tarjontaa lisäävien säästöpäätösten, muun muassa kotihoidon tuen ja opintotuen leikkausten kanssa nämä lisäävät työttömyyttä jopa 30 000:lla.

Keskusta on esittänyt laajan talous- ja työlli-syysohjelman, jossa esitetään keinot työttömyy-den alentamiseksi ensi vuonna 50 000—60 000 henkilöä pienemmäksi kuin mihin hallituksen linja johtaa. Ohjelman ytimenä on virheellisten säästöpäätösten oikaiseminen sekä pienen ja kes-kisuuren yritystoiminnan voimakas vauhditta-minen.

Yritystoiminnan edellytysten parantamiseksi alennetaan huomattavasti varsinkin pienten yritysten välillisiä työvoimakustannuksia. Lisäksi turvataan uuden työn luomiseksi tärkeät yritysten kehittämispanostukset KTM:n pääluokan kohdalla tarkemmin kuvatulla tavalla. Tästä on aivan päinvastaiset esimerkit esimerkiksi Tekesin osalta. Näiden keinojen käyttäminen mahdollistaa paremman työllisyyden eikä vääristä yritysten välistä kilpailutilannetta, kuten saattaa tapahtua suorien työllistämistukien yhteydessä. Näiden toimien toteuttaminen mahdollistaa sen, että työvoimapolitiikan toimeenpanon vaatimia valtion voimavaroja voidaan vastaavasti hieman keventää.

Keskusta pitää myös välttämättömänä, että toteutetaan nopeasti pk-sektorin tarpeet ymmärättävä työelämän uudistus. On tunnustettava, että työelämässä on tapahtunut ja tapahtumassa valtava murros. Vanhoihin rakenteisiin ripustautuva politiikka ja jäykistynyt työmarkkinamekanismi eivät kykene vastaamaan uusiin haasteisiin. Kun työllistämisen tiellä yleisesti tunnustetaan olevan myös lainsäädännöllisiä esteitä, on ne poistettava ilman viivytyksiä.

Keskustan mallin mukainen talous- ja työllisyysohjelma alentaisi merkittävästi työttömyyttä. Työtä vailla on kuitenkin edelleen merkittävä määrä ihmisiä, ja heidän toimeentulonsa on turvattava. Työttömyyden pitkittyminen nostaa suhteellisesti varsinkin työmarkkinatukea saavien pitkäaikaistyöttömien osuutta. Nuoret ovat toinen merkittävä työmarkkinatuen saajien ryhmä. Keskusta ei hyväksy hallituksen linjausta, joka heikentää juuri vaikeimmassa tilanteessa olevien, työmarkkinatukea saavien tilannetta. Lapsikorotusten pienentäminen ja odotusajan pidentäminen johtavat kunnallisen toimeentulotuen tarpeen kasvuun. Työmarkkinatukeen on varattava riittävät määrärahat. Säästöjä puolestaan voitaisiin saada oikeudenmukaisemmin aloittamalla ansiosidonnaisen työttömyysturvan rakenneuudistus jo vuoden 96 alusta alkaen.

Erityisen tärkeä keino työttömyyden taakan jakamiseksi on uudistaa työttömyyskassajärjestelmä siten, että siirrytään yhteiseen kassaan, jonka jäsenmaksuperuste on kaikille yhtäläinen. Näin tasoitetaan maksurasite eri alojen kesken ja saadaan työttömyyden kustannuksiin osallistumaan oikeudenmukaisesti myös ne, joiden työpaikat ovat parhaiten turvatut.

Herra puhemies! Lopuksi haluan vielä sanoa sen seikan, kun on syytetty, että keskusta lietsoo sellaista henkeä, jossa ei halutakaan luoda sitä

uskoa, jota Suomi tarvitsee. Miten ihmeessä suomalaisilla voisi olla usko näinä päivinä, kun sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton toimesta neljä vuotta toreilla ja turuilla lietsottiin, kuinka hirvittävän väärin tehdään, kun yritettiin saada talouden syöksykierre katkaistua ja Suomi uuteen nousuun? (Ed. Pekkarinen: Ja oikeudenmukaisella tavalla!) — Ja nimenomaan oikeudenmukaisemmalla tavalla. — Nyt uusi hallitus kaikkien vaalilupaustensa jälkeen on olankohautuksella hyväksynyt kaikki ne säästöt, joita vastaan viime kaudella taistelivat, ja lisäksi nämä todella epäoikeudenmukaiset, kaikkein heikommassa asemassa olevien ihmisten toimeentuloon liittyvät säästötoimet. Miten voi tulevaisuuden uskoa näinä päivinä julistaa?

Todella toivon sitä ja uskon, että koko keskustaryhmä toivoo, että saamme suomalaisille tulevaisuuden uskoa. Juuri sen vuoksi keskustan ryhmä on nähnyt suuren vaivan ja hakenut vaihtoehtoisia säästöjä, jotka eivät toisaalta lisää työttömyyttä. Nythän hallitus aivan selvästi ajaa työllisyysvankkureita perälauta auki. Useimmat toimenpiteet tuovat uusia työttömiä jonoon. Silloin emme saavuta kaikkien yhteistä tavoitetta. Meillä varmasti on se vilpittömyys, että Suomi tulee uuteen nousuun. Emme me tehneet hyvällä mielellä sitä raskasta työtä, jota oli viime nelivuotiskausi. Se tehtiin siinä toivossa, että se hallitus, joka tulee, olemme mukana tai emme, jatkaa sitä työtä niin, että Suomi saa todella tulevaisuuden uskon takaisin ja suomalaiset voivat kokea asunsa ja tekevänsä työtä turvatussa maassa.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa puhemies! Aluksi haluan kiittää ministeri Jaakonsaarta, että hän on täällä mukana. Olemme keskustelemassa Suomen tulevaisuuden kannalta tärkeimmän hallinnonalan asioista ja ensi vuoden budjettiratkaisuista. Sen vuoksi ajattelen jopa näin, että jos menneinä vuosikymmeninä ulkopolitiikka on ollut se, jossa on pitänyt löytää poliittinen yksimielisyys ja kansallinen yhteisymmärrys, jonka pohjalta ongelmia on ratkottu ja löydetty se toimintaympäristö, missä Suomen tasapainoinen kehitys on ollut mahdollista, ajattelen näin — ei niin, että ulkopolitiikka olisi jäänyt vähäarvoiseksi — mutta että ratkaisemme tämän kansallisen syvän ongelman, ajattelen, että olisi ja on aika hakea yhteinen näköala, jonka varassa todella löydetään kestäviä ratkaisuja, joiden kautta työttömyyden kurimus ohitetaan.

Sanon näin, että onneksi en ollut edellisessä eduskunnassa. Sanon tämän oppositiopuolueen

kansanedustajana, kuitenkin niin, että edelliset neljä vuotta sain oman siviilityöni kautta taistella myös tämän ongelman kanssa tietäen sen, missä vaikeuksissa toimittiin jo edellisen hallituskauden aikana.

Täältä kierrynkin näkökulmaan, joka liittyy nykyiseen hallitusohjelmaan ja johon ongelmaan olen muutaman kerran aikaisemmin tässä salissa puuttanut. Haluan hieman syvemmin analysoida sitä, mitä sisältää hallitusohjelmaan kirjoitettu osio työelämän kehittämisestä. Kun luetaan tarkkaan tämä kokonaisuus, minusta sieltä nousee se henkinen kuvakulma, ja rohkenen jopa sanoa, se henkinen mahdottomuus, johon myös kulminoituu tulevan vuoden budjetti, jossa haetaan oikeansuuntaisia ratkaisuja, mutta tyydyttään aivan riittämättömiin toimenpiteisiin joutuksen siitä, että jos edellinen hallitus ei onnistunut löytämään yhteyttä etujärjestöjen kanssa, niin tämä hallitus on alkumetreillä sitoutunut liiankin syvällisesti kolmikantayhteyteen.

Haluan tätä analysoida hieman syvemmin, koska en halua jättää sitä huitaisuksi. Haluan hahmottaa sitä, minkä vuoksi hallituksen, joka edustaa kansalaispiirejä, joilla on myös vahva edustus keskeisissä etujärjestöissä, pitäisi kyetä nostamaan ongelmapallo sille tasolle, että myös uhrautuen, alleviivaan: uhrautuen, etujärjestöt sitoutuvat kolmikantayhteytyksen kautta rohkeisiin kansallisen ja kansalaisten edun mukaisiin ratkaisuihin. Tämä on ainoa ehto sille, että todellinen aktiivinen työllisyyspolitiikka voi käynnistyä. Tätä kautta ainoastaan ja vain voidaan luoda ne uskottavat yrittämisen edellytykset, mitä kautta työttömyysongelma ratkeaa.

Minusta kaksi kohtaa tuo tämän henkisen ristiriidan aika vahvasti esille työelämän kehittämiskokonaisuudessa.

Ensimmäinen on se, että puhutaan vain yritysten ja työntekijöiden tarpeista. Markkinoista, markkinoiden tarpeista, asiakkaiden tarpeista ei puhuta oikeastaan mitään. Tämä on suuri henkinen harha. Vaikka meillä kolmikanta, työntekijät, työnantajat, sopivat asioita, mutta jos markkinoiden, avointen markkinoiden maailma katoaa alta, se ei ratkaise työttömyytemme ongelmaa. Nyt on kysymys kansainvälisestä kilpailusta, kansainvälisestä työn kilpailusta, ja tämä pitää hyväksyä. Sen vuoksi se, että me otamme todella markkinoiden lähtökohdat huomioon myös työelämän kehittämisessä riittävän vahvasti, on erittäin olennainen kysymys.

Toinen, joka tuo ulos tämän henkisen ristiriidan, on se, että samassa kohdassa puhutaan

työntekijän suojelusta. Puhutaan yritysten merkityksestä, yrittäjätoiminnan merkityksestä. Hallitusohjelmassa ei sanota sanaakaan, että yrittäjäkin on elävä, tunteva, kokeva, inhimillinen ihminen, jonka suojeleminen on välttämätöntä, varmastikin aivan samalla tavalla tärkeää kuin työntekijän suojeleminen. Ellei tämä henkinen ristiriita katoa, todella niiden ratkaisujen aikaansaaminen ja siltä tasolta, mitä tänä päivänä edellytetään, ei tule toteutumaan.

Tässä mielestäni ne kaksi keskeistä asiaa, joista toivon, että ne saavat riittävän painotuksen ja tätä kautta myös niitä käytännön ratkaisuja, mitä tällä hetkellä edellytetään.

Se, miksi ensi vuoden budjetin sisältö varmasti tulee vaatimaan tulevan vuoden aikana myös lisäyksiä, pidemmälle meneviä ratkaisuja, johtuu siitä, että kaikesta huolimatta, vaikka meillä on korkea työttömyys tällä hetkellä, julkisen sektorin rooli työllisyyden ylläpitäjänä on tällä hetkelläkin kohtuuttoman korkea. Sanon, että kohtuuttoman korkea.

Joka tapauksessa muilla hallinnonaloilla tehty budjettiratkaisut merkitsevät sitä, että julkiselta sektorilta työpaikat tulevat vähenemään. Tämäkin luo sitä lähtökohtaa, että meidän pitää löytää riittävän vahvat toimenpiteet ja aseet, joilla me todella käynnistämme itsensä työllistämisen, pienten yritysten perustamisen, uusperustannan aivan toisella tasolla, mitä se tällä hetkellä toimii, ja tätä kautta mielestäni eri hallinnonalojen yhteistyön nostamisen myös uudelle tasolle. Nimittäin puhun tästä ihan oman käytännön työkokemukseni kautta, eikä historia ole sen pidempi kuin vajaan vuoden takainen, jossa kauppa- ja teollisuusministeriö, työministeriö, jossaakin määrin opetusministeriö virkamiestensä toimesta nahistelevat siitä, kenelle nämä asiat kuuluvat. Jos emme saa näistä asioista yhteisiä asioita, joissa todella sitoudutaan yhteisiin päämääriin, tavoitteisiin, me toimimme kuin kaataisimme vettä hanhen selkään.

Tältä pohjalta pitäisi käynnistyä nyt se todella uuden ajan prosessi, jossa me kansanedustajina olemme sitoutuneesti mukana. Minä jopa nostan näköalan, mitä merkitsee uusi kansanedustajan työkuva tässä sisäpoliittisessa yhteistyöprojektissa. Nopeasti kalkyloin, että jos 500 000 työntöntä on tällä hetkellä, se merkitsee tulostavoitteena 200 kansanedustajalle kullakin 2 500:aa työpaikkaa jäljellä olevalle eduskuntakaudelle. Minä tätä kautta haluan hahmottaa sitä, että minusta tuntuu, että hallitus on sitoutunut liian vaatimatomaan työllistämistavoitteeseen eli edelleen nä-

perrellään. Otetaan kunnon tavoitteet, kunnon päämäärät. Se pakottaa meidät sellaisiin toimenpiteisiin, että syntyy myös jotakin.

Minulla on tapana entisenä urheilijana käyttää urheiluvertauksia, ja ajattelen näin, että jos urheilija pyrkii vain kunnan mestaruuteen, ei hänestä koskaan tule sen enempää. Minusta nyt on myös kysymys siitä, että jos aiomme tämän sisäpoliittisen vaikean ongelman ratkaista, tämä pitää jalkauttaa sille tasolle, että kun mekin kansanedustajina laskeudumme nukkumaan, jos nyt joulun aikana olemme vähän helpommalla, kuitenkin muulloin pikkuisen kysellään, mitä pitäisi tehdä huomenna, että me teemme tämän yhteisen ongelman eteen jotakin.

Siirryn valiokunnan työhön ja toimintaan. Siksi toivon, että kun arvoisa ministeri on paikalla, pohdittaisiin yhdessä sitä, mitä työasiainvaliokunta voi jatkossa tehdä enemmän. Toivon, että enää vuoden 1997 budjettivalmistelu ei tapahdu näin, että meille valiokuntaan vain tulevat niin sanotusti paperit ja on tehty budjetti ja sen eteen pitäisi tehdä jotakin. Toivon, että jatkossa myös valiokunnan panos niiden strategisten linjausten tekemiseen, jota työhallinnon alueella vaaditaan, voisi olla aktiivisempi. Ymmärrän, että olemme ennen kaikkea lainsäätäjiä, mutta olen kokenut sen, että lainsäädäntötyö meidän valiokuntamme osalta on täysin statistin tehtävä. Nykykäytännössä kolmikanta tekee lainsäädäntötyön. Minä ajattelen näin, että meidän panostamme voitaisiin käyttää todellisten ongelmien, todellisten asioiden ratkaisemiseen. Minä toivon, että tähän asiaan todella pureudutaan ja tätä kautta saada se panos ja sitoutunut ote, jonka koen työasiainvaliokunnassa olevan, myös tämän vaikean asian ratkaisemiseksi.

Lopuksi haluan vielä kerrata ne kolme asiaa, jotka mielestäni pitää saada liikkeelle, jotta todella päästään etenemään. Ne eivät ole suoraan työhallintoa yksistään koskevia ja tähän hallinnonalaan liittyviä asioita. Päällimmäisenä on todella työelämän uudistuksen läpi vieminen. Siellä on hyviä aloitteita jo olemassa. Se on olennainen kysymys. Toinen on koulutusfilosofian uudistaminen, määrätietoisempi uudistaminen, ja tämä koskettaa erittäin keskeisesti myös työhallinnon kokonaisuutta. Meillä on ensi vuoden budjettiin varsin mittava markkamäärä aikuiskoulutukseen. Me olemme tehneet päätöksiä muun muassa työmarkkinatuen uudistamisen kautta, jossa nuorille joudutaan tarjoamaan merkittävä määrä lisää koulutuspaikkoja, mutta siihen, millä tavalla tämä todella palvelee todellista työllisyyt-

tä, kansainvälisesti kilpailukykyisen yritystojen rakentumista, meidän pitäisi pysähtyä perusteellisemmin työvoimapiireittäin ja työvoimatoimistoittain.

Haluan omalta osaltani nostaa sen näköalan, että nyt ei saa säästää henkilöresursseissa. Tämä tuntuu minusta käsittämättömältä. Meillä on lahjakkaita, akateemisia, on käytännön kokemuksen omaavia, kyvykkäitä, lahjakkaita ihmisiä kortistossa. Eikö kansakunnan kannalta olisi monin verroin viisaampaa, että heidät valjastetaan työvoimatoimistojen, työvoimapiirien kautta tämän ydinasian ratkaisemiseen erilaisiin koordinaatiotehtäviin?

Kolmantena asiana otan vielä verotuskysymyksen. Oikeastaan ed. Takkula lähestyi asiaa puheenvuorossaan sillä uudella näkökulmalla, jota nyt tarvitaan. Ne marginaaliset ratkaisut, joilla pyritään verotusta keventämään, helpottamaan, tekemään työn tekeminen kannattavaksi, eivät tässä tilanteessa riitä. Minä toivon, että tässä suhteessa myös eri hallinnon alat työvoimahallinnon aktivoimina tarkastelevat tätäkin kysymystä syvällisemmin ja hakevat niitä ratkaisuja, joiden varassa todella voidaan edetä.

Peruskysymys on se, miten avataan suomalainen työelämä, miten luodaan uutta työtä ja tätä kautta menestystä tälle kansakunnalle ja tuleville sukupolville.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Tämän seurakunnan ja työvoimaministeri Jaakon saaren läsnä ollessa olisin myös lyhyesti esittänyt eräitä omia työllistämisajatuksia osin myös veropolitiikkaan liittyen. Minä olen tutkinut SAK:n kommenttipaperia, valtioneuvoston työllisyysohjelmaa ja myös SAK:n veropoliittista linjaa. Kun ministeri sanoi, että me olemme jäävejä sen suhteen, ettemme voisi kannustaa ja odottaa työmarkkinajärjestöjen liikkumista työllisyysasiassa, mielestäni me emme ole jäävejä, vaikka tiedämme ne vaikeudet, joita viime kaudella oli. Tilanne on nyt se, että on nimenomaan palkan saajan etu, että voidaan edetä rakenteellisissakin uudistuksissa työllisyyden hyväksi. Toki me voimme kannustaa yleispuolueena niin palkan saajajärjestöjä kuin työnantajajärjestöjäkin nyt liikkumaan. Emme saa jäädä työmarkkinapöydän vangiksi tässä tilanteessa.

Ennen kuin veropoliittista osaa kommentoin, tulen ajankohtaiseen taloudelliseen tilanteeseen. Nyt meillä tuntuu olevan kaksi koulukuntaa. Valtiovarainministeriön suunnassa on edelleen tavoitteena esittää taloudellinen kehitys mahdol-

lisimman positiivisena ja sillä tavalla yrittää parantaa tilannetta. Toisaalta osin lehdistö, osin eräät taloudelliset tutkimuslaitokset esittävät selkeästi negatiivisempia lukuja. Mielestäni nyt oikea linja on pyrkiä mahdollisimman realistisesti katsomaan tilannetta. Jos esitetään optimismia, joka eisittenkään pidä paikkaansa ja kanna, se voi iskeä takaisin sitten kuitenkin entistä negatiivisempina vaikutuksina. Sen takia on hyvin realistisesti katsottava, missä taloudessa nyt mennään.

On niin, että Euroopasta ja maailmalta ei tule nyt meille aivan sellaista vetoapua kuin on odotettu. Indikaattoritiedot talouden kasvusta viittaavat siihen, että talouden kasvu on ollut sekä kesällä että alkusyksystä hidasta. Kansantalouden neljännesvuositilinpäiden mukaan kokonaistuotanto näyttää kasvaneen tämän vuoden kolmannella neljänneksellä vain 0,5 prosenttia — tämä on Suomen Pankin luku — nimenomaan puoli prosenttia vuoden toisesta neljänneksestä eli vuositasolla vajaa 2 prosenttia. Tämä on työllisyyden näkökulmasta ilman muuta huolestuttavan hidas kasvu.

Nyt toiset näkevät, että kasvu voisi tästä lähtenä nousuun. Sitä toivomme. Handelsbanken näyttää tänään ennustavan ensi vuodelle 3,3 prosenttia kasvua, Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos, joka on yleensä onnistunut viime aikojen ennustuksissa varsin hyvin, 3 prosentin talouskasvua. Jotkut näkevät, että kasvu voisi olla vielä ehkä hivenen hitaampikin.

Viime aikoina myös markka on lähtenyt hivenen heikkenemään. Se ehkä kertoo tilanteesta. Ruotsin raha- ja valuuttamarkkinat ovat olleet viime päivinä aika hermostuneita. Myös pitkät korot ovat meillä nousseet nyt joulukuun alussa, kun ne kehittyivät pitkään myönteisesti, mihin on osuus myös hallituksen linjauksilla. Pitkien korkojen puolella on ollut värinää ylöspäin 0,5 prosenttiyksikön verran. Tietysti voidaan spekuloida, liittyisikö tämä työllisyyskehitykseen ja sitä kautta valtiontalouteen ja sitä kautta tiettyyn epäluottamukseen valtiontalouden tasapainottamistoimista. Mehän tiedämme, että työllisyyden parantaminen on valtiontalouden ylivoimaisesti tärkein tasapainottamiskeino säästöjen lisäksi.

Arvoisa puhemies! Viime aikoina on keskusteltu verotuksen vaikutuksesta työllisyyteen, niin tässäkin istunnossa. Myös EU:n piirissä on valkoisessa kirjassa samoin kuin OECD:n selvityksissä tarkasteltu verotuksen vaikutusta työllisyyteen. Tarkastelussa on kiinnitetty huomiota verorakenteen muuttamiseen siten, että työn vero-

tusta siirrettäisiin kulutuksen, pääoman tai energian verotukseen.

Kun nyt kysytään, ennen kuin laajemmin spekuloin, mitä voitaisiin nopeasti tehdä työllisyyden hyväksi verotuksen alueella tai yleensä nopeasti, mielestäni hyvän ohjeen minäkin ministerille antaisin. Se on rakennusala, missä voitaisiin nyt nopeimmin toimia. Hallituksen työllisyysohjelmassa on rakentaminen, ja lisätalousarviossa oli eräitä elementtejä, mutta meidän emme ole muuta eduskunnassa rakennusalan hyväksi tehneet. Päinvastoin ulkomaisen projektirakentamisen verotus palkansaajien osalta hieman kiristyy, niin kuin tiedämme. Sillä nähdään olevan ehkä negatiivisia vaikutuksia kehitysmaissa ja kaukana idässä tapahtuvaan rakentamiseen, vaikka sitä eduskunnassa hallituksen alkuperäisestä esityksestä lievennettiin. Myös arvonsäveron palautus, joka tuli edellisellä kaudella, ei näytä jatkuvan, oliko se 400 markkaa neliötä kohden, ja tämäkin saattaa olla ongelma.

Asuntolainojen korkovähennyksen osaltahan alijäämähyvitys nousee 28 prosenttiin. Se tavallaan parantaa tilannetta. Samaan aikaan kuitenkin ylimääräinen korkovähennys leikkaantuu. Kuitenkin ensiasunnon hankkijain korko-oikeus suhteellisesti ottaen siis heikkenee yleiseen korkovähennykseen verrattuna. Monet tahot rakennusosalalla, työntekijä- ja työnantajapuolella, myös yleensä palkansaajajärjestöissä ovat esittäneet, että tällä puolella pitäisi liikkua. Ensiasunnon hankkijan alijäämähyvitystä voitaisiin aika reippaasti korottaa. Se ei olisi valtiolle mikään erityinen kustannus mutta voisi olla sellainen insentiivi, joka tässä tilanteessa vaikuttaisi.

Mielestäni meidän ei kannata odottaa nyt niitä selvityksiä, joita tehdään rakennusalan suhteen, vaan nopeasti laittaa toimenpiteitä liikkeelle tässä asiassa, koska tiedämme, että rakennusalan työpaikka luo, onko se 1,8 vai onko se kolme uutta työpaikkaa kaiken kaikkiaan.

Myös olen sitä mieltä, että nyt kunnissa ja ehkä myös urheiluseuroilla on hyviä hankkeita, joissa tulisi omarahoitusta mukaan. Nyt ne odottavat ja makaavat siellä. Aika helposti voitaisiin kuntien rakentamista nyt vauhdittaa. Monet kunnat ovat ottaneet yhteyttä ja kysyneet, miksei heidän hankkeitaan rahoiteta, ja ovat vähän kritisoineet ei voi sanoa liiallista työllisyyskoulutusta, mutta sitä, että koulutukseen on niin voimakkaasti eräin osin panostettu, eikä olla vauhdittamassa rakennushankkeita, joita kunnissa on ja jotka aika pienellä vauhdituksella ilmeisesti lähtisivät liikkeelle.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi tähän verorakenteen muuttamiseen. Täällä ed. Karjula sanoi, että pitää toimia radikaalisti, pienet askeleet eivät riitä. Siihen voi tietysti yhtyä. Toki pienetkin askeleet ovat hyviä. Kyllä silloin tullaan matalapalkkaisten verokiilaan. Sitä olisi välttämättä voitava kaventaa. Keskustan talous- ja työllisyysvaihtoehdossahan esitetään siihen eräitä ratkaisuja. Meillä oli myös kannustinvähennys tuossa vastalauseessamme. Se oli ehkä hieman taskulaskinmalli vielä, mutta sitä voitaisiin nyt kehittää ja siinä pitäisi edetä.

Kyllä tässä EU:n ja samoin Oecd:n selvityksessä on tultu siihen, ja myös USA:n esimerkit viittaavat siihen, että työvoimakustannusten verokiilaa pitäisi kaventaa erityisesti matalapalkka-aloilla. Siinä on vain kaksi mahdollisuutta, alentaa pienituloisten palkansaajien ansiotulon verotusta tai porrastaa työnantajien sosiaaliturvamaksu palkkatason mukaan matalapalkkaista työvoimaa suosivalla tavalla. Työttömyys ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyys näyttää pahiten kohdistuvan lyhyen koulutuksen saaneisiin matalapalkkaryhmiin, ja tässä suhteessa veronkevennykset pitäisi tänne voida kohdistaa. SAK:n paperissakin on todettu, että verohelpotukset suuntautuvat alkuperäisten hallituksen suunnitelmien mukaan alkukaudella lähinnä hyvätuloisille ja vasta sitten hallituskauden jälkipuolella ne painottuisivat enemmän matalapalkkapainotteisesti.

Nyt tässä on tehty eräitä ratkaisuja sen jälkeen, mutta kyllä matalapalkkaisten verokiilaa pitäisi nyt ehkä kolmella tavalla, yhteenvetona toteaa, kaventaa. Tulemalla tänne pienituloisten kannustinloukkuongelmiin ansiotulon verotusta keventämällä ja ehkä voitaisiin käyttää osin sitä vähennysjärjestelmämalliäkin, jota me olemme esittäneet.

Toinen on sitten palvelualojen arvonlisäverokanta, joka on nyt hallituksenkin piirissä toivotavasti esillä. Kyllä muuten silloin kun arvonlisävero täällä säädettiin, niin näistä paljon keskusteltiin, ja se liikkumavara, mikä oli, sehän käytettiin osin palvelualoille, matkailuun ja muuhun. Mutta rahat loppuivat parturien kohdalla kesken, ja olisi mahdollista varmaan sellaisille työvaltaisille palvelualoille, jotka myyvät suoraan kuluttajille tuotteita, saada arvonlisäpuolella liikkumista.

Kolmas on sitten sosiaalimaksujen puolella. Meillä on ollut malli, jolla yrityskoon mukaan porrastetaan. Tämä työttömyysvakuutusmaksu kohdistuu nyt vähän väärin. Kun rahasta

on kova puute, niin pitää käyttää täsmäaseita. Ja sitten tätä Malin-Maudin -malliin kulkevaa sosiaalimaksujen porrastajaa matalapalkkaista työvoimaa suosivalla tavalla, joka EU:n ja Oecd:n piirissä liikkuu, voitaisiin selvittää. Sitteen, kun pitäisi liikkua vielä enemmän, me tulemme tänne ns. tekemättömän työajan sosiaalikutannuksiin. Olisi myös tämän päivän Suomessa palkansaajan etu, että niissäkin voitaisiin liikkua työllisyyttä edistävällä tavalla.

Arvoisa puhemies! Talouden kasvu on valitettavasti, kun katsomme realistisesti Euroopan tilannetta, hidastunut sillä tavalla, että on vaarana, että tämä kultainen hetki parantaa työllisyyttä liukuu käsitämme. Siksi toivoisin, että voitaisiin hyvin nopeasti liikkua ja saada niin hallitusliikkeelle kuin myös edelleen kannustaa työmarkkinajärjestöjä liikkeelle, niillä on myös vastuu ja velvollisuus tämän päivän työllisyydestä.

Ed. M ä h ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilmoitan heti alussa, että en kuulu ainakaan niihin ihmisiin, jotka periaatteessa vastustavat mahdollisia työelämän uudistamiskysymyksiä ja mahdollisia tarkistuksia tämän päivän ja eilispäivän tilanteeseen. Ymmärrän, että hyvin paljon halukkuutta ja innostusta on tämänkin asian tarkastelemiseen, ja varmasti tässä kevättalven aikana, näin uskon, palataan vielä montakin kertaa tähän kysymykseen.

Mutta opposition toimesta on hyvin useissa puheenvuoroissa, kuten äsken ed. Ala-Nissilän, viitattu työmarkkinakentän, ammattiliittojen ja miksei myös työnantajapuolen jäykkyyteen eräällä tavalla ja haluttomuuteen tarkastella uudessa tilanteessa uudenlaisia systeemejä. Mutta minun korviini ei ole sattunut vielä, mitä nämä joustot sitten ovat. Mitä joustoja vaaditaan? Olin kovasti kiinnostunut, jos esimerkiksi ed. Ala-Nissilä yksilöisi muutaman jouston, jotka väitteiden mukaan vievät yhteiskuntaa parempaan suuntaan.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten sanoin, kaikilla tässä yhteiskunnassa on tietty vastuu työllisyydestä, myös etujärjestöillä. Ehkä sen vastuuta voisi johtaa myös siitä, että erilaisia edunvalvontajärjestöjä tuetaan tämän päivänä Suomessa 1,3 miljardilla markalla verotuksen kautta, kun kaikki jäsenmaksut ovat vähennyskelpoisia. Tämäkin on yksi velvoite.

Ed. M ä h ö s e l l e toteaa, että minä puhuin nyt enemmän verotuksesta. Totta kai työelämän

joustoja pitää hakea yhdessä ja, kuten sanoin, nopeammin. Se johtuu juuri siitä, että sittenkin ongelmamme ovat rakenteellisia tämän päivän työllisyyden osalta, se täytyy rehellisesti tunnustaa. Ja sitähän voidaan hoitaa vain rakenteellisin ratkaisuin. Mutta minä puhuin tekemättömän työajan sosiaalikustannuksista. Ymmärrän, että sekin on arka asia, mutta ne ovat syntyneet toisenlaisissa olosuhteissa. Rohkenen sanoa esimerkiksi pekkaspäivien osalta, että ehkä olisi tämän päivän Suomessa palkansaajan etu, jos esimerkiksi siinä voitaisiin liikkua sillä tavalla, että sosiaalikustannukset vähenisivät kokonaisuutena ja sitä kautta voitaisiin työllistämiskynnystä alentaa.

Kuten totesin, veropolitiikalla voidaan liikkua muutoinkin. Mutta kun lisätehoa haetaan, silloin pitää kyllä työmarkkinajärjestöt ja hallitus saada samaan pöytään hakemaan niitä tekemättömän työajan kustannuksia. Sekin olisi tämän päivän Suomessa palkansaajien etu.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En malta olla puuttumatta ed. Ala-Nissilän mainitsemaan rakentamisasiaan. Tiedän, että hallituksella on todella joitakin suunnitelmia erilaisten rakennusprojektien kehittämisessä. Toivottavasti siellä toteutuu esimerkiksi julkisten rakennusten peruskorjausmahdollisuus. Esimerkiksi puolustusvoimilla on hyvin paljon sellaisia rakennuksia, jotka tarvitsevat pikaisesti korjaamista, ennen kuin se tulee liian kalliksi.

Olen puhunut nuorten alkupalkasta jo aikaisemmin, se on minusta yksi ihan hyvä konsti. Monet nuorista asuvat vielä kotonaan, eikä heillä ole välttämättä asumiskuluja. Moni ottaa työpaikan, vaikka hieman taulukkopalkkaa halvemmallakin, sen sijaan, että heti ammattikoulutuksesta saa jo monen palkkaluokan lisän tarvittaessa. Seuroissa ja järjestöissä varmasti on työtä, kuten jo äsken mainittiinkin.

Sitten joustoista. Nyt on puhuttu yrittämisen esteiden poistamisesta, palkan oheiskuluista, verokohtelusta, niin arvonlisäverosta kuin tuloverosta ja näistä. En viitsi kaikkea toistaa. Sen verran joustoasioista, että esimerkiksi työaika, siinä on jo jossain määrin olemassakin joustovaraa, mutta edelleenkin. Sitten, hyvästä työstä saisi maksaa hyvän palkan. Toimenkuvaa voisi myös tarvittaessa vaihtaa vaikkapa tilapäisesti niin, että kun palkkaa ihmisen johonkin tehtävään, hänen ei tarvitsi olla siinä lopun aikaa jatkuvasti.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Joustoihin ed. Mähöselle totean, että ed. Johannes Koskinen on pari vuotta sitten pitänyt puheenvuoron, jossa hän on selvittänyt jopa sosialidemokraattien eurooppalaista joustomallia.

Herra puhemies! Aion tästä käyttää puheenvuoron jatkossa, joten toivon, että ed. Mähönen jaksaa olla hereillä.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä totesi, että ongelmat ovat rakenteellisia. Kyllä totta tosiaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja koko teollisessa yhteiskunnassa, kaikissa länsimaissa sivilisaatioissa on se ongelma, että ongelmat ovat rakenteellisia siinä mielessä, että automaatio on vienyt niin paljon työpaikkoja. Se näkyy Suomessakin. Viiden vuoden aikana 400 000 ihmistä vähemmällä tehdään se sama palvelutuotanto ja tavara tuotanto, mitä silloin. Se kuvaa sitä nopeata kehitystä, mikä on tapahtunut ja mikä yhä jatkuu.

Siinä mielessä ainoa keino minusta kuitenkin, jos halutaan kokonaan työttömyys voittaa, on työajan jakaminen, eli meidän on sitä katsottava uudelleen. Me emme millään jipoilla saa työttömyyttä alennettua. Työ ei lisäännäkään, uutta työtä ei tule nykyisin, koska automaatio ja uudelleenjärjestelyt aiheuttavat sen, että ihmisiä ei yksinkertaisesti tarvita.

Sitten meiltä puuttuu markkinoita siinä mielessä, että kotimaahan ei sovi hirveästi uusia palveluita. Ainoa, jolla voidaan pärjätä, on viedä ulos tuotteita. Mutta se taas vaatii hyvin pitkälle automaattista teollisuutta, ja sinne taas ei sovi ihmisiä töihin. Se näkyy työllisyyskehityksessä myös sinällään hyvin ongelmallisena kokonaisuutena.

Näkinsin niin päin, että turha tässä on hirveästi hätäillä nyt, vaikka 400 000 ihmistä on työttömyystilastoissa. Katsotaan ensi kesään, koska nämä muutokset tapahtuvat hitaasti ja sitten tehdään johtopäätös. Tosin siinä on välillä jo reivattava oikeaan suuntaan näitä asioita. Katsottava, ja jos voidaan tehostaa, niin tehostetaan.

Ed. V ä i s t ö : Herra puhemies! Työttömyys on, niin kuin on täällä tänä iltana jo todettu, ylivoimaisesti vakavin yhteiskuntamme ongelma. Se huolestuttaa suuresti kansalaisia. Toisaalta on syntynyt, aivan oikein, edellisen hallituksen toimin ja tämän hallituksen lupauksin sellainen myönteinen ilmapiiri, että todella nyt onnistumme puolittamaan työttömyyden. Tässä mielessä,

ed. Lahtela, ei meillä ole niin kauan aikaa odottaa selkeää käännettä paremman työllisyyden suuntaan, että odottaisimme ensi kesään. Kyllä käänne pitää tapahtua selkeästi parempaan viimeistään ensi vuoden alkupuolella. Luulen, että tässä talouden tilanteessa, jossa elämme, kun kasvu on toisaalta myös taantumassa ja velanotto jatkuu edelleen runsaana, ei meidän tilanteemme kestä sitä odottelua.

Toisaalta, arvoisa puhemies, työttömyys ongelmana on paitsi taloudellinen, niin se on enemmän inhimillinen. Täällä on työministeri Jaakonsaari onneksi paikalla kiitettävästi ollut; hän tuntee maan eri alueiden ja oman vaalipiirinsäkin tilanteen. Meillä on sellaisia alueita, missä työllisyysongelma ei sillä tavoin kosketa. On vahvoja kasvualueita kuten Oulun seudulla, mutta samassa maakunnassa on sitten alueita, missä työttömyyden ongelma koetaan erittäin kipeänä. Tällainen kahtiajakoisuus ja työttömyysongelman erilaisuus eri alueilla näyttää edelleen voimistuvan. Syntyy alueellisia kehityseroja, ja tässä mielessä Pohjois-Karjala on viimeisten tietojen mukaan edelleen yksi niistä heikoimmista alueista.

Maakunnissa tällainen tilanne synnyttää luontaisesti pessimistisen olon ja sitten ne, jotka katsovat muuton muuante työn perästä parantavan omaa tilannettaan, helposti lähtevät. Tämä edelleen vaikeuttaa alueiden kehitystä, koska yleensä sieltä lähtevät ne, joilla olisi paras kyky ja taito hoitaa asioita omalla kotiseudullaan parhalla tavalla. Tässä mielessä, arvoisa puhemies, tilanne, jossa nyt eletään, on monella tapaa hyvin haasteellinen. Jos uusi muuttoalato voimistuu, se lisää ongelmia siellä, mihin ihmiset siirtyvät. Se synnyttää helposti asunto-ongelmaa, se lisää niillä alueilla puolestaan työttömyyttä, mihin siirrytään, ja vaikeuttaa myös sosiaalista tilannetta. Erityisen vaikea tietysti kysymys on perheille. Se on sitä nuorille ja varttuneemmille työtä vailla oleville.

Tässä mielessä, arvoisa puhemies, meidän kylä pitäisi hakea sellaista laajaa yhteisymmärrystä, toimenpidevalikoimaa, jolla todella nyt selkeästi käännettäisiin työllisyys parempaan suuntaan ja luotaisiin sellainen vakaa kehitys, että myös talouden mittarit ja talouden kasvu edelleen olisivat suopeita työttömyyden puolittamis-ta ajatellen.

Arvoisa puhemies! Mielestäni olennaista olisi ensinnäkin se, että turvattaisiin nykyisten työpaikkojen säilyminen ja kehittyminen mahdollisimman pitkälle. Tässä mielessä katson erityisesti

niihin toimenpiteisiin, joilla hallitus nyt on, valitettavasti, maaseudun ja elintarviketalouden työpaikkoja ollut säästötoimin vähentämässä. Nämä säästöt eivät välttämättä tuo lopulta taloudellista säästöä valtiontaloudenkaan kannalta, eivät ainakaan aluetalouksien ja kuntien talouksien kannalta.

Toisena ryhmänä näissä toimenpiteissä pitäisi ja olisi pitänyt keskustan mielestä hyvin tarkoin varoa sellaisia perusturvan leikkauksia, joilla synnytetään epävarmuutta tai joilla suoranaisesti edesautetaan ihmisiä hakeutumaan pois työmarkkinoilta ja valitettavan usein työttömyyskortistoon turvatakseen itsensä ja perheensä toimeentulon. Tässä mielessä myös nämä ratkaisut olisi pitänyt hyvin tarkoin pohtia, miten ja mihin leikkaukset kohdistetaan.

Kolmantena pitää tietysti kaikin tavoin ponnistella sen eteen, että saamme aikaan uutta työtä, uusia työtilaisuuksia, ja myös mahdollisimman paljon pystymme korvaamaan tuontia. Kotimaisen kysynnän ylläpitäminen ja kulutuksen kohdentaminen siihen liittyy myös olennaisesti perusturvaratkaisuihin ja siihen ostovoiman kohdentumiseen, mikä pieni- ja keskituloisilla kansalaisryhmillä on. Mikäli heillä on ostovoimaa, he mitä varmimmin käyttävät, niin kuin kaikki selvitykset selkeästi osoittavat, sen kotimaisen tuotannon ja työllisyyden hyväksi. Näin ollen sellainen sosiaalipolitiikka ja tulonjakopolitiikka, jolla turvataan pieni- ja keskituloisten ostovoiman koheneminen, olisi varmasti myös työllisyyden kannalta parasta politiikkaa.

Olennaista on myös tuotannon jalostusasteen parantaminen, teknologian parantaminen ja viennin voimistaminen, se että voisimme saada uusia vientimarkkinoita jostakin Japanin ja Kaukoidän suunnasta. Me olemme niitä onnistuneet nyt saamaankin. Se on korkean teknologian vientiä paljolti. Siihen on satsattava.

Jos ajatellaan maaseudun ja maakuntien tuotantoa, olennaista on tietysti maaseudun tuotannon jalostusarvon nostaminen. Kun EU-ratkaisu luontojaan jo, niin kuin oli pelättävissä, synnyttää alueiden välille lisää eriarvoisuutta, vahvistaa vahvoja alueita ja vie kasvupotentiaalia ja taloudellisia edellytyksiä heikoimmilta alueilta, tästä syystä myös aluepolitiikan ja aluepoliittisten kehittämistoimien tulisi olla hyvin vahvasti kansallisessa keinovalikoimassa poistamassa näitä kehityseroja, parantamassa työllisyyttä ja luomassa edellytyksiä tuotannon jalostusasteen nostamiselle. Erityisen selkeänä tällä puolen on tietysti metsä, mutta myös muu maaseudun tuo-

tanto ja matkailu. Matkailuhan on Suomen vaihtotaseen ja valuuttatulon kannalta mitä tärkein elinkeino ja se on hyvin keskeinen monilla alueilla Suomea. Uskon, että siihen panostaminen olisi erityisesti markkinoinnin ja tuotekehittelyn ja myös investointien osalta hyvin tärkeää.

Täällä on viitattu jo rakentamiseen ja erityisesti peruskorjauksiin. Sattui silmiini kuntien tavoite energiasäästön aikaansaamiseksi omissa kiinteistöissään niin, että se säästö olisi 10—15 vuoden aikana 15 prosenttia. Se on erittäin tärkeä tavoite, keskeinen tavoite, mutta se ei toteudu itsestään. Siellä tarvitaan sellaisia perusparrannustoimia ja myös energiasäästötoimia, joilla tämä voi toteutua. Samalla myös näiden kiinteistöjen käyttökustannukset vastaavasti alenevat, ja tällaiset investoinnit ovat paitsi työllisyyden kannalta erittäin kannatettavia myös jatkossa käyttökustannusten kannalta erittäin keskeisiä. Tähän liittyy yleisemminkin energiapolitiikka ja sellaiset energiakorjaus- ja energiainvestointihankkeet, joita takavuosina pantiin hyvinkin mittavasti monissa osissa maata liikkeelle.

Arvoisa puhemies! Todella on hyvä, että työministeri on paikalla. Toivoisin vielä päätteeksi, että hän jollain tapaa luonnehtisi työvoimapolitiittisen koulutuksen, niin kuin muunkin koulutuksen, tilannetta. Nythän on uhkaamassa sellainen kehityslinja, että me koulutuksen kautta saamme ihmisiä pois kortistosta, mutta emme kyllin hyvin pysty turvaamaan koulutuksen laatua emmekä sitä, että koulutus johtaisi myös työllistymiseen joko oman yritystoiminnan kautta tai vieraan palvelukseen. Tästä syystä minusta nyt pitäisi erittäin paljon pystyä kiinnittämään, kun työvoimapolitiittista muun muassa järjestetään, huomiota laatuun ja siihen, että se koulutus mahdollisimman hyvin palvelee alueiden elinkeinoelämän ja työllisyyden paranemista.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väistö totesi puheensa alussa, ettei ole varaa odottaa ensi kevääseen tai kesään. Olen sitä mieltä, että toimenpiteet, mitä on tehty ja tullaan tekemään, eivät ole ehtineet vaikuttaa. Kun miettii, mitä on tapahtunut, niin meillä on pitkäaikainen tulopoliittinen kokonaisratkaisu syntynyt. Sillä tulee olemaan myönteistä vaikutusta. Nyt tiedetään, että työmarkkinoilla pitäisi kaiken järjen mukaan olla kohtuullisen rauhallista. Tiedetään, mitkä on palkankorotukset ja siihen liittyvät asiat.

Jos ajatellaan, mitkä on valtiovallan toimenpiteet yritysten suuntaan ja jos ollaan realisteja, ei

voida pakottaa työnantajia ottamaan ketään. Heillä pitää olla uskoa luonnostaan siihen, että heidän tuotteensa menee kaupaksi, uskaltavat ottaa lainaa, voivat uskoa tulevaisuuteen yleensä. Ei voida pakottaa kuntia ottamaan lisää ihmisiä töihin. Tiedetään, mikä taloustilanne on ja miten siellä on hoidettu asiat. Tiedetään, että valtiovallan tehtäviin ei tarvita enää lisää ihmisiä. Myöskään työn sivukuluja ei voida hirveästi lähteä karsimaan. Meidän pitää osoittaa, kuka maksaa sosiaaliturvan, mistä se otetaan. Vai ovatko mahdollisesti opposition edustajat sitä mieltä, että sosiaaliturvaa karsitaan? Ainakaan selkeästi en ole kuullut, mistä nämä jatkossa turvattaisiin ja maksettaisiin, jos niihin puututaan.

Ed. K a n t a l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lahtelalle ensinnäkin kiitokset hyvästä huomiosta, siitä että lakisääteisesti on todella vaikea velvoittaa yrityksiä työllistämään. Yrityksen liikeidean pitää olla kantava, jotta voidaan katsoa, että voidaan työllistämiseen lähteä. Sosiaaliturvan rahoituksen osalta tietysti voisi löytää myös uusia keinoja miettimällä sitä pohjaa.

Ed. Väistö haikaili erilaisia työllistämiprojekteja, työllistämistoimia alueiden ja maaseudun kehittämiseen. Voisi todeta selkeästi, että esimerkiksi opetusministeriön julkaisemassa Suomi tietoyhteiskuntaan -teoksessa on varsin kattavasti käyty läpi EU:n rakennerahastoja 2, 3, 4, 5 ja 6 ja todettu EU:n kansallisia projekteja, joita on todella runsaasti erilaisen työllistämisen, maaseudun yrittämisen, pitkäaikaisen syrjäytymisten osalta, ja muistaakseni siihen on rahaakin kaiken kaikkiaan ensi vuodelle mietitty miljardi-kaupalla. Kyllä tässä asiassa varmasti monia tekijöitä on. Täytyy toivoa, että asioita tehdään hallitusti ja koordinoitusti eikä huitaisten, se on tärkeä kysymys.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väistö puheenvuoro oli hyvä. Haluan täydentää sitä siltä osin, mihin ed. Lahtelakin puuttui työllistämistoimenpiteiden ajoitusten suhteen. Nythän, mitä ed. Väistö ei maininnut, hallituksen tavoitteena on paitsi puolittaa työttömyys myös täyttää Emu-kriteerit. Jos ajatellaan, että Suomi täyttää Emu-kriteerit, realitalouden kannalta se edellyttää aivan toisenlaista, paljon parempaa työllisyystilannetta.

Linja on laskettu talouskasvun varaan pitkälle myös, niin että meillä olisi 5 prosentin talouskas-

vu useampana vuotena, ainakin lähellä sitä. Kun se ei näytä toteutuvan, nämä erittäin kovat, haasteelliset tavoitteet Emu-kriteerien ja työttömyyden puolittamisen osalta edellyttävät, että täytyy toimia nopeasti. Totta kai on putkessa tupo ja säästötoimet ja työllisyysohjelma, mutta ne eivät kerta kaikkiaan riitä, jotta voitaisiin tavoitteet saavuttaa. Sen takia ed. Lahtela oli väärässä, kun hän vain hyssytteli ja totesi, että kyllä tämä tästä. Nyt on toimittava, ettei kultainen hetki mene ohitse.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanotaan, että työtä on, mutta puute on palkan maksajista. Tässä mielessä on oikea ed. Lahtelan ajatus siitä, että pakottamalla ei tietenkään voida työnantajia saada työllistämään. Yrityksille ja muille työnantajille on luotava edellytykset, että he ottavat uutta työvoimaa, että he todella pystyvät myös rahoitus- ja vakuuskysymyksensä hoitamaan niin, että voivat luottavaisin mielin kehittää yritystään ja lisätä työvoimaa.

Ed. Lahtela varmaan hyvin, niin kuin jokainen täällä, tietää, että kuntien valtionosuusleikkaus on nyt ylimitoitettu niiden kantokykyyn nähden, ja erityisen selkeästi kysymys tulee esiin juuri omassa maakunnassamme Pohjois-Karjalassa, Itä-Suomessa yleensä ja Pohjois-Suomen alueella. Leikkauksen kohdentuminen alueellisesti näihin maakuntiin raskaimmin vie kunnilta kykyä investointien käynnistämiseen ja sen omarahoitukseen ja toisaalta pakottaa monissa kunnissa vähentämään työvoimaa. Kunnissakin on työtä, mutta ne, joilla työtä on, kaipaavat tuekseen, työkavereikseen lisää ihmisiä. Monet uhkaavat uupua työn alle, erityisesti hoitoaloilla.

Ed. Kantalainen viittasi projekteihin ja ohjelmiin. Niitä on ja niihin pitäisi myös satsata ja hallitusti nimenomaan. Maakunnan kehittämiseen olemme esittäneet lisää ja se olisi omarahoituksen kannalta hyvin tärkeää, että projektin käynnistäminen olisi mahdollista.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Työministeri J a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Haluaisin tässä yhteydessä kommentoida muutamaa puheenvuoroa ja kiittää tästä rakentavasta keskustelusta, koska on todellakin

tärkeä asia, että kansallisen vakavan kysymyksen ääreen pysähdytään, vaikka ilta onkin näin myöhäinen.

Heti aluksi vielä kerran kehottaisin Suomen keskustaa vilpittömästi paneutumaan kolmikan sielunelämään. Sopimusyhteiskunta, joka Suomessa on nyt vaivoin rakennettu, on maailmalla tällä hetkellä harvinaista herkkua. Ranskan kokemukset ovat pelottavia esimerkkejä siitä, että jos ei ole pyrkimystä sopia asioista, asiat voivat ajautua kaaokseen. Yleensä esimerkit maailmalta kertovat siitä, että niissä maissa, joissa tietoisesti, ideologisesti on ajettu ammattiyhdistysliike alas, tämä on merkinnyt sen yhteiskunnankin taantumista. Niissä maissa, joissa kunnioitetaan sopimisen ajatuksia, esimerkiksi Saksassa, ammattiyhdistysliikkeen panos yhteiskunnan rakentamiseen on erittäin vahva.

Koen sopimusyhteiskunnan pelkästään välineeksi. Se ei ole mikään itseisarvo. Erno Paasilinnan erästä aforismia mukaellen sanoisin, että se on niin kuin kirves. Joku rakentaa kirveellä kirkon. Joku toinen voi tappaa kirveellä ihmisen. Sopimusyhteiskuntaa voidaan käyttää hyvään ja huonoon. Sitä voidaan käyttää vaikka sisäpiiri-etuojen turvaamiseen, mutta sitä voidaan käyttää, niin kuin tällä hetkellä Suomessa sopimusyhteiskunnan idea on, siten että se on väline nimenomaan siihen, että kaverille, joka on työtön, järjestetään työtä.

Minusta on erittäin arvokas asia, että Suomessa on saatu merkittäviä talouspoliittisia ratkaisuja yhteistyössä aikaan: eläkeratkaisu alkuvästä, tulopoliittinen kokonaisratkaisu ja nyt tärkeät avaukset työelämän uudistamiseksi yhteistyössä. Tällä tavalla itse asiassa turvataan myös niiden uudistusten, erityisesti työelämän kysymysten läpivieminen työpaikkatasolle, koska loppujen lopuksi työpaikallahan testataan, millä tavalla asiat sujuvat. Siellä ne testataan.

Sanoisin ed. Karjulalle, että kyllä työntekijä tarvitsee tänä päivänä suojelua, erityisesti muuten tänä päivänä. Itse asiassa esimerkiksi perinteiset vanhanaikaiset työtapaturmat ovat lisääntyneet. Työn henkinen kuormittavuus on kasvanut valtavasti. Lisäksi työelämä on muuttunut erittäin lyhyessä ajassa aivan radikaalisti toislaiseksi kuin minkälaisena me olemme kaikki tottuneet sitä ajattelemaan. Viimeisen työvoimabarometrin mukaan on selvästi vahvistunut se käsitys, että erilaisista lyhytaikaisista, tilapäisistä työsuhteista on tullut tyypillisiä. Ei-tyypillisistä työsuhteista on tullut tyypillisiä. Sen takia on erittäin tärkeää, että näitä uusia työmuotoja te-

kevien ihmisten elämä olisi nykyistä vähän turvallisempaa. Se on työllisyydenkin kannalta tärkeää. On hyvin vahvasti esitetty se näkemys, että kun ylläpidetään jatkuvaa aika abstraktia ja osoitteetonta joustokeskustelua, itse asiassa ylläpidetään sitä epävarmuutta, joka estää kotimarkkinasektoreiden käynnistämisen, joka estää työllisyyden paranemisen.

Tähän kiinnitti huomiota jopa Suomen Pankin pääjohtaja Sirkka Hämäläinen, joka valotti puheenvuorossaan joustokeskustelun toista puolta. Se omalta osaltaan lisää epävarmuutta. Kyllä äärijoustajien taustalla on sellaisia pyrkimyksiä, jotka vain lisäävät köyhyyttä ja kurjuutta. Sen takia sitäkin asiaa on syytä katsoa suoraan silmiin, ymmärtää se, niin kuin hallitusohjelmassa ja työllisyysohjelmassa on sanottu, että ilman muuta tarvitaan joustoa työajoissa, mitä on jo valtavasti. Työsuhteen solmimisessa tarvitaan helpotusta ja monia niitä kysymyksiä, joita erityisesti pienet yrittäjät ovat esittäneet, kannattaa herkillä korvalla kuulla.

Kolmikannan vahvistumisesta kertoo vielä se, että nyt kun Suomen pienet yrittäjät on otettu mukaan työläinsäädännön valmistelutyöhön, silloin myös näiden yrittäjien, nimenomaan pienten mikroyrittäjien näkemys tulee entistä selkeämmin esiin.

Tilapäisyyden pitäisi olla paljon turvallisempaa kuin se on tällä hetkellä. Luulen, että se on yksilöillekin erittäin tärkeää, koska silloin ihmisen energia vapautuu juuri sen suhteen miettimään, mikä on jokaisen yksilön tulevan työllisyyden kannalta tärkeää, kun ei tarvitse tarautua krampinomaisesti siihen, mitä on. Tällä tavalla tilapäisyydestä tehdään turvallisempi olotila, johon hallitus pyrkii nimenomaan selvittämällä ei-tyypillisten työsuhteiden asemaa ja tekemällä ne suhteellisesti tasa-arvoisiksi muiden työsuhteiden kanssa esimerkiksi sosiaaliturvan suhteen.

Ed. Karjula aivan oikein kiinnitti huomiota siihen, että nyt pitää toimia samaan suuntaan. Hallituksen työllisyysohjelman idea oli juuri se, että eri ministeriöt ainakin katsovat omaa hallinnonalaansa työllisyysnäkökulmasta. Että eläkepolitiikkaa pystyttäisiin entistä enemmän katsomaan työllisyysnäkökulmasta, teollisuuspolitiikkaa, koulutuspolitiikkaa, jossa on esimerkiksi ammatillisen koulutuksen suhteen erittäin paljon suuria puutteita, joita ollaan korjaamassa, että kaikkia katsotaan työllisyysnäkökulmasta, se on se lisäarvo, jota työllisyyden hoitoon tulee varmasti ajattelutavan muu-

toksesta. Nyt on erittäin tärkeä asia, että samalla tavalla kunnissa ja maakunnissa toimitaan samaan suuntaan.

Ed. Väistö mainitsi Oulun kaupunkiseudun esimerkkinä. Totean, että Oulun kaupunkiseutu on esimerkkinä siitä, että siellä on viimeisten 15 vuoden ajan toimittu samaan suuntaan esimerkiksi teknologiakysymyksissä yliopisto, yrittäjät, kaupunki, eri viranomaiset. Tämä on nyt poikunut siinä suhteessa hyvin, että väittäisin, että lähes 10 000 ihmistä koko kaupunkiseudulla saa työtä jo huipputekniikasta. Se on erittäin kova saavutus. Tällainen samaan suuntaan toimiminen myös muilla alueilla on erittäin tärkeää.

Ed. Karjulan idea siitä, että ikään kuin etsimällä etsitään työpaikat, on minusta aika hyvä ajatus. Lupaen edistää sitä työhallinnossa niin, että todellakin voidaan työhallintoon palkatakin koulutettuja ihmisiä työpaikkojen etsimisagentiksi. Se on minusta yksi polku. Työllisyyden puolittamistalkoissa kaikkia keinoja pitää käyttää. Minä uskon vahvasti tähän isoon linjaan, mutta on erittäin tärkeää, että on erilaisia polkuja ja yksi räätälöidympi työn hakeminen. Erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden voittamisen suhteen tämä on erittäin tärkeää.

Meillähän on se eurooppalainen valitettava tilanne tällä hetkellä, että ennen kaikkea työttömyyden kuva on pahentunut sen suhteen, että pitkäaikaistyöttömyydestä on tulossa pysyvä ongelma ilman entistä räätälöidymppä toimintaa, jossa yksilö yksilöltä käydään läpi pitkäaikaistyöttömän oman elämän kannalta tärkeät asiat: onko apuna koulutus, kuntoutus vai tuki-työllistäminen. Etsitään työpaikka räätälöidysti, muuten siihen ongelmaan ei päästä käsiksi.

Uskon isoon linjaan ja pieniin polkuihin. Minusta erittäin merkittävä polku on se, että kyllä Suomessa on nyt selvästi, vaikka keskeinen tunnetila on vielä epävarmuus ja riskien karttaminen, myös ihan uusi yrittämisen ja toimeentarttumisen ilmapiiri.

Työministeriön viimeisen työvoimabarometrin mukaan peräti 40 prosenttia ihmisistä harkitsee ryhtymistä yrittäjiksi. Se on muuten suomalaisessa perinteessä aika iso määrä. Se, että on puhuttu, kannustettu ja koulutuksessa ja kaikessa on otettu tämä asia esille, on tuomassa tulosta. Se, että niin moni ihminen ajattelee sitä, on erittäin tärkeä asia, koska sisäistä yrittäjyyttä ja henkeä tarvitaan, vaikka onkin palkkatyössä toisen palveluksessa. On tärkeää, että ote omaan työhön säilyy.

Ed. Väistö puuttui työvoimakoulutukseen. Toteaisin siitä sen, että työvoimakoulutus on ehdottomasti mainettaan parempi. Tänä päivänä vähän liian herkästi moititaan juuri niitä asioita, jotka ovat myös erittäin tehokkaita. Viimeisten selvitysten mukaan yli 40 prosenttia työvoimakoulutuksen piirissä olleista työllistyy kolmen kuukauden kuluessa. Se on minusta erittäin korkea luku. Mutta se on totta, että entistä enemmän pitää laatuun ja vaikuttavuuteen kiinnittää huomiota, ja työministeriössä kyllä on sellaisia hankkeita, joilla esimerkiksi kustannuksiin tullaan puuttumaan niin, että saadaan aikaan entistä laadukkaampi ja tässäkin suhteessa räätälöidympi koulutus ja että ennen kaikkea koulutuksen työelämän läheisyyttä voitaisiin lisätä.

Tässä kyllä on vastuuta omalla tavallaan myös työnantajilla sen suhteen, että he olisivat mahdollisimman varhaisessa vaiheessa yhteydessä työvoimakoulutukseen, kun on tarpeita ammattialan koulutuksen suhteen.

Arvoisa puhemies! Työttömyyden puolittamisen tavoiteuralla ei vielä olla. On ilman muuta tuottanut pettymystä, että tarpeeksi nopeasti ei ole päästy sille uralle, jonka hallitus on tavoitteeseen asettanut. Se ei kuitenkaan saa merkitä sitä, että ikään kuin luovutaan tästä tavoitteesta. Päinvastoin masiinaan on saatava lisää vauhtia. Periksi ei anneta. Minusta tämän keskustelun pohjalta, mitä täällä on käyty, voisin olettaa, että myös oppositio on tulossa mukaan työttömyyden puolittamisprojektiin.

Työttömyyden aleneminen varmasti vauhdittuu, ja vauhdittuu silloin, kun kotimarkkinoiden veto paranee, jolloin työvoiman kysynnän kasvu voimistuisi etenkin palveluelinkeinoissa. Kansalaisten ostovoima on kasvamassa 8 prosentilla ja myös seuraavina vuosina ostovoimassa on tapahtumassa kasvua. Korkojen alenemisen positiiviset työllisyysvaikutukset tulevat myös näkyämään kotimarkkinasektorilla. Rakennusala, johon täällä on puututtu, on keskeinen ongelmala, jolla työllisyys ei ole vielä kääntynyt kasvuun. Ensi vuonna, kun hallituksen työllisyysohjelman rakennusalan toimenpiteet sekä Suomen Pankin korkojen alentamispäätökset alkavat vaikuttaa täydellä teholla sekä kansalaisten uskallus kasvaa asuntohankintainvestointien suhteen, tämäkin sektori elpyy.

Hallituksen toimenpiteitten ohella, sanon vielä kerran sen, mielestäni myös Suomen Pankin pääjohtaja on tehnyt merkittävää työtä. Viime aikoina korot ovat laskeneet. Vielä enemmän korkojen laskuunkin pitää saada vauhtia, mutta

ennen kaikkea yhdyin siihen pääjohtaja Hämäläisen arvioon, jossa hän on korostanut myös työnantajien työllistämisvastuuta ja kotimaisen kysynnän elvyttämistä työllistämisenäkökulmasta. Koron lasku on erittäin positiivinen ja välttämätön, kun ottaa huomioon, että inflaatio on Suomessa nyt erittäin alhaisella tasolla.

Hallitus korostaa oikeastaan samoin sanoin kuin pääjohtaja Hämäläinen, että nyt vastuuta on myös yrittäjillä ja muilla työnantajilla, joten työllistää. Tämä on yhteinen suuri tavoite. Olen varma siitä, että jos tässä projektissa ei onnistuta, silloin yksi suomalainen vahvuus eli yhteiskuntarauha on uhattuna. Mutta kaikki mahdollisuudet on onnistua työttömyyden puolittamistavoitteessa.

Ed. Kantalainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä haluan kiittää ministeri Jaakonsaarta siitä, että hän on todella tehnyt ansiokasta työtä sen eteen, että myös pienten yritysten ja yrittäjien ääni on saatu mukaan kolmikantaiseen valmistelutyöhön. Se on mielestäni aivan loistava avaus ja saavutus, jota kannattaa kyllä korostaa.

Kolmikanta-asiasta voisi todeta kyllä kuitenkin sen, että tiettyä demokratiavajetta siinä valitettavasti on ollut siinäkin mielessä, vaikka sillä on ihan hyvätkin puolensa, että meillä kuitenkin on merkittävä joukko työttömiä ja todella iso joukko pientyönantajia, jotka vasta nyt ovat pääsemässä mukaan tähän asiaan. Tämä demokratiavaje todella tulisi voida paikata. Meidän yrityskannastamme yli 90 prosenttia on pieniä alle kymmenen työntekijän yrityksiä. Uudet yritykset ovat nimenomaan pieniä mikroyrityksiä, joiden osalta työehdot, palkkaus ja erilaiset muut asiat ovat aivan toisen suuntaisia ja toisella tavalla vaikuttavia, kuin mitä ne ovat isojen yritysten kohdalla.

Tässä mielessä toivoisikin sen suuntaista kehitystä, että pienille yrityksille voitaisiin rakentaa samaan tapaan kuin eräissä Euroopan maissa on tehty oma pienyrittäjille tarkoitettu työlainsäädäntönsä, joka olisi yksinkertaistettu malli ja tarjoaisi ymmärrettävässä muodossa hyvin pienellä byrokratialla mahdollisuuden harjoittaa yritystoimintaa niin, että siinä huomioidaan todella myös yritysten edellytykset.

Edelleen haluaisin vielä puuttua ministerin puheeseen työllisyyskoulutuksesta. Se toki on merkittävä asia, mutta mielestäni tässä todella tulisi hakea myös oppisopimuskoulutuksen tyypistä asiaa.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheen-
vuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin haluan kiit-
tää ministeri Jaakonsaarta, että hän on täällä
mukana ja käytti hyvän puheenvuoron tässäkin
vaiheessa. Ministeri mainitsi opposition tuesta
hallituksen työllisyystavoitteelle. Totean, että
oma eduskuntaryhmäni tukee varmasti täydelli-
sesti niitä pyrkimyksiä, joilla tähän tavoitteeseen
pyritään. Toki se edellyttää sitä, että voimme
myös keskustella niistä ja etsiä yhteisen linjan.

Nyt on, niin kuin ministeri totesi, taloudelli-
nen kasvu ollut hyvässä vauhdissa jo kohtuulli-
sen pitkään, edellisen hallituksen aikana jo lähti
hyvään kasvuun. Toisaalta budjetti on jo asialli-
sesti kiinni lyöty, ollut jo kauan laajan hallitus-
pohjan ansiosta ja tupo on tietysti ollut myös
voimassa. Seurauksena on ollut, että korot ovat
alentuneet, niin kuin ministeri totesi ja vientikin
edelleen vetää.

Mutta nämä toimenpiteet eivät ole riittäneet
siihen, että työttömyys olisi lähtenyt alenemaan,
ja siksi tarvitaan poikkeuksellisia toimenpiteitä.
Juuri näiden poikkeuksellisten toimenpiteiden
etsimisessä ja käyttöön saamisessa varmasti yh-
teistyöhalua löytyy.

Mitä tulee ministeri Jaakonsaaren puheensa
alussa mainitsemaan tarpeeseen, että työntekijät
tarvitsevat suojelua, olen ihan samaa mieltä.
Työttömät tarvitsevat työtä ja työntekijät tarvit-
sevat suojelua. Tässä mielessä olisin, jos arvoisa
puhemies sallii, kysynyt, missä vaiheessa hal-
litusohjelman mukaisen kansallisen työelämän
kehittämisohjelman laadinta on. Hallitusohjel-
massahan todetaan, että yhteistyössä työmarkki-
naosapuolten kanssa tällainen laaditaan. Kun
ministeri kovasti korosti hyvää yhteistyötä työ-
markkinaosapuolten kanssa, niin toivoisin, että
tämä hanke valmistuisi mahdollisimman pikai-
sesti ja saataisiin tännekin tiedoksi.

Ed. K a r j u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoi-
sa puhemies! Omalta puoleltani haluan sitoutua
myös perustuslain mukaan siihen, että me valtio-
vallan toimesta suojelemme työvoimaa. Siihen
kuuluvat työntekijät mutta minusta on aika sii-
hen sisällyttää myös yritykset ja ennen kaikkea
yrittäjät. Tässä mielessä onkin kysyttävä, mitä
tämä suojelu todella merkitsee näissä olosuhteis-
sa, kun on siirrytty suljetusta toimintaympäris-
töstä avoimeen toimintaympäristöön, jossa aina
on läsnä epävarmuus, epävakaus. Se merkitsee
varmasti myös työelämässä työntekijän kannal-
ta, että siihen yrittäjän arkeen, johon liittyy jat-
kuva tilapäisyys ja epävarmuus, entistä enem-

män jatkossa tulee osallistua myös työntekijöi-
den.

Sitten yrittäjäkoulutuksesta. Työvoimahallin-
non koulutuksessa on paljon hyvää, mutta vali-
tettavasti henkinen ote vielä Suomessa on se, että
me olemme paljon kouluttaneet ihmisiä yrittäji-
ksi. Ainoa virhe on se, että yrittäjien virat ovat
jääneet perustamatta ja sen vuoksi tämä toiminta
ei ole realisoitunut. Vaaditaan todella syvää hen-
kistä muutosta, jossa astutaan siihen itsensä työ-
listäjän epävarmuuteen. Haluan ja toivon, että
me löydämme yhteisen ymmärryksen, että tämä
ns. suojelu koskettaa koko työvoimaa.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa
puhemies! Ministeri Jaakonsaari totesi, että työ-
voimapolitiittinen koulutus on mainettaan parem-
pi. Olen samaa mieltä tästä asiasta. Työvoimapo-
liittista koulutustahan on kehitetty ja kun siitä
muutamia vuosia sitten uusi lainsäädäntö val-
mistui, niin silloin korostettiin juuri sitä, että kun
ostopalvelujärjestelmään siirrytään, niin olen-
naista on paitsi hinta, myös laatu. Tässä mielessä
on erittäin hyvä, jos työministeriö nyt vihdoin
terhakkaammin ryhtyy tätä kysymystä seuraa-
maan, siis myös koulutuksen laatua.

Toki on niin, että perinteisen työvoimapolitiit-
sen koulutuksen järjestäjät tuntevat maakunnis-
sa vastuunsa. Useimmathan niistä ovat ammatil-
lisiä aikuiskoulutuskeskuksia, ja ne ovat kanta-
neet huolta myös laadusta ja työelämän yhteyk-
sistä. Nyt kuitenkin kentällä on tapahtumassa
niin, että halutaan käytettävissä oleva raha käyt-
tää mahdollisimman suuren koulutuspaketin os-
tamiseen niin, että koulutustyöpäiviä saataisiin
mahdollisimman paljon. Silloin se ei välttämättä
vastaa sitä tavoitetta, mikä elinkeinopolitiittisesti,
työllistymisen ja koulutuksen laadun kannalta
olisi tärkeää. Tässä mielessä olisi todella tärkeää,
että saataisiin toimiva, tuloksekas koulutusjär-
jestelmä säilymään ja kehittymään niin, että se
myös sekä työllistymistä että yrittäjyyttä ajatel-
len mahdollisimman hyvin palvelisi tarkoitusa-
naan.

Työministeri J a a k o n s a a r i: Arvoisa pu-
hemies! Haluan vastata työelämän kehittämisoh-
jelmaa koskevaan kysymykseen. Ohjelma on vii-
meistä silausta vaille valmis. Tällä hetkellä karsi-
taan juuri niitä innostuneita yrityksiä, joita on
ilmoittautunut erilaisten kokeiluprojektien pii-
riin, koska tarkoitus on, että ei tästä tulisi ohjel-
maa ohjelman vuoksi, vaan tutkimuksin, käytän-
nön esimerkein käynnistetään työpaikoilla yh-

teistyössä työnantajien ja henkilöstön kanssa erilaisia projekteja, jotka tähtäävät siihen, että tuotavuus, laatu ja tehokkuus yrityksessä kasvavat. Näitä yrityksiä on yllättäen ilmaantunut runsain määrin, jotka ovat valmiita tulemaan mukaan työelämän kehittämiseen, mikä on erinomaisen hyvä asia. Vastauksena juuri, että suunnittelu on todellakin edennyt hyvin ja jälki näkyy pian.

Ed. M. Markkula: Arvoisa puhemies! Tilastollisen aikakauslehden tämän vuoden lokakuun numeron eräessä artikkelissa todetaan, että työllisyystilanne korjaantuu noin 15 vuoden päästä, kun suuret ikäluokat eivät enää tarjoa työvoimaansa työmarkkinoille. Onko tuo arvio ainoa todellinen keino poistaa työttömyys Suomesta? Minä en sitä usko, enkä usko, että kovin moni muukaan eduskunnassa on valmis odottamaan 15 vuotta, ennen kuin työttömyys on poistunut.

Puheenvuorossani haluan ensinnäkin kommentoida ed. Väistön ja ministeri Jaakonsaaren debattia työvoimapolitiittisen koulutuksen laadusta. Se on todella keskeinen kysymys, kuten koulutus kaiken kaikkiaan on ehkä kaikkein keskeisin keino edistää uusien työpaikkojen syntymistä. Vaikka voidaan todeta, että työvoimapolitiittinen koulutus on mainettaan parempi, niin valitettavasti se maine on todella viime vuosina ollut niin alhaisella tasolla, että saavutettu taso ei vielä ole ollenkaan riittävä.

Laatuun on todella panostettava. Meidän pitäisi kaiken aikaa vaatia, että työvoimapolitiittisessa koulutuksessa on otettava päämääräksi koulutukseen osallistuvien työllistyminen sekä uusien työpaikkojen syntyminen. Näiden pitäisi olla todella ne mittarit ja kriteerit, joiden perusteella koulutusta järjestetään ja myös hankintapäätöksiä tehdään.

Haluankin korostaa näkökohtaa, jonka sivistysvaliokunta lausunnossaan talousarvioesityksestä otti. Valiokunta pitää välttämättömänä säästösten, määräysten ja ohjeiden muuttamista siten, että työvoimapolitiittisissa koulutusostoissa laadun, koulutettujen työllistymisen ja uusien työpaikkojen syntymisen tulee olla ratkaisevat tekijät ostopäätöksiä tehtäessä. Tänä päivänä korostetaan liiallisesti alhaista hintaa ja sitä, että saataisiin määrällisesti mahdollisimman paljon koulutusta. Meidän pitäisi edellyttää todella, että työvoimapiirit kehittäisivät ja jopa muuttaisivat toimintaansa siten, että laadullisesti korkeatasoista koulutusta olisi tarjolla ja toivotut tulokset syntyisivät.

Haluan tarkastella äsken siteeraamaani valiokunnan yksimielistä näkemystä vielä hieman syvällisemmin. Keskeisin kansallinen linjauksemme tulisi olla kansallisesti vahvan näkemyksen määrittäminen siitä, mitkä ovat ne suomalaiset osaamisalueet, jotka meidän tulisi päättää Suomen tulevaisuuden painopisteiksi ja joihin tulisi merkittävästi tähän astista enemmän investoida, niin valittavien painopistealueiden henkiseen kuin myös teknologiseen ja muuhun aineelliseen perustaan.

Mielestäni työvoimapolitiittisen pohdiskelun keskeisimmän asian pitää olla se lähtökohta, että meitä on vain 5 miljoonaa suomalaista. Me tarvitsemme vain 2,5 miljoonaa työpaikkaa. Kun me tänä päivänä tässä maailmanmarkkinataloudessa mietimme suomalaisten roolia, niin 5 miljoonalle todella löytyy työtä, kunhan se perustuu vahvaan osaamiseen sekä määrätietoiseen valintojen tekemiseen siitä, miten osaamista kehitetään tulevien vuosien aikana ja mihin osaaminen todella kohdistetaan. Maailma on todella täynnä tekemätöntä työtä ja hyvälle osajille on aina käyttöä.

Ministeri Jaakonsaari korosti aivan oikein pienten mikroyritysten merkitystä ja sitä, että nyt tarvitaan eri tahojen, kaikkien tahojen, toimia samaan suuntaan. Sitä voimakasta tahtoa hakea ja rakentaa yksituumaisuutta tarvitaan tänä päivänä. Yksituumaisina uskallamme tehdä vaikeita ratkaisuja, hakea kansallisia painopisteitä ja tehdä valintoja. Tulosten aikaansaaminen vie toki aikansa, mutta kun perusta uusien työpaikkojen synnylle selkeästi määritellään, niin tuloksetkin aikaansaadaan.

Samanaikaisesti kun työministeriö hoitaa välittömiä toimenpiteitä, on linjattava myös vuosien päähän tulevaisuuteen. Tältä osin tarvitaan tähänastista enemmän tiivistä yhteistyötä ja luontevaa työnjakoa työministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön ja opetusministeriön hallinnonalojen välillä. Tässä mielessä tämä hallitus on tekemässä todella hyvää ja merkittävää työtä.

Mistä ja miten sitten uudet työpaikat syntyvät? Käytyyn keskusteluun on hyvä jatkaa parilla esimerkillä työministeri Jaakonsaaren omalta kotiseudulta Oulusta. Kuntien ja sisäasiainministeriön yhteistyönä on jo joitakin vuosia tehty aluebarometriä siitä, mihin todella uskotaan ja miten kuntien johtavat viranhaltijat ja luottamushenkilöt näkevät nykytilanteen ja lähitulevaisuuden. Mielestäni Oulun seudulla on onnistuttu tavalla, jota pitää esimerkkinä muunkin maan osalta käyttää.

Ensinnäkin tässä uunituoreessa aluebarometriraportissa todetaan kuntatason päättäjien ja johtajien arviona, että Pohjois-Pohjanmaan työllisyystilanne parantuu tänä ja ensi vuonna. Vuonna 96 työttömyyden vähentymisen arvioidaan olevan tämän vuotista nopeampaa. Oulun seudulla työllisyysnäkymät ovat muita kuntia valoisammat. Edelleen lähes kaikki Oulun seudun vastaajat arvioivat teollisuuden työpaikkojen lisääntyvän tänä vuonna. Myös yksityisten palvelujen kasvuvauhti on varsin nopea. Edelleen Pohjois-Pohjanmaan kunnissa EU-jäsenyyden arvioidaan vaikuttavan myönteisesti kunnan omaan toimintaan mutta erityisesti elinkeinoelämän kehittämiseen.

Avainasemassa ovat kansainvälinen yhteistyö ja uusien markkina-alueiden haku. Aivan erityisesti korostan työvoimapolitiittisen koulutuksen merkitystä kehitettäessä uusia toimintamuotoja ja haettaessa uusia markkina-alueita maamme rajojen ulkopuolelta ja yleensä lisättäessä modernia, verkostotyyppistä yhteistyötä. Kun tämän aluebarometrinkin mukaan Oulun seudulla kehitysnäkymät nimenomaan keskusaluekuntien osalta ovat paljon paremmat kuin koko maan vastaavat keskusaluekuntien arvot, niin otettakoon Oulusta merkittävästi lisäoppia.

Haluan lyhyesti havainnollistaa saatuja tuloksia ja kokemuksia Oulun kaupungin ja Oulun seudun kuntien teettämän Business Review of Oulu Region -julkaisun avulla. Puolivuosittain ilmestyvässä suhdannekatsauksessa on yritysten ja työyhteisöjen edustajilta selvitetty, mikä on ollut viime aikojen henkilöstömäärän kasvu ja muutokset ja mitkä ovat myös laajemmalti tulevaisuuden näkymät.

Tämän julkaisun tiivistelmän mukaan kokonaishenkilöstömäärä on kasvanut nimenomaan teknologiyrityksillä, joihin on vuoden 95 aikana, siis käytännössä lokakuusta 94 lokakuuhun 95, syntynyt yli 1 400 uutta työpaikkaa. Työllisyys on lisääntynyt myös tukkukaupoilla, palveluilla, liike-elämällä ja talonrakennuksellakin jossain määrin. Henkilöstömäärän vähentymistä tapahtuu muun muassa muilla teollisuusyrityksillä, kuljetustoimialan yrityksillä sekä pankeilla. Siis kasvua, käytännössä 30 prosentin työpaikkojen määrän kasvu, on nimenomaan tapahtunut teknologiyrityksissä. Nämä tulokset vaikuttavat siihen, että seurausvaikutukset uusina työpaikkoina myös muille aloille ovat merkittävät.

Arvoisa puhemies! Edellä toteamani valossa haluan vielä korostaa tämän iltpäivän täysis-

tuntokeskustelua kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokan osalta. Siinä keskustelussa oli teknologiapolitiikan osalta lähes täydellinen yksimielisyys. Päättänkin tämän työvoimahallintoa koskevan arvioni valtiovarainvaliokunnan toteamukseen. Valiokunta on mietinnössään edellyttänyt, että tulevaisuuden talousarvioissa Tekesin myöntämisvaltuudet soveltavan tutkimuksen ja tuotekehitystyön rahoitukseen turvataan osana kansallista innovaatiojärjestelmää. Tämä on todella sitä välitöntä työpaikkojen synnyttämistä, mutta myös sitä pitkäjänteistä työllisyyspolitiikan hoitoa, jota meidän on yhteisesti aikaansaatava.

Ed. K a n k a a n n i e m i: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on työministeriön pääluokka. Siksi hieman ääneenkin tässä hämmästelen, että työväenliike on täällä hyvin vähän edustettuna, työväenpuolueet, ja tähän mennessä ei yhtään vasemmiston varsinaista puheenvuoroa keskustelussa ole kuultu. Pian varmaan kuullaan, mutta se saattaa mennä ensi vuorokauden puolelle.

Arvoisa puhemies! Työllisyystilanne maassa on niin vakava, että siitä on syytä kyllä käydä keskustelua. Kun olemme tämän vaalikauden ensimmäisen syksyn budjettikeskustelun puitteissa täällä koolla tänä yönä, juuri nyt olisi ehkä se ajankohta, jolloin pitäisi kuulla ja puhua näistä kysymyksistä linjauksina myös pitkälle tulevaisuuteen, ainakin muutaman vuoden ajan eteenpäin.

Kysymys on hyvin vakava, enkä sen tähden halua mitenkään tässä leikitellä näillä asioilla. Toisaalta, kun tilannetta tämän päivän työttömyystilastojen valossa katsoo, tuntuu siltä, että ongelmat ovat vain syventyneet. Niin keväällä pääministeri Lipponen kuin muistaakseni syyskuussa budjetin lähetekeskustelun aikoihin työministeri Jaakonsaari kumpikin sanoi erikseen, että joulun aikaan alkavat näkyä hallituksen politiikan tulokset ja työttömyysluvut ovat toisella tasolla kuin mitä ne olivat keväällä. Näin ei valitettavasti ole tapahtunut. Äsken vastauspuheenvuorossani toteamani saavutukset, joista hallitukselle onnittelut on esitettävä, eli sinänsä hallitusohjelma, budjetti, tupo ja taloudellisen kasvun jatkuminen ovat tekijöitä, joiden olisi ilmeisesti pitänyt jo näinä aikoina näkyä työttömyyden alenemisena. Mutta näin ei ole tapahtunut jostakin syystä. Juuri näitä syitä pitäisi nyt etsiä ja myös niitä lääkkeitä, mitä tähän tilanteeseen tarvitaan, kun nämä isot tekijät eivät ainakaan vielä ole myönteisesti tilannetta muuttaneet. (Ed.

Kekkonen: Odotamme Kankaanniemen lääkkeitä nyt pelkkänä korvana!)

Arvoisa puhemies! Kristillinen liitto hyväksyi elokuussa oman työllisyysohjelman, ja sen ed. Kallis täällä esitteli muun muassa palautekeskustelun ryhmäpuheenvuorossa. Pyydän, että ed. Kekkonenkin tutustuu siihen. Siinä on monia käytännön toimenpiteitä, jotka voitaisiin toteuttaa ja joilla varmasti tilanne huomattavasti korjaantuisi.

Arvoisa puhemies! Kun totesin, että täällä vassemisto ei ole yhtään puheenvuoroa käyttänyt, niin katselin edellisiltä vuosilta vastaavaa keskustelua. 15.12.1993 eli nyt, kun vuorokausi vaihtuu, tasan kaksi vuotta sitten ed. Johannes Koskinen on pitänyt täällä työministeriön pääluokan kohdalla mielestäni varsin ansiokkaan puheenvuoron siitä tilanteesta, mikä silloin oli, eikä tilanne ole siitä oikeastaan kovin paljon muuttunut muilta osin, kuin että kansantaloutemme perusta on kohentunut voimakkaasti, työllisyystilanne ei ole parantunut.

Ed. Koskinen silloin tarkasteli Euroopan sosialidemokraattien työllisyysaloitetta ja piti sen pohjalta mielenkiintoisen puheenvuoron. En kaikkii ed. Koskinen esittämiin ajatuksiin sinänsä voi yhtyä, mutta niissä olisi paljonkin hallitukselle ehkä miettimisen paikkaa. Totean, arvoisa puhemies, että ed. Koskinen tuolloin oli yksi niitä, joka aloitti joustokeskustelun tässä salissa. Hän puhui aika paljon tässä puheenvuorossaan joustoista. Linaan hieman hänen puheenvuoroaan ihan kunnioituksella, en todellakaan näin vakavassa kysymyksessä kevyesti. Ensinnäkin ed. Koskinen totesi silloin:

"Euroopan sosialidemokraattien työllisyysaloite perustuu terveelle kansantaloudelliselle periaatteelle. Se perustuu sille näkemykselle, että työ auttaa enemmän yhteiskunnan taloudellista ja sosiaalista kehitystä kuin työttömyys ja että Euroopassa on valtava kasvupotentiaali, kun vain mobilisoidaan ihmisten halu ja kyky työnte-koon."

Edelleen hän totesi: "Elvyttämällä taloudellista toimeliaisuutta julkisella vallalla on ratkaiseva merkitys luottamuksen luomisessa." Tähän voisi nyt todeta, että uusi hallitus on leikkauksillaan ilmeisesti vienyt tätä luottamusta ainakin niiltä, jotka vaikeimmassa asemassa ovat ja sen tähden eivät pysty eivätkä halua eivätkä uskalla kuluttaa, mikä taas olisi työpaikkojen syntymisen yksi hyvä edellytys tai ainakin keino.

Edelleen ed. Koskinen totesi: "On välttämätöntä parantaa työmarkkinoiden toimintaa,

poistaa työvoiman tarjonnan ja kysynnän väli-nen epätasapaino."

Edelleen hän totesi: "Parantamalla kaikkea, mutta erityisesti ammatillista koulutusta ja työn organisointia luomme paremmin toimivat työmarkkinat."

Sitten hän puhui näistä joustavuustekijöistä. Linaan vähän pidemmän pätkän tästä ed. Koskinen puheenvuorosta, koska siinä on nimenomaan tästä joustavuudestakin aika paljon ajatuksia:

"Suomen oloissa hyvälläkään taloudellisella kasvulla ei päästä kohtuullisiin työllisyyslukemiin 10—15 vuoden aikana; tarvittaisiin hyvin poikkeuksellisia ratkaisuja. Työn uusjako jossa-kun muodossa lieenee välttämättömyys. Sehän tapahtuisi silloin myös ansiotasoa alentamalla. Se voisi pitää sisällään juuri työllistämissopimusmallia hyväksi käyttäen sen, että valtakunnallisella tasolla joko alakohtaisesti tai keskusjärjestötason sopimuksilla sovittaisiin ne yleiset periaatteet, joilla työajan lyhentäminen ja vastaavien uusien työtilaisuuksien osoittaminen tapahtuisi, mutta itse työllistämissopimukset tehtäisiin yritys- tai paikallistasolla, jolloin myös voitaisiin valvoa, että työajan lyhentäminen ja palkkauskustannusten uudelleenjako todella myös johtaisivat uusiin työtilaisuuksiin.

Tällaista työllistämissopimusmallia julkinen valta voisi tehokkaimmin tukea sillä, että uusiin työtilaisuuksiin harjaannutettaisiin työllistämistuella tai työharjoittelulla. Mutta keskeistä olisi, että myös työnantaja sitoutuisi tietyn ajan kestävään työllistämiseen. Jos ajatellaan, että kuusi kuukautta annetaan työllistämistukea, kohtuullista olisi ilmeisesti vähintään 1—2 vuoden työllistämissitoumus."

Ed. Koskinen jatkaa: "Tällaiseen työllisyysso-pimusmalliin aika luonnollisesti kuuluisi se, - - että tällaisilla poikkeuksellisilla toimilla luodut työpaikat eivät olisi yhtä vahvan työsuhteturvan piirissä kuin normaalit työsuhteet. Jos näistä toimista huolimatta yrityksellä menisi heikosti, tällaisista lisätyöntekijöistä voisi päästä nopeammin eroon. Heillä voisi olla esimerkiksi 1—2 kuukauden maksimaalinen irtisanomisaika eikä se kasvaisi sitä vauhtia kuin työsuopimuslain mukaan normaalisti irtisanomisaika pitenee."

Edelleen ed. Koskinen toteaa: "Joustavuuteen, määrääkäsisiin työsuopimuksiin ja ehkä jos-sakin määrin irtisanomisaikojen lyhentämiseen uusien työsuopimusten osalta on myös sosialide-mokraattien ja esimerkiksi Palkansaajien tutki-muslaitoksen viimeaikaisissa selvityksissä annet-

tu vinkkejä. Meidän massatyöttömyytemme on todella niin mittava, että tällaisista oikeaoppisista linjoista joudutaan puolin ja toisin luistamaan, jotta tästä kohtuullisessa ajassa selvittäisiin. Mutta ennen kaikkeahan tämä edellyttäisi myös työnantajapuolelta asenteen muutosta. Pitäisi uskaltaa sopia siitä, että jos työssä olevat alentavat palkkojaan tai jättävät ansaitut palkankorotukset nostamatta, sen palkkakustannusten säästön ohjaaminen uusiin työtilaisuuksiin olisi välttämätöntä ja työnantajien pitäisi myös siihen sitoutua.”

Arvoisa puhemies! Totean tässä yhteydessä, että kristillisen liiton työllisyysohjelma viime kersältä toteuttaa juuri tätä mallia tietyllä tavalla, yksilöidymällä tavalla kuin ed. Koskinen Euroopan sosialidemokraattisessa mallissa, johon tämä ajattelu ilmeisesti perustuu, esittää. Hän jatkaa edelleen:

”Tähän kokonaisuuteen liittyy myös välillisten työvoimakustannusten alentamistarve, jonka kääntöpuolena tietysti ovat sosiaaliturvan rahoitusongelmat. Näissä tarvitaan myös kansallisia ratkaisuja. Kun alussa puhuin Euroopan sosialidemokraattien työllisyysohjelmasta, siinä juuri ehkä suurimmat ongelmat — sosiaaliturvan rahoitus, välilliset työvoimakustannukset ja työajan lyhentämismalli, työn uusjaon malli — jäävät kansallisella tasolla ratkaistavaksi.

Suomella tässä on väkisin tienraivaajan rooli, koska meillä suhteessa ongelma on kaikkein pahin. Toisaalta meillä on Euroopan kärkipäätä oleva työmarkkinajärjestelmä, korkea järjestäytymisaste, ja edellytykset konsensuksella päästä kohtuullisempiin työttömyyslukemiin olisivat, jos vain niitä pystyttäisiin käyttämään.”

Ed. Koskinen toteaa tuolloin kaksi vuotta sitten: ”Ongelmaksi on muodostumassa se, että tällä hallituksella ei ole oikeastaan työllisyyspolitiikkaa, ei sellaista työllisyyspolitiikkaa, jota tarvittaisiin tällaisen massatyöttömyyden oloissa. Niillä toimilla, joita hallitus on esittänyt ja niitäkin myöhään, pärjättäisiin tavallisessa suhdanetaantumassa mutta ei tällaisissa oloissa kuin Suomessa nyt jo kolmatta vuotta on.” Tähän päättyi ed. Koskinen puheenvuoro.

Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä oli sinänsä hyvin ansiokasta työllisyysongelmien tarkastelua ja myös antaa aika lailla vastauksia niihin kysymyksiin, joita aina keskustelussa ilmenee vasemiston taholta, kun kysytään, mitä joustot olisivat. Emme pääse työllisyysongelmasta tässä maassa, ellemmme ota poikkeuksellisia keinoja käyttöön. Tämän syksyn tupo, vaikka sinänsä

pidän myönteisenä tupon syntymistä, olisi pitänyt tehdä, kun kerran työmarkkinoilla on konsensusta ja hyvää henkeä ja tahtoa ja hallituksellakin hyvät suhteet työmarkkinoihin, sellaiseksi, että palkankorotusvarat olisi ohjattu työpaikkojen luomiseen. Samalla hallituksen olisi pitänyt hyvätuloisten veronkevennysvarat ohjata työpaikkojen luomiseen, sopia siitä niin, että työnantajat olisivat siihen sitoutuneet. Näin olisi voitua jakaa työttömyyttä ja jakaa työtä yhä useammille.

Nyt me täällä nautimme siitä, että saamme ensi vuonna käteemme huomattavasti enemmän varoja sen tähden, että meidän palkkamme nousevat ja verotus kevenee. Samanaikaisesti jouluun valmistautuu lähes puoli miljoonaa ihmistä, jotka haluaisivat tehdä työtä mutta joille ei ole työpaikkoja. Tämä epäoikeudenmukaisuus ja epätasa-arvo sotii rankasti minun ihmisarvokäsitystäni vastaan, ja tässä tilanteessa tarvitaan todella tällaisia poikkeuksellisia keinoja.

Myönnän, että itsekkin olin edellisessä hallituksessa. Yritimme jotakin tehdä mutta emme pystyneet tekemään sellaisia päätöksiä, joita nykyinen hallitus pystyy tekemään sen tähden, että sillä on tietyistä syistä paremmat suhteet työmarkkinajärjestöihin. Nuo hyvät suhteet työmarkkinaosapuoliin eivät tuota sitä hedelmää, jota tämä kansa suorastaan huutaa tänä päivänä, työpaikkoja, jos eletään näin kuin tähän asti on menty. Meillä on hyvät lähtökohdat tänä päivänä verrattuna menneisiin vuosiin. Nyt tarvitaan vain otteita, poikkeuksellisia keinoja, joita ovat muun muassa juuri ed. Koskinenkin mainitsemat, että työaikaa lyhennetään ja palkkatasoa alennetaan. Näinkin pitää uskaltaa tehdä määräajaksi, mutta työmarkkinoilla tällainen malli ei mennyt läpi, vaan palkankorotukset tulivat. Se on tietysti sopimusvapauden kysymys, mutta ei tällaista vapautta voi pitää todellisena vastuullisena vapautena, vaan se on itsekkyyttä, josta pitäisi kiireesti päästä pois, ja eduskunnassa pitäisi siihen myös kiinnittää huomiota.

Arvoisa puhemies! Näillä ajatuksilla katson, että tarvitsemme todella uusia otteita työllisyyden parantamiseksi.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen kovasti samaa mieltä ed. Kankaanniemen kanssa siitä, että tarvitsemme uusia otteita. Kaiken aikaa odotin, mitä ne uudet otteet olisivat, mutta en kuullut ensimmäistäkään. Kun haluan hivenen kommentoida, mitä ed. Kankaanniemi sanoi, on hii-

kan vaikeuksia, kun en tiedä, kommentoinko ed. Johannes Koskista vai ed. Kankaanniemeä.

Toivon, että se oli lapsus, minkä ed. Kankaanniemi sanoi todetessaan, että pitäisi voida jakaa työttömyyttä entistä useammalle. Toivon vilpittömästi, että tämä oli lapsus, koska ajatuksenaan tämä tietenkin on aivan kammottava. Kun hän sanoi myös, että palkankorotusvara olisi pitänyt siirtää työpaikkoihin, en oikein ymmärrä, mitä se mahtaa tarkoittaa. En tiedä, mihin talousoppiin sellainen perustuu, enkä oikein tajua, mikä voi olla se logiikka, jossa asiat kulkisivat tällä tavalla.

On ihan tähdellistä myöntää se, että kehitys työllisyysrintamalla ei ole ollut sillä tavalla positiivista kuin varmasti vielä viime keväänä uskalsimme odottaa, mutta emme voi myöskään siltä asialta ummistaa silmiämme, että meillä on eräässä mielessä optimistilanne sen suhteen, että tällä hallituksella nyt kuitenkin on toimivat suhteet niin työnantajiin kuin työntekijöihinkin. Juuri tässä tilanteessa näille suhteille on annettava se arvo, joka niille kuuluu, ja siitä perustasta voi myös syntyä sellainen tilanne, jossa työpaikkoja, ei työttömyyttä, syntyy.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Pyydän ed. Kekkosta lukemaan, voin vaikka antaa ed. J. Koskisen puheenvuoron, jonka kautta tuli niitä keinoja, joilla voitaisiin niitä poikkeuksellisia menettelyjä ottaa käyttöön, joilla vakavaa ongelmaa voitaisiin helpottaa.

Mitä tulee työttömyyden jakamiseen, tietysti voimena puhua työn jakamisesta tai työttömyyden jakamisesta. Minusta se on osittain myös työttömyyden jakamista, jos esimerkiksi osa-aikatyötä pyritään edistämään ja jos työaika pyritään lyhentämään. Minusta meillä on valtava joukko ihmisiä — se on tosiasia — jotka ovat esimerkiksi 50—55—60-vuotiaita ja ovat tavatoman suuren työtaakan alla. Heidän työtaakkaansa pitäisi keventää ja sillä tavalla tavallaan työttömyyttä jakaa heillekin, niin etteivät he olisi yllirasittuneita, ja taas sitten niiltä, jotka ovat täysin työtä vailla, työttömyyttä ottaa pois ja siirtää pois, antaa työtä tilalle. Tämä on vähän ajatusleikkiä samalla, mutta kysymys on hyvin vakava, ja asia on sinänsä sama.

Ed. Mähönen: Arvoisa puhemies! Heti alkuun totean ystävälleni ed. Kankaanniemelle, kun hän epäili, jaksanko olla valveilla hänen puheensa aikana, että minä olin koko ajan val-

veilla. Siinä suhteessa huoli oli aiheeton, ei pelkästään siitä syystä, että ed. Johannes Koskisen siteerauksia oli varsin mittava osa puheesta.

Useissa eri yhteyksissä on puhuttu joustoista, joihin äsken vastauspuheenvuorossani myös puutu. On puhuttu palkkojen alentamisesta, ikään kuin tämä olisi jokin viisastenkivi työllisyyden lisääntymiseen. Olkoon niin taikka näin, mutta joka tapauksessa haluan nyt palauttaa mieliin seuraavaa: Meillä olivat kolme vuotta suurin piirtein jäissä työehtosopimuksissa palkankorotukset. Julkisella sektorilla menttiin rajusti taaksepäin, ja reaaliensiot rakennusallalla menivät vielä rajummin taaksepäin kuin julkisella sektorilla. Samanaikaisesti meillä tuli yli 300 000 työtöntä lisää, joten se lääke on kokeiltu ja sen tulokset ovat olleet sitten mitkä ovat olleet. Ei ainakaan yksin tämä keino päde, se on jo kokeiltu.

Ed. Väistö otti puheessaan esille kysymyksen, joka liittyy pienten ja keskusurten yritysten tukemiseen. Olen täsmälleen samaa mieltä, ja omalta osaltani olen valmis edesauttamaan niitä toimenpiteitä, joilla tämä sektori tulisi hoidettua niin, että se pystyisi työllistämään entistä enemmän. Se ei ole helppoa, ja siitä lienee viime eduskuntakaudelta silloisella hallituksella ja eduskunnalla myös kokemuksia. Useita kymmeniä tuhansia konkurssia tuli sinä aikana.

Arvoisa puhemies! Minua on useissa yhteyksissä melkoisesti kiusannut keskustelussamme se, että me hyvin herkästi syystä taikka toisesta näppäryttämme näyttäen olemme muistelemassa menneitä ja mitä taitavimmin sanakääntein yrittämme saada toinen toisemme noloon asemaan. Minustase ei tietysti ole parasta mahdollista asioiden hoitamista eikä eteenpäin viemistä. Toivoisin lämpimästi, että jatkossa pystyisimme keskittymään tulevaisuuteen, ja haluaisin myös, että oppositio toteuttaisi niitä lupauksiaan, joita keväällä annettiin, eli että oppositio tulee rakentamaan oppositiopolitiikkaan mukaan ja muun muassa työllisyyskysymyksissä yhdessä hallituspuolueiden kanssa todella vakavasti paneutuisimme niihin ongelmiin, joita meillä käsissä on. Tätä kautta uskon, että meillä olisi huomattavasti paremmat mahdollisuudet edetä tässä erittäin kovasti kansakuntaa rasittavassa kysymyksessä.

Tänä iltana totean käydyistä keskustelusta, että on ollut erittäin rakentavia puheenvuoroja muun muassa opposition toimesta. Tällaista linjaa haluaisin meidän jatkavan. Oivan esimerkin tulevaisuuteen suuntautumisesta puheenvuoroosaan esitti ministeri Jaakonsaari, mistä tässä yh-

teydessä haluan antaa näin julkisesti hänelle kiitoksen.

Ed. Ranta - Muotio: Arvoisa puhemies! Täällä käydyssä keskustelussa on lausuttu epäilyjä siitä, ettei välillisten työvoimakulujen alentaminen eikä toisaalta joustojen lisääminen lisäisi työpaikkoja. Omasta maakunnastani Etelä-Pohjanmaalta, jossa on paljon pienyrittäjiä, olen monien kanssa viime aikoina keskustellut. Aina tulee esiin se, että työtä kyllä olisi, määräaikaista työtä, jos se olisi joustavampaa. Yksi esimerkki joustojen lisäämisestä on määräaikaisten työsuhteiden mahdollisuuden lisääminen, jopa useita kertoja peräkkäin. Ei se voi olla tietysti pysyvä ilmiö, mutta tässä tilanteessa varmasti jonkinlainen ratkaisu.

Ministeri Jaakonsaarin oli paikalla, sen takia oikeastaan otin tämän puheenvuoron, mutta nyt hän näytti lähtevän pois. Työvoimahallinto on alentamassa omia hallintokulujaan. Esimerkiksi Vaasan työvoimapiirin alueella saamiene tietojen mukaan on ensi vuonna tavoitteena säästää miljoona markkaa hallintokuluja. Tuntuu siltä, että työvoimapiiri toteuttaa sen niin, että työvoimatoimistojen sivupisteitä ollaan lakkauttamassa. Mielestäni se on aika huono ratkaisu tässä tilanteessa, koska useinkin sivupisteet ovat aika etäällä varsinaisesta toimistosta. Esimerkiksi ammatilliseen aikuiskoulutukseen hakeutuvat työttömät joutuvat asioimaan näissä toimistoissa useitakin kertoja viikossa. Palvelua ei tulisi heikentää tältä osin. Olisin halunnut tähän ministeri Jaakonsaaren kommentin.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Olen kuunteluoppilaana kuunnellut viisaiden puheita ja löytänyt sieltä yhden ainoan sellaisen seikan, jolla voi olla merkitystä työttömyyden vähentämisessä. Se on koulutuksen kohdistaminen sillä tavalla, että avoimet työpaikat, jotka ovat tarjolla, voidaan ammattitaidon puolesta täyttää. Taisi olla tänään päivällä, kun Kärämäen kansanedustaja M. Koski kertoi, että heillä olisi ollut eräessä huonekalualan firmassa töitä 80 henkilölle, mutta ei ollut vastaavasti koulutettua väkeä, eikä myöskään valtiolta saatu koulutusrahoja. Jos on tällä tavalla, silloin koulutuksen kohdentamisella on erittäin suuri merkitys. Toisin sanoen kaikki olemassa olevat työpaikat saadaan ammattitaitoisten työntekijöiden käyttöön.

Loppujen lopuksi asia on sillä tavalla, niin surkeata kuin se onkin, että meillä ei päästä työt-

tömyydestä eroon. Meidän työttömyytemme ei tule laskemaan alle 400 000. Se johtuu oikeastaan kolmesta seikasta. Yksi on se, jonka kuulin, meinasin sanoa, erään toisen viisaan miehen tässä lausuvan, mutta huomasin, että eräs viisaskin henkilö on samaa mieltä. Toisin sanoen maa, sanotaan hienommin maailma, on rakennettu näiden vuosikymmenien aikana täyteen. Maa on tavaraa täynnä. Jokaisella on tarpeeksi kaikkea, mikäli on pystynyt sitä rahallaan ostamaan. Ja jos loppuu, niin Arsenalin varastot ja monet muut varastot Suomessa ovat täynnä ja valmiina tarjoamaan hyödykkeitä, tavaroita ja tarvikkeita, jos siihen on vain ostovoimaa.

Toinen asia työttömyyteen tämän lisäksi, että maailma on rakennettu tietyllä tavalla täyteen, on se, että nopeasti kasvava automaatio ja työn tuottavuus kahtena muuna tekijänä vaikuttavat sen, että meillä ei yksinkertaisesti riitä työtä kovin paljon suuremmalle määrälle työntekijöitä kuin tällä kertaa on. Ellei sitten väliin tule, niin kuin olen joskus sanonut, katastrofi, jota ei kukaan toivo, materiaalisesti tuhoava sota tai joku muu, joka aiheuttaa omalla tavallaan täyskäänöksen tässä asiassa, mutta siinä ovat sitten muutkin surkeudet. Täytyy tämäkin nyt kuitenkin sanoa.

Mutta se, että ei ole työtä, ei sellaisenaan ole mikään ongelma, jos yhteiskunta sillä työvoimalla, joka tällä hetkellä on käytössä, runsain mitoin pystyy valmistamaan ne tarvikkeet, tavarat, palvelut ja hyödykkeet, mitä yhteiskunta tarvitsee. Ja meidän vientimme vetää kohtuullisesti ulkoisen tasapainon ylläpitämiseksi. Kysymys on silloin vain jako-ongelmasta, millä tavalla nuo tavarat, palvelut ja hyödykkeet, joita ihmiset tarvitsevat, joita yhteiskunta työn tuottavuuden ja automaation kasvavassa tahdissa valmistaa, jaetaan ihmisten kesken. Aletaanko jako jo suoritusvaiheessa, toisin sanoen jakamalla suoritusvaiheeseen kuuluva työ ihmisten kesken sillä tavalla, että työaika 7,5 tuntia lasketaan kaikille viiteen. Silloinhan ongelma on hoidettu jo siinä vaiheessa, kun ollaan valmistamassa tavaroita tai tarvikkeita. Toinen mahdollisuus on se, että ne, jotka ovat työssä, pysyvät työssä, ja toisille jaetaan sitten tavalla tai toisella yhteiskunnan tuotannosta osa, joka on tietysti aina vähän pienempi kuin työssä oleville.

Ei tämä sellaisenaan mikään niin mahdoton ongelma ole, mutta se vaatii valtavan suurta uudenlaista ajatusten muotoilua, uudenlaista suhtautumista tähän ongelmaan. Olen sataprosenttisen varma, että lähimpien kuukausien, ainakin

vuosien aikana tullaan yhteiskunnassa ajatusta-pa kääntämään kokonaisuudessaan toisenlaiseksi näiden näkymien pohjalta, jotka ovat vähän synkkiä, mitä olen yrittänyt tässä esitellä. Ne voidaan aina kumota, minun näkemykseni ja pitää niitä väärinä, mutta itse olen sitä mieltä, että olen kyllä aika lähellä oikeata.

Minä väitän, ei se tätä maailmaa kaada, jos tämänlaisen karaistuneen joukon edessä sano, että meillä ylitetään ensi kevättalvella 500 000 työttömän raja nykyisellä tilastoinnilla laskettuna, ja se on todella huolestuttavaa. Tähänkin voitaisiin vielä paneutua vähän syvemmalta, miksi tällä tavalla tapahtuu. Suomessa on pahasti vikaa jossakin. Rouva puhemies, minä olen käyttänyt jo 5 ja puoli minuuttia tässä aikaa, mutta totean sen, että yksi ilmiö tässä on se, josta olen aikaisemminkin puhunut: pankkien luottokanta on lähes 100 miljardia markkaa pienempi kuin parhaina aikoina. Se kertoo jostakin huolestuttavasta. Toisin sanoen yhteiskunnan polttoaine on varastossa, se ei ole käytössä yhteiskunnassa, siellä missä tarvittaisiin. Miksi on näin? Siitä voitaisiin sittenkin mieluummin keskustella konkreettisesti eikä hymistellä kaikenlaisista asioista, jotka ovat enemmän tai vähemmän teoreettisia.

Ed. Rehn (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä työttömyystilanteessa paitsi tämä valtion velan kasvaminen kaiken tämän taloudellisen vaikeuden keskellä myös nämä inhimilliset seikat ovat aivan järkyttäviä. Työttömät eivät kestä työttömyyttä, ja ne, joilla on paljon työtä ...

Puhemies (koputtaa): Ed. Rehn, vastauspuheenvuoro ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta!

Puhuja: Ed. Aittoniemi käsitteli tässä työttömyysaihetta siltä kantilta, että hän oli hyvin pessimistinen, ettei keinoja löydy. Mutta minä uskoisin, että näitä löytyy, ja nimenomaan ennakkoluulottomuutta tarvitaan erilaisten keinojen etsimisessä. Voisin mainita esimerkkejä. Tunnen aivan pieniä yrityksiä, joissa tarvittaisiin lisää työvoimaa, kun vain löytyisi kausiluonteiseen, epä säännölliseenkin työhön ihmisiä jollain konstilla, eikä niin, että hinnat ovat satojen prosenttien korotuksella. Juhlapalvelu, tarjoilupalvelu, kuntohoitofirma, tilitoimisto ovat vain muutamia pieniä esimerkkejä näistä työvoimaa tarvitsevista. Niin, että ennakkoluulottomuutta mukaan!

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on päättymässä ja ikävää on, jos se päättyisi noin synkkiin näkymiin, mihin ed. Aittoniemi päätyi. Valitettavasti kyllä en uskalla lyödä vetoa, etteikö hän olisi ehkä oikeassa. Ensi keväänä tilanne tällä menolla on erittäin synkkä, ja se on ikävä todeta. Tätä synkkyyttä ei valitettavasti yhtään valaissut ed. Mähösen puheenvuoro, vaikka hän puhujankorokkeellekin meni. Ed. Mähösellä ei ollut ensimmäistäkään konkreettista ajatusta työttömyysongelmaan. Hän kehui ja kiitteli ansiokkaasti puhunutta ministeri Jaakonsaarta. Ei kommentoinut kuitenkaan asioita. Sama oli ed. Kekkosella. Ei hänelläkään ollut mitään sosialidemokraattien mallia tähän tilanteeseen. Eli loppujen lopuksi täytyy sanoa, että hallituksen käy ensi vuoden aikana huonosti nimenomaan tämän työllisyysongelman käsiin räjähtämisen kanssa. Mutta se voi olla tietysti kansan etu, että hallitus vaihtuu.

Ed. Kekkonen: Rouva puhemies! Ei ehkä ole syytä jatkaa tätä keskustelua kovin paljon pitemmälle, kuin missä se nyt on ollut. Minun täytyy kyllä sanoa, että ed. Aittoniemellä oli luku, jonka uskon olevan oikean. Kuulin sen ensimmäisen kerran. 100 miljardia on jemmassa rahaa jossakin, joka ei näy työllistävinä toimina. On todella vakava syy pohtia, miksi näin on. Oikeastaan ed. Kankaanniemi tässä antoi siihen vastauksen. Sen kaltaisen ilmapiirin lietsominen, mitä ed. Kankaanniemi tässä harrasti, kyllä luo yhteiskuntaan sen kaltaista ajattelua, että ne rahat siellä pysyvätkin. Ne eivät tule käyttöön.

Puuttumatta mihinkään yksittäisiin yksityiskohtaisiin työllistämistoimiin on kyllä tässä loppupäässä tätä keskustelua todettava, että tämä on myös mitä suurimmassa määrin yhteiskunnallisen ilmapiirin kysymys, ja tässä suhteessa minua kyllä hivenen hätkähdyttää. Olen valitettavan vähän ehtinyt kuunnella tätä keskustelua, mutta minua kyllä hivenen hätkähdyttää se synkeän iloinen odotus, mitä tällaiset eräät edustajat pitävät siitä, että kyllä se työttömyys sieltä vielä nousee. Ja sitten kun siihen jatketaan vielä, että tällä tavalla päästään hallituksesta eroon, niin se osoittaa kyllä erittäin kynnistä ja julmaa piittaamattomuutta meidän yhteiskuntamme tällä hetkellä ylivoimaisesti suurimmasta ongelmasta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 35**Yleiskeskustelu:**

Ed. H. Koskinen: Arvoisa puhemies! Omalta osaltani en kovin pitkälti venytä tätä keskustelua, ja toivon, että pääsemme nopeasti nukkumaan. Puutun kuitenkin kolmeen asiaan ympäristöministeriön sektorilla. Toimialalla on tarkoitus toteuttaa monta ihmisen rakentamisen, yhdyskuntien eheyttämisen ja toimivuuden, luonnon ja luonnonvarojen järkevän käytön sekä kestävä kehityksen kannalta tärkeätä lakiuudistusta.

Pidän välttämättömänä, että luonnonsuojelulain, rakennuslain, metsälain ja maa-aineslain uudistusten yhteydessä paneudutaan korostetusti niiden yhteensovittamiseen. Rakennuslakiin tulee selkeästi ja yksiselitteisesti sisällyttää kaikki rakentamiseen ja sen suunnitteluun sekä ohjaukseen kohdistuvat määräykset. Niitä ei tule samanaikaisesti käsitellä esimerkiksi luonnonsuojelulaissa.

Rakennuslain uudistuksen tulee, kuten hallitus toteaaakin, perustua maankäytön suunnittelu osalta kahdelle tärkeälle periaatteelle. Ensiksi niiden ihmisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia on parannettava, joita suunnittelu tavalla tai toisella koskee. Toiseksi suunnittelun tärkeä periaate on tunnustaa ja käytännössä toteuttaa kuntien kaavoitusmonopoli. Tämä siitäkin huolimatta, että eräät ikävät ja tuomittavat kaavoitusmonopolin väärinkäytökset ovat horjuttaneet kuntien kykyä hoitaa suunnitteluaan oikeudenmukaisesti kuntalaisten yhteiseksi hyväksi.

Totean vielä kolmanneksi, että valitusmenettelyn suunnittelun osalta tulee voida kohdistua myös kaavojen sisältöön, päinvastoin kuin edellisen hallituksen aikana tehdyssä esityksessä, eikä vain niiden juridiseen puoleen. On kuitenkin yhdyskuntien järkevän ja tarkoituksenmukaisen sekä myös joustavan rakentamisen kannalta tärkeätä, että valitusmenettelystä ei muodostu kehitystä hankaloittava ja jarruttava väline.

Erilaisten ympäristönsuojelualueiden toteuttamiseen nopeasti suunnitelmien valmistuttua ja vahvistuttua tulee kiinnittää erityistä huomiota. Yksityisten omistamien maiden saattaminen

suojelun piiriin voidaan toteuttaa periaatteessa kahdella tavalla: käyttämällä vaihtomaita tai maksamalla täysi korvaus haitasta tai maapohjasta. Maksatusten odotusajan tulee olla inhimillinen myös maanomistajan kannalta katsottuna.

Tässäkin yhteydessä on syytä palata vielä luonnon ja erityisesti ilmansuojeluun Rion sopimuksen ja EU:n luonnonsuojeludirektiivien valossa. Jos me nyt todella aiomme, niin kuin näyttää, tuottaa tulevien vuosien ja vuosikymmenien kasvavan energian tarpeemme fossiilisilla polttoaineilla, joudumme oitis ja pysyvästi irtisanoutumaan mainituista asiakirjoista ja sekä meidän että lastemme elämisen laadun kannalta välttämättömistä tavoitteista.

Arvoisa puhemies! Viimeksi mainitsemassani asiassa totean, että toisaalta hallituksen teksti talousarvioesityksessä ja toisaalta eilinen hallituksen energiapäätös ovat keskenään ristiriitaiset.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 36

Yleiskeskustelua ei synny.

Päätökset:

Luku 01 Markkamääräisen velan korko, luku 03 Valuuttamääräisen velan korko ja luku 09 Muut menot valtionvelasta hyväksytään.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään perjantaina kello 10.

Täysistunto lopetetaan perjantaina 15 päivänä joulukuuta kello 0.18.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

